

Rakennusneuvos Pekka Rajajärvi

Väestönsuojien rakentaminen veitsenterällä

Tutkimustyö, osa 4

Rakennusneuvos Pekka Rajajärvi

Väestönsuojien rakentaminen veitsenterällä

Tutkimustyö, osa 4

Tutkimustyö

Rajajärvi, Pekka: Väestönsuojien rakentaminen veitsenterällä

Tutkimustyö 84 sivua

Työn ohjaaja Itseohjautuva

Työn teettäjä Oma työ

Ajankohta Elokuu 2022

Ulkoasu ja taitto Viestintätoimisto Luminar, www.luminar.fi

Hakusanat väestönsuoja, pelastuslaki 379/2011, ympäristöministeriö

Väestönsuojien rakentamisen puolustajat

Anne Holmlund

Marjo Anttoora

Päivi Räsänen

Paula Risikko

Väestönsuojien rakentamisen vastustajat

Petteri Orpo

Jan Vapaavuori

Henkilökuvat: Eduskunta, Marjo Anttooran kuva yle.fi

Sisäasiainministeriön väki kokoontui Vuosaareen pohtimaan väestönsuojien rakentamisen perusteita 13.4.2007. Kuvassa Esko Koskinen, Hannu Olamo, Janne Koivukoski, Tarja Oksanen, Tarmo Kopare, Ilpo Helismaa, Maija Peltokangas, Pekka Rajajärvi sekä kameran takana Mika Kättö (kuva oikealla).

Tiivistelmä

SKDL:n mielipide ja väestönsuojien rakentamisen vastustaminen juontavat juurensa sodan jälkeiseen aikaan. Silloin kiellettiin suojeluskuntajärjestö, joka oli ollut kuntatasolla aktiivisesti väestönsuojelutyössä ennen sotaa ja sodan aikana. Kunnissa ei ollut silloin pelastuslaitosta toimijana kuten nykyisin. Tästä juontanee vasemmiston kielteinen suhtautuminen väestönsuojeluun, sillä he ovat rinnastaneet sen suojeluskuntatyöhön.

Väestönsuojien rakentamista koskeva uudistustyö lähti käyntiin vuonna 2004, kun valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko edellytti, että sisäasiainministeriö laatii väestön suojaamisen periaatteita käsittelevän strategian vuoteen 2006 mennessä. Strategiassa tuli ottaa huomioon uusimmat arviot joukkotuhoukseiden muodostamasta uhasta sekä sotilaallisessa että terroristikäytössä.

Ehdotus väestön suojaamisen strategiaksi valmistui 16.12.2005, jonka jälkeen ehdotus oli laajalla lausuntokierroksella. Sisäasiainministeriö vahvisti strategian 20.11.2007. Väestön suojaamisen strategiassa on esitetty periaatteellisella tasolla väestönsuojelujärjestelmään ja väestönsuojien rakentamiseen liittyviä muutostarpeita.

Poikkeusolojen uhkat ovat olennaisesti muuttuneet sen jälkeen, kun nykyiset väestönsuojien rakentamista koskevat linjaukset ja päätökset tehtiin vuonna 1983 parlamentaarisessa komiteassa. Laajamittaista ydinsotaa pidetään turvallisuuspoliittisissa arvioissa erittäin epätodennäköisenä. Tavanomaisin asein käytävien sotatoimien luonne ja menetelmät ovat myös muuttuneet. Suojien rakentamisvelvollisuuden jatkaminen koko maassa antaisi paremman aseman jo rakennetuille suojille.

Rakentamisen normitalkoot – turhat kustannukset kuriin oli alkusysäys väestönsuojien rakentamisen lopettamiselle. Rakentajien ammattikyselyn mukaan eniten turhia rakennuskustannuksia aiheuttavat väestönsuojat koskevat vaatimukset.

Lakia muokattiin sisäasiainministeriössä lausuntojen pohjalta alkuvuodesta 2010. Pelastuslaki oli 3.6.2010 ensimmäisen kerran valtioneuvoston esittelyssä. Tähän istuntoon silloinen asunoministeri Jan Vapaavuori toi oman rakentamisvelvoitetta (71§) koskevan versionsa. Ympäristöministeriön esittämässä lakiesityksessä lähdettiin siitä, että väestönsuojien rakentamista koskevat säännökset uudistettaisiin siten, että yleisestä väestönsuojien rakentamisvelvollisuudesta luovutaisiin. Muutosesitys oli hyvin lyhyt, kahden sivun mittainen, ja ilman kunnon perusteluja, eikä siitä ollut ruotsinkielistä käännöstä. Toisella kerralla laki vedettiin pois valtioneuvoston listalta kaksi päivää ennen esittelyä.

Kolmannella yrityskerralla 3.11.2010 Vapaavuori oli matkalla Islannissa ja sisäasiainministeri oli lomalla, mutta tuli silti valtioneuvoston esittelyyn. Keskustan Mauri Pekkarinen tuli Vapaavuorelle hätiin ja otti lain pöydälle. Viimeinen esitys jätettiin valtioneuvoston käsittelyyn viimeisenä mahdollisena päivänä 18.11.2010.

Pelastuslaki 379/2011 hyväksyttiin eduskunnassa 15.3.2011, uudistettuun lakiin tuli useita merkittäviä muutoksia.

Koskaan aikaisemmin pelastusalan uudistuksen yhteydessä ei ole selvitetty turvallisuuspoliittisia lähtökohtia niin perusteellisesti kuin nykyisen lain osalta tehtiin. Vielä lain voimaantulon jälkeen

käytiin tiukkaa kädenvääntöä vuonna 2013, jolloin tehtiin Kaitaisen hallitusohjelman 2011 edellyttämä selvitys, voidaanko väestönsuojien rakentaminen lopettaa kokonaan.

Sisäministeri Petteri Orpo käynnisti pelastuslain uudistamishankkeen 2016 vuoden alkupuolella, tavoitteena oli hallitusohjelman mukaisesti purkaa rakentamisen normeja esimerkiksi väestönsuojien ja pysäköintipaikkojen osalta, jotta rakentamisen kustannukset ja byrokratia kevenisivät. Onneksi sisäministeri vaihtui kesällä 2016 Paula Risikkoon, joka torppasi lakihankkeen ja näin kolmas naisministeri pelasti väestönsuojien rakentamisen.

Abstract

The Finnish People's Democratic League (SKDL)'s opinion of and opposition towards the construction of civil defence shelters dates back to the post-war period. At that time, the Civil Guard Organisation, which had actively carried out municipal-level civil defence before and during the war, had been banned. In those days, municipalities had no rescue services like there are today. They have equated it with conservation work, hence the leftist's negative attitude towards civil protection.

Reform work on the construction of air raid shelters began in 2004, when the Government's report on security and defence policy required that the Interior Ministry to draw up a strategy on the principles of civil protection by 2006. The strategy had to consider the latest assessments of the threat posed by weapons of mass destruction used in war and in terrorism.

The civil defence strategy proposal was completed on 16 December 2005 after which the proposal underwent circulation for comment. The Ministry of the Interior approved the strategy on 20 November 2007. The strategy for civil defence set out in principle the need for changes to the civil defence system and the construction of civil defence shelters.

The threats of exceptional circumstances have changed substantially since the current policies and decisions concerning the construction of civil defence shelters were made in 1983 by a parliamentary committee. According to security policy assessments, large-scale nuclear warfare is considered highly unlikely. The nature and methods of conventional warfare have also changed. Continuing the obligation to build civil defence shelters throughout the country would give a better status to shelters that have already been built.

The *Rakentamisen normitalkoot – turhat kustannukset kuriin* project was the starting point for ceasing the construction of civil defence shelters. According to a survey of professional builders, civil defence shelters are the biggest source of unnecessary construction costs.

The law was amended based on statements made by the Ministry of the Interior in early 2010. On June 3, 2010, the Rescue Act was presented to the government for the first time. Jan Vapaavuori, who was Housing Minister at the time, brought his own version of the duty to build civil defence shelters in new buildings to the session (Section 71). The government bill presented by the Ministry of the Environment assumed that the provisions on the construction of civil defence shelters would be reformed in such a way that the general obligation to build shelters would be abolished. The amendment proposal was very short, only two pages long, lacked proper justification, and did not include a Swedish translation. The second time the act was removed from the government's list two days before it was due to be presented.

On the third attempt, on 3 November 2010, Vapaavuori was travelling in Iceland, and the Minister of the Interior was on vacation, but the proposal was nevertheless presented to parliament. Mauri Pekkarinen, from the Centre Party, came to Vapaavuori's rescue and brought the law to the table. The last proposal was submitted on the last possible day on 18 November 2010.

The Rescue Act 379/2011 was approved by parliament on 15 March 2011. The amended act included several significant changes.

Never before had the reform of the rescue sector been accompanied by such a thorough examination of safety policy considerations as was carried out for the current law. After the law

came into effect, there was political wrangling in 2013 about whether the construction of civil defence shelters should be stopped altogether, as required by the 2011 Kaitainen government programme.

Minister of the Interior Petteri Orpo launched a project to reform the Rescue Act in early 2016 with the aim of dismantling construction standards for civil defence shelters and parking spaces in order to reduce construction costs and bureaucracy. Luckily, Paula Risikko, who became Minister of the Interior in summer 2016, stalled the legal project. This is how a third female minister saved the construction of civil defence shelters.

Alkusanat

Professori Pekka Visuri perustelee väestönsuojien rakentamista näin: ”Strateginen perustelu Suomessa väestönsuojelun valmiuden ylläpidolle on sama kuin sotilaalliselle maanpuolustukselle. Voimassa olevan puolustusdoktriinin mukaan, se tapahtuu alueellisen puolustuksen periaatteella, jolloin on oltava kyky taistella koko maan alueella. Siitä edelleen seuraa, että sotatoimet voivat aiheuttaa siviiliväestölle suuriakin tappioita, jos väestöä ei ole suojattu asianmukaisesti. Suomen sotilaallinen puolustusvalmius ja väestönsuojelu kuuluvat siis erottamattomasti yhteen.

Sotilaallinen maanpuolustus ja siihen liittyvä väestön suojaaminen sodan vaikutuksilta muodostavat yhdessä maanpuolustuksen kokonaisuuden, jonka purkaminen vaarantaisi koko doktriinin toimivuuden. Siksi väestönsuojien rakentamista ja ylläpitoa ei kannata lopettaa. On myös otettava huomioon, että turvallisuustilanteen heiketessä olisi jo lopetetun väestönsuojelujärjestelmän uudelleenrakentaminen kallista ja vaivalloista. Suomessa on nyt pitkän kokemuksen omaavia laitevalmistajia ja suojien rakentajia, joilla on kysyntää myös ulkomailla. Tämän ammattitaidon ja valmistuskapasiteetin hukkaaminen ei ole tarkoituksenmukaista.”

Suomalaisessa yhteiskunnassa väestönsuojelusta ja väestönsuojien rakentamisesta on tullut asuntopolitiikan ja rakentamisen halventamisen keppihevonen kansalaisten turvallisuuden kustannuksella.

Pääministereiden Vanhasen, Kataisen, Sipilän ja Rinteen hallitukset pyrkivät vaikuttamaan väestönsuojeluun ja väestönsuojien linjauksiin vuosina 2007–2019 niin, että jokaisella suomalaisella ei olisi tulevaisuudessa väestönsuojapaikan suoma turvaa sitä tarvittaessa. Turvallisuustarkastelun pohjalta ovat asuinrakennukset niitä, joissa viimeksi pitää luopua väestönsuojien rakentamisesta.

Rakennusneuvos Pekka Rajajärven tuoreissa vuoden 2020 tutkimuksissa S1-luokan väestönsuojan rakentamiskustannuksista selviää, että väestönsuojan rakentamiskustannukset vaihtelevat suojan koosta riippuen 3 200–1 600 euroa/m². Rakennuspaikkakunta vaikuttaa väestönsuojan hintaan 0–25 %.

Väestönsuojien rakentamisvelvollisuus koskee koko maata. Lähtökohtana pelastuslaissa on, että väestönsuoja on rakennettava rakennustyön yhteydessä rakennuttajan kustannuksella sellaiseen rakennukseen tai samalla tontilla olevaan rakennusryhmään, jonka kerrosala on vähintään 1 200 m² ja jossa asutaan tai työskennellään pysyvästi. Teollisuusrakentamisessa kerrosalan raja on 1 500 m².

Suomessa oli vuoden 2020 alussa 54 000 väestönsuojaa, joissa on lähes 4,4 miljoonaa väestönsuojapaikkaa. Niiden rahallinen arvo on 4,5 miljardia euroa. Tällä hetkellä väestönsuojia rakennetaan noin 800 vuodessa ja niiden aiheuttamat lisäkustannukset ovat vuodessa 50 miljoonaa euroa.

Valmiuslain nojalla viranomaisille voidaan antaa sellaisia välttämättömiä toimivaltuuksia, joiden tarkoituksena on suojata väestöä sekä turvata sen toimeentulo ja maan talouselämä, ylläpitää oikeusjärjestystä, perusoikeuksia ja ihmisoikeuksia sekä turvata valtakunnan alueellinen koskemattomuus ja itsenäisyys. Laajempia toimivaltuuksia voidaan käyttää poikkeusoloissakin vain, jos tilanne ei ole hallittavissa viranomaisten normaalein toimivaltuuksin.

Rakennusneuvos Pekka Rajajärvi

Sisällysluettelo

Tiivistelmä	4
Abstract	6
Alkusanat	8
Sisällysluettelo	9
1 Mikä on poliitikkojen tarkoitus?	10
2 Kokonaismaanpuolustus	10
3 Koko yhteiskunnan arvopohja	10
4 Väestönsuojien merkitys poliittisille päättäjille	10
5 Väestönsuojan rakentamisen kustannukset	11
6 Kansan tuki	11
7 Suojapaikat jokaiselle asuntoalueelle	12
8 Väestönsuojan valmius	12
9 SKDL:n rooli sodan jälkeen 1949–1982	13
10 Pelastuslain uudistuksen vaiheet 2004–2018	15
11 Pelastuslaki 379/2011	35
12 Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko 2012	44
13 Jyrki Kataisen hallitusohjelma 2011–2015	44
14 Sisäministeriön työryhmän 30.10.2012 strategiset linjaukset	45
15 Pääministeri Juha Sipilän hallituksen ohjelmasta 29.5.2015	54
16 HE85/2017 maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta	55
17 Petteri Orpo väestönsuojia koskevien säännöksiä tarkistaminen	57
18 Hallituksen esitys HE 18/2018	64
19 Hallitusohjelma 3.6.2019	69
20 Faktatietoa väestönsuojien rakentamisesta 2020	75
21 Ympäristöministeriön toimet väestönsuojien rakentamisessa	76
22 RAKLI vastusti väestönsuojien rakentamista	77
23 Loppusanat	79
24 Kirjallisuusluettelo	80

1 Mikä on poliitikkojen tarkoitus?

Vuoden 1938 Kaasutorjuntalehti teki tämän kysymyksen poliittisille päättäjille, kun valtiovalta ei ryhtynyt lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin väestönsuojelun aseman määrittämiseksi. Muu Eurooppa oli ryhtynyt 30-luvun alkupuolella väestönsuojelun aseman vahvistamiseen lainsäädännöllä. Suomi vain odotti ja sysäsi väestönsuojelutoimet vapaaehtoiselle järjestölle. Onneksi Kaasusuojelujärjestö otti asiasta kopin ja hoiti asiat ennen sotaa kohtalaiselle tasolle. Mutta mitä tekee nykypoliitikko?

2 Kokonaismaanpuolustus

Kokonaismaanpuolustuksella tarkoitetaan kaikkia niitä sotilaallisia ja siviilialojen toimia, joilla turvataan Suomen valtiollinen itsenäisyys sekä kansalaisten elinmahdollisuudet ja turvallisuus ulkoista, valtioiden aiheuttamaa tai muuta uhkaa vastaan. Väestönsuojien rakentaminen ja väestönsuojelu pitäisi lujemmin nivoa kokonaismaanpuolustukseen ja puolustusvoimien toimintaan. Väestönsuojelu ei ole mikään irrallinen saareke, vaan osa koko maan suojautumista.

3 Koko yhteiskunnan arvopohja

Suomalaisen arvomaailman pohjalta olemme pyrkineet suojelemaan tasapuolisesti kansalaisia – ei vain sotilaita ja johtajia – rakentamalla väestönsuojia koko maahan kuudenkymmenen vuoden ajan. Suomen väestönsuojien rakentamisjärjestelmä on nerokas ratkaisu, sillä väestönsuoja rakennetaan muun rakentamisen yhteydessä. Rakentamisen kustannukset maksaa rakennuksen omistaja ja hän voi määritellä suojalle oman tarpeensa mukaan normaaliolojen käytön. Me suomalaiset voisimme olla ylpeitä tästä saavutuksesta maailmalla.

Vuonna 2015 tiukasta taloudellisesta tilanteesta huolimatta Suomen yhteiskunta satsaa lisää euroja maan sisäiseen turvallisuuteen. Miksei sitten väestönsuojien rakentaminen kuuluisi tähän samaan systeemiin. Kysynkin, ovatko RAKLI:n lobbarit kääntäneet politiikkojen päät?

4 Väestönsuojien merkitys poliittisille päättäjille

1) Puolustautujan kannalta

- Koko kansalle rakennetut väestönsuojat antavat poliittiselle johdolle mahdollisuuden vastustaa ulkopuolista painostusta, koska ihmisten turvallisuudesta on huolehdittu jo normaalioloissa.
- Väestönsuojat tukevat kansallisen puolustuskyvyn vahvistamista.

- Kun perheiden ja kotien suojaus on kunnossa, ovat kansakunnan henkinen kriisinsietokyky ja väestön turvallisuuden tunne hyvällä tasolla. Uhkaajan mahdollisuudet yhteiskunnan vahingoittamiseen ovat rajatummalla.
- Yhteiskunnan toimintakyky säilyy, kun ihmisiä ei tarvitse evakuoita uhkatilanteissa.
- Sotilaat voivat keskittyä omiin tehtäviinsä väestönsuojelun hoitaessa siviilien suojelun.

2) Uhkaajan kannalta

- Voimakas turvallisuuden tunne tekee uhkaamisen vaikeaksi. Uhkaamiseen pitää käyttää paljon voimavaroja, koska siviilien puolustus on kunnossa.
- Painostaminen ja uhkaus eivät ole kannattavia eivätkä tuota haluttuja tuloksia.
- Sveitsi ja Ruotsi ovat hyviä esimerkkejä oman kansan suojeluun panostamisesta.

5 Väestönsuojan rakentamisen kustannukset

Väestönsuojien rakentamisen kulut ovat osa rakennusinvestointia, jonka asukkaat maksavat vuokrina tai osana huoneiston ostohintaa. Tätä voidaan pitää hyvänä asiana, koska taloudellisesti tiukkoina aikoina valtion budjetin niukkuus olisi säädellyt väestönsuojien rakentamista. Väestönsuojien rakentamisen lisämaksu on keskimäärin 1 prosentti rakennuksen kokonaiskustannuksista eli esimerkiksi asuinrakennuksessa 20 euroa kerrosalaa kohden. Helsingin apulaiskaupunginjohtaja Hannu Perttilä väitti lehtihaastattelussa, että väestönsuojan kustannukset ovat 300 euroa asuntoneliölle. Hinta on kymmenkertainen totuuteen nähden. Tämä vertautuu siihen, jos väittäisin maitolitrin maksavan Suomessa 10 euroa litralta, kyllä näin on, äidinmaidosta joutuu maksamaan 17 €/litra puhtaana käteen. Ilmeisesti Hannu Perttilä oli ottanut jonkun erikoissuojan hinnan ja esittää sitä muina miehinä kaikkien suojien hintana. Samaan sortui eräs kokoomuslainen kansanedustaja suorassa tv-lähetyksessä 5.3.2015, hän sanoi väestönsuojan maksavan 300 €/asuntoneliö. Näin se juttu kiertää ja saa aivan eri mittasuhteet todellisuuden suhteen.

Väestönsuojien rakentaminen on nähtävä osana turvallisuuspolitiikkaa, eikä sitä pidä tarkastella pelkästään rakentamisen lisäkustannuksena. Se on myös pitkäkestoista investointia kansalaisten turvallisuuteen, sillä esimerkiksi nyt rakennettavat kalliosuojat ovat suojakäytössä vielä usean sadan vuoden päästä ja teräsbetonisuojienkin käyttöikä on vähintään 100 vuotta.

Väestönsuojien rakentaminen työllistää noin 750 henkilötyövuotta ja vientitoiminnan arvo liikkuu 15–20 miljoonan euron paikkeilla vuodessa.

6 Kansan tuki

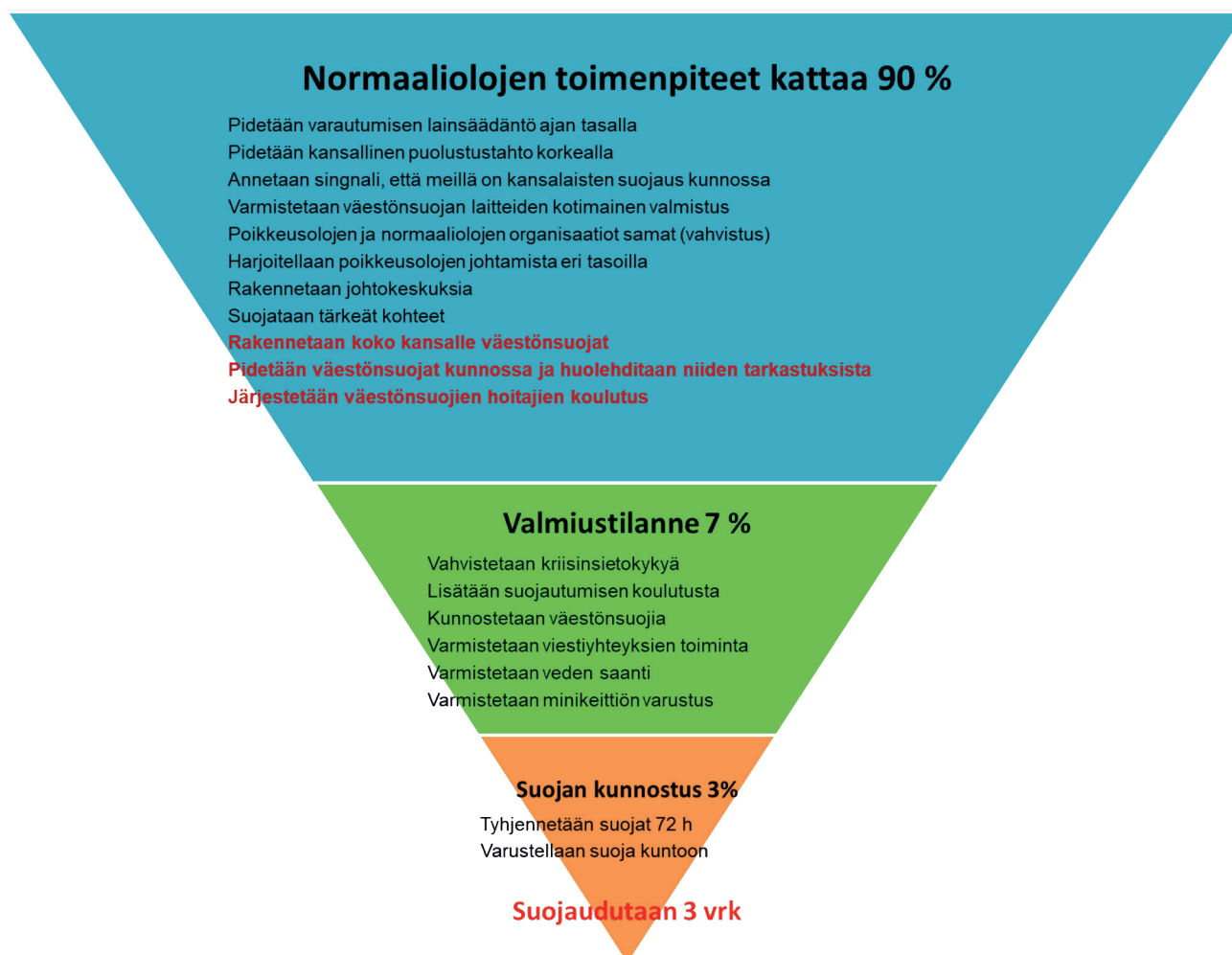
Väestönsuojien rakentamisella on ollut koko niiden rakentamisen ajan kansan tuki. Sisäministeriön kyselyjen mukaan vuosina 1992–2014 haastatelluista 12–19 % olisi ollut valmis karsimaan väestönsuojelusta. Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön vuonna 2013 tekemän tutkimuksen mukaan 66 % suomalaisista on sitä mieltä, että väestönsuojia pitäisi jatkossakin rakentaa. Vas-

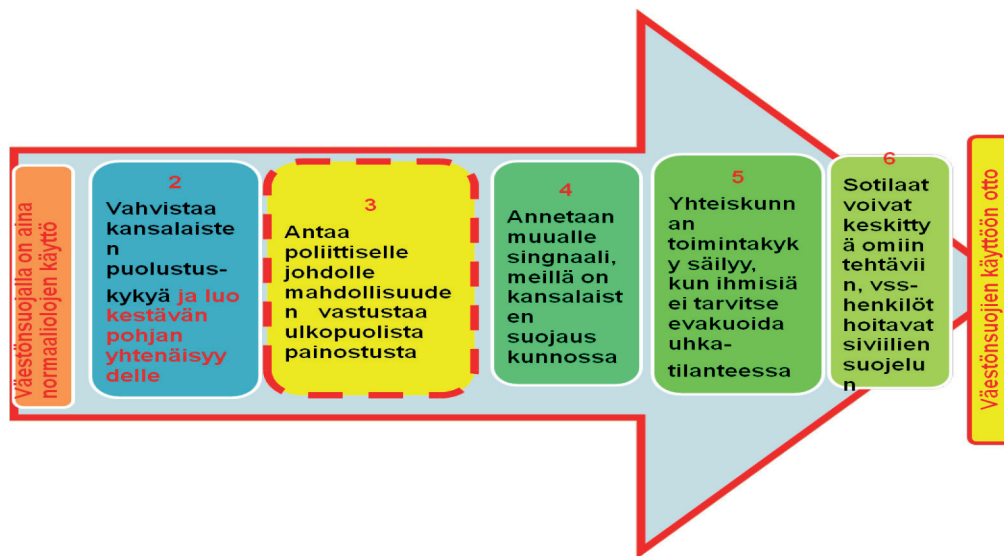
taajista vain 11 % katsoi, että väestönsuojien rakentamisesta voitaisiin luopua. Samoihin lukuihin päätyi Tekir Oy:n teettämä kysely vuoden 2014 kesällä. Viimeisin kysely on vuodelta 2020 Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön tekemänä, ja suunta oli sama.

7 Suojapaikat jokaiselle asuntoalueelle

Suojapaikkatilastoista pitää pudottaa pois vanhentuneet ennen 1959 rakennetut väestönsuojat. Ei paloautojenkaan määrää lasketa vuodesta 1955 lähtien. Pitäisi sen verran ihmisellä olla luovaa ajattelukykyä, että kun rakennetaan uusi asuntoalue, esimerkiksi Kalasatama, jonne tulee uusia asuntoja, tarvitsevat myös asukkaat omat suojansa. Vaikka Itäkeskuksessa olisi kuinka paljon ylimääräisiä suojapaikkoja, eivät ne voi korvata oman lähialueen suojia. Rautalangasta väännetty esimerkki: Itäkeskuksessa on vesijohto, pitääkö silti rakentaa Kalasatamaan oma vesijohto?

8 Väestönsuojan valmius

Väestönsuojien merkitys kansakunnalle

Ennen väestönsuojien kriisiaikaista käyttöä, niillä on yhteiskunnan kannalta tärkeä rooli. Yllä olevassa kaaviossa on kuvattu, millaista tukea koko kansalle rakennetuista väestönsuojista saa kriisitilanteen uhatessa.

9 SKDL:n rooli sodan jälkeen 1949–1982

Tässä luvussa käsittelen, miten lähellä väestönsuojien rakentamisen loppu on ollut. Ensimmäisessä osassa on otteita SKDL:n vastustamisesta väestönsuojien rakentamisessa sodan jälkeen aina 1980-luvulle. Toisessa osassa käsittelen 2000-luvun vaihteita.

Koko väestönsuojien rakentamisen ajan SKDL on viestittänyt eri argumenteilla, että väestönsuojien rakentaminen on turhaa, jopa sodan lietsontaa. Sodan uhatessa 1939 15.10. kukaan ei vastustanut ensimmäistä väestönsuojelulakia.

1. Valtioneuvoston asettama komitea esitti 19.9.1949 yksimielisesti, että väestönsuojelu tulisi pitää rauhan aikana sisäasiainministeriön valvonnassa. Komitea ei ollut täysin yksimielinen väestönsuojelun kehittämisen ja käynnistämisen suuntaviivoista. SKDL:n Nestori Nurminen tuomitsi koko väestönsuojelun sotakiikhoiluksi ja vastusti erityisesti kaavailtua henkilöstön koulutusta. Väestönsuojelu oli hänen mukaansa puhtaasti sotilaallista toimintaa, ja sen varjolla pyrittiin herättämään henkiin rauhansopimuksen vastaiset suojeluskunta- ja lottajärjestöt. Komitean esitykset eivät saaneet sen enempää vastakaikua, eikä mihinkään toimenpiteisiin ryhdytty.
2. Koska väestönsuojelua edelleen pyrittiin kehittämään ja sotilasjohto oli työssä mukana, SKDL teki 18.9.1951 lakialoitteen (58/1951) väestönsuojelulain 374/39 kumoamiseksi. Valtioneuvosto asetti 27.11.1951 taas komitean valmistelemaan väestönsuojelulakia.

3. Lakialoite 58/1951 tuli uudelleen esille 31.10.1952 valtiopäivillä, kun asiasta kuultiin laki- ja talousvaliokunnan mietintö. Se ei kannattanut lakialoitetta, jossa väestönsuojelu olisi lopetettu kokonaan. Asiasta käytiin pitkä ja kiivas keskustelu, ennen kuin asia lähetettiin suureen valiokuntaan. Valiokunta esitti, ettei lakia kumottaisi.
Väestönsuojelulain kumoamista kannatti 38 SKDL:n edustajaa ja lain puolesta äänesti 140. Väestönsuojelutyö kuitenkin pysähtyi, vaikka sitä säätelevä ja sille puitteet antava laki jäi voimaan. Tavallaan SKDL saavutti tavoitteensa.
4. Toukokuussa 1954 valmistuneessa mietinnössä esitettiin säädettäväksi kaksi eri lakia, kuten edellisessä laissa (1939) oli. Tämäkään poliittisesti kokoonkutsuttu komitea ei ollut yksimielinen ehdotuksissaan. SKDL:n E. O. Tuomisen mielestä väestönsuojelulait säännöksineen rajoittaisivat kansalaisten perusoikeuksia siinä määrin, ettei sitä voi säätää normaalin lakina, vaan se edellyttäisi perustuslain säätämisjärjestystä.
5. Vuoden 1955 valtiopäivillä olivat kansanedustajat tehneet neljä toivomusaloitetta väestönsuojelun tehostamiseksi. Aloitteet pääsivät eduskuntakäsittelyyn 26.4.1957. Käsittelyn pohjana oli laki- ja talousvaliokunnan mietintö. Eduskunnassa käyty keskustelu osoitti, ettei väestönsuojelu ollut vielääkään päässyt menneisyyden rasitteista. Valiokunnan kansandemokraattiset kansanedustajat eivät hyväksyneet valiokunnan enemmistön ehdotusta, vaan pitivät edelleenkin väestönsuojelua rauhansopimuksen vastaisena. Taustalla kummitteli lakkautetun Suojeluskuntajärjestön haamu. Poliittinen rintamalinja kulki väestön suojelukysymyksessä kuten ennenkin ääriivasemmisto vastaan muu eduskunta. Se näkyi niin puheissa kuin lopullisessa äänestyksessä, missä vain SKDL vastusti esitettyä pontta.
6. Hallitus antoi väestönsuojelulakiesityksensä eduskunnalle 5.11.1957. SKDL:n kansanedustajat eivät voineet hyväksyä kunnille koituvaa rasitusta ja vapaaehtoisten järjestöjen osuutta. SKDL:n käsityksensä mukaan valtiovalta oli ensisijaisesti vastuussa kansalaisten suojelusta. Samalla he ihmettelivät sitä, ettei atomiaseen vaikutusta ja uhkaa oltu nostettu esille. SKDL:n kansanedustajat halusivat osoittaa, ettei mahdollisessa atomisodassa väestön hyväksi olisi mitään tehtävissä. Oppositioiryhmiä ei muodostunut, kaikki muut paitsi SKDL ja yksi RKP:n edustaja äänesti lakia vastaan. RKP:n edustajan oletetaan äänestäneen vahingossa lakia vastaan.
7. Vuonna 1963 SKDL teki lakialoitteen, jossa ehdotettiin väestönsuojelulain 22. pykälää muutettavaksi niin, että väestönsuojien rakentamisesta aiheutuneet kustannukset korvattaisiin kunnille valtion varoista, siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään. Esityksen perusteluissa todettiin, että erityisesti väestönsuojien rakentamisen aiheuttamat menot ovat yleisvaltakunnallisia ja kuuluvat näin ollen valtiovallan kannettavaksi. Esitys ei saanut kannatusta, eikä väestönsuojelulakiin tehty muutoksia.
8. SKDL:n kansanedustajat palasivat 20.4.1970 päivätyssä toivomusaloitteessaan jälleen väestönsuojien rakentamiseen. He esittivät väestönsuojelulakia muutettavaksi niin, että "asuinkiinteistöt ja niiden asukkaat vapautettaisiin väestönsuojien rakentamisesta aiheutuvista kustannuksista." Perusteluissa todettiin väestönsuojien nostavan jo muutenkin korkeita rakennuskustannuksia ja suojien teho atomiasetta vastaan asetettiin kyseenalaiseksi.

9. SKDL:n kuusi kansanedustajaa teki 11.5.1982 kirjallisen kysymyksen väestönsuojelun tavoitteista ja väestönsuojelutoimenpiteistä. Kysymyksen perusteluissa arvosteltiin sitä, että kansalaisia kehoitettiin varaamaan kriisitilannetta varten kahden viikon ruokavara. Väestönsuojelu ei kysyjien mielestä valmistanut ihmisiä todellisiin vaaratilanteisiin. Suomen väestönsuojelun tavoitteet olivat epärealistiset, koska ne perustuivat viralliseen maanpuolustuspolitiikkaan, jossa varaudutaan konventionaaliseen sotaan tai ydinlaskeumiin. Atomisodan jälkeen ei olisi enää elinmahdollisuuksia, joten vss-toimin pitkitettäisiin turhaa ihmisten kärsimyksiä. Niinpä hallitukselta kysyttiin, mitä se aikoo tehdä, jotta ihmisiä ei turhaan peloteltaisi keräämään kriisiajan varastoja ja pakotettaisi rakentamaan kallista väestönsuojia.
- Vastauksessaan sisäministeri Matti Ahde totesi, että väestönsuojelua on toteutettu voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti. Sodan aikaa koskevat valmistelut ovat olleet osa turvallisuuspolitiikkaa ja väestönsuojelu on ollut ennen kaikkea humanitaarista toimintaa, joka on rakentunut normaaliajan hallinnolle. Väestönsuojien rakentaminen on perustunut väestönsuojelulakiin, ja siinä on noudatettu samoja periaatteita kuin muissakin Pohjoismaissa ja Sveitsissä.
10. Aktiivinen ydinaseiden ja aseellisen maanpuolustuksen vastainen toiminta kanavoitui meillä vuonna 1963 perustetun Sadankomitean toiminnan kautta. Rauhanliike asetti koko aseellisen maanpuolustuksen kyseenalaiseksi. Ydinasein käytävässä sodassa ei voida puolustautua tavanomaisin asein, siksi vaadittiin Suomen yksipuolista aseistariisumista. Väestönsuojelua pidettiin osana aseellista puolustautumista ja siksi se sai osakseen arvostelua.
11. Pauli Uitto ja Ensio Laine esittivät lakiehdotuksen hylkäämistä 1990 lainuudistuksessa. Heidän ja rauhanliikkeen edustajien mukaan väestönsuojien tekeminen pakolliseksi myös haja-asutusalueilla lisää rakennuskustannuksia liikaa, väestönsuojeluvarustelun yksityistäminen ja siviilielämän militarisointi antaa virheellisen kuvan väestönsuojien mahdollisesta suojasta väestölle rajoitetun ydinsodan sattuessa tai ydinvoimalaonnettomuudessa. Koska elämän jatkumiselle välttämättömiä perushyödykkeitä ei voida turvata ydinsäteilyn vaikutuksilta, eivät väestönsuojat tämänkään vuoksi tarjoa todellista suojaa säteilyvaaran pitkittyessä.

10 Pelastuslain uudistuksen vaiheet 2004–2018

10.1 Valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko 2004

Väestöä valmistaudutaan suojaamaan poikkeusolojen uhkilta myös väestönsuojilla, joiden rakentamista jatketaan koko maassa. Normaalioloissa suojia voidaan käyttää muihinkin tarkoituksiin, esimerkiksi varasto- ja harrastustiloiksi. Tällaiset tilat on voitava ottaa väestönsuojakäyttöön 24 tunnin kuluessa. Käyttöönottovalmiusvaatimusta voidaan tarkistaa alueittain, ottaen huomioon uhkakuvat ja niissä tapahtuneet muutokset. Sisäasiainministeriö laatii väestön suojaamisen periaatteita käsittelevän strategian vuoteen 2006 mennessä. Strategiassa otetaan huomioon uusim-

mat arviot joukkotuhouksien muodostamasta uhasta sekä sotilaallisesta että terroristikäytöstä. Väestönsuojien antamaa turvaa täydennetään evakuointien avulla. Evakuointisuunnitelmat uusitaan vuoden 2005 aikana. Uusittavat suunnitelmat perustuvat entistä perusteellisempaan riskialueiden ja -kohteiden analysointiin ja ne mahdollistavat aiempaa joustavammat evakuoinnit.

10.2 Väestön suojaamisen strategiaksi 2005

Ehdotus valmistui 16.12.2005, jonka jälkeen se oli laajalla lausuntokierroksella. Sisäasiainministeriö on vahvistanut väestön suojaamisen strategian 20.11.2007. Väestön suojaamisen strategiassa on esitetty periaatteellisella tasolla väestönsuojelujärjestelmään ja väestönsuojien rakentamiseen liittyviä muutostarpeita. Tässä on lyhyt selostus väestön suojaamisen strategian perusteluista.

Normaaliolojen onnettomuus- ja muissa vaaratilanteissa väestön suojaaminen perustuu ensisijaisesti suojautumiseen asuinhuoneisiin ja muihin sisätiloihin sekä evakuointiin. Väestönsuojat tuovat normaaliolojen tilanteissa vain vähäistä lisäarvoa suojaamismahdollisuuksiin. Väestönsuojia ei käytännössä ole mahdollista pitää niin hyvässä valmiudessa, että ne voitaisiin ottaa riittävän nopeasti käyttöön kemiallisiin aineisiin liittyvissä vaaratilanteissa.

Eräissä säteilytilanteissa väestönsuojien avulla voitaisiin jonkin verran pienentää väestön saamaa säteilyannosta. Erityisesti näin olisi vakavassa ydinvoimalaonnettomuudessa voimalan lähialueella. Ottaen huomioon onnettomuustapahtuman todennäköinen ajallinen eteneminen varoitusalueeseen, radioaktiivisten aineiden päästön koostumus sekä evakuointien ja sisätiloihin suojautumisen mahdollisuudet suojien tuoma lisäarvo jäisi kuitenkin todennäköisesti melko vähäiseksi. Suojarakenteita tarvitaan kuitenkin voimalan henkilöstön sekä säteilyalueelle välttämättömiä tehtäviä suorittamaan jäävien suojaamiseksi.

Normaaliolojen uhat eivät edellytä väestönsuojien rakentamista edellä mainittuja poikkeustapauksia lukuun ottamatta. Väestönsuojilla saatava lisäarvo suojaamismahdollisuuksiin olisi vähäinen verrattuna suojien rakentamiskustannuksiin.

Poikkeusolojen uhat ovat olennaisesti muuttuneet sen jälkeen, kun nykyiset väestönsuojien rakentamista koskevat linjaukset ja päätökset tehtiin. Laajamittaista ydinsotaa pidetään turvallisuuspoliittisissa arvioissa erittäin epätodennäköisenä. Tarve varautua ydinaseiden aiheuttamien radioaktiivisten laskeumien varalta on nykyisin ja todennäköisesti myös tulevaisuudessa vuoteen 2020 saakka vähäinen verrattuna 1980-luvun uhkakuviin.

Tavanomaisin aseina käytävien sotatoimien luonne ja menetelmät ovat myös muuttuneet. Siirtyminen teollisuusyhteiskunnalle tyypillisistä massa-armeijoista tietoyhteiskunnan henkilömäärältään pienempiin mutta teknisesti korkeatasoisiin sotavoimiin on käynnissä ja jatkuu myös tulevalta vuosikymmeneltä. Sotilaallinen voimankäyttö ei todennäköisesti aiheuttaisi siviiliväestölle yhtä suurta uhkaa kuin 1980-luvun menetelmin käydyt sotatoimet olisivat aiheuttaneet.

Strateginen isku kohdistuisi rajoitettuun määrään suhteellisen suppea-alaisia kohteita. Aseiden lisääntyneestä tarkkuudesta johtuen ne voisivat aiheuttaa vaaraa ympäristön asutukselle todennäköisesti muutamien satojen metrien etäisyydellä. Alueiden valtaamiseen tähtäävässä hyökkäyksessä sotatoimet käytäisiin henkilömääriltään pienemmin voimin ja ne kohdistuisivat suppeammille alueille kuin 1980-luvun uhkakuviin oletettiin. Suojia on tarpeen rakentaa alueille, joihin sotilaallisen voiman käyttö voisi poikkeusoloissa kohdistua. Tällaisia alueita olisivat ensisijaisesti hallinnolliset keskuksat ja suurehkoat taajama-alueet.

Suojelukohteiden rajojen määrittely tulee nykyistä kiinteämmin yhdistää kaavoitukseen ja erityisesti kuntien yleiskaavoihin. Yleisestä väestönsuojien rakentamisvelvollisuudesta luovutaan.

Suuressa osassa kuntia sellaisten rakennushankkeiden määrä, jotka nykyisten säännösten mukaan edellyttävät väestönsuojan rakentamista, on niin vähäinen, että rakennettavilla suojilla ei saavuteta merkittävää valmiutta väestön suojaamiseen. Suuri osa nykyisten säännösten perusteella valvonta-alueelle rakennetuista suojista on kooltaan varsin pieniä, jolloin rakentamiskustannukset suojapaikkaa kohti ovat suuremmat kuin suojelukohteissa, joissa rakennettavat suojat ovat suurempia.

Edellyttäen, että suojelukohteet jatkossa olisivat samat kuin nykyisin, muutos merkitsisi rakennettavien suojapaikkojen määrän vähenemistä noin 15 000:lla vuodessa. Rakennuskustannuksissa tämä merkitsisi noin 16 miljoonaa euroa vuotta kohti, josta noin puolet eli 8 miljoonaa euroa olisi väestönsuojan erityisvaatimuksista aiheutuvia lisäkustannuksia.

Sisäasiainministeriö esittää kuitenkin, että valvonta-alueella rakennetaan edelleen väestönsuojia suurten julkisten tai talouselämän rakennushankkeiden yhteydessä. Suojan rakentamisen alaraja olisi tällöin huomattavasti korkeammalla kuin nykyisin, esimerkiksi 5 000 m². Kyse olisi kohteista, joissa olisi huomattava määrä suojattavia ihmisiä ja jotka voisivat muodostaa hyökkäyskohteen tai olla merkittäviä poikkeusolojen toiminnan kannalta. Tällaisia kohteita olisi vuotta kohti muutamia kymmeniä.

Olemassa olevat suojat on pidettävä kunnossa ja sellaisessa valmiudessa, että ne voidaan tarvittaessa ottaa käyttöön.

10.2.1 Väestönsuojan rakentamisvelvollisuus

Suojan rakentamisvelvollisuus on osoittautunut ongelmalliseksi erityisesti pienten teollisuus-, tuotanto- ja varastorakennusten osalta. Rakennuksen kerrosalan ollessa 600–1 200 m² suoja on rakennettava suuremmaksi kuin perusvaatimus (yksi prosentti kerrosalasta) edellyttäisi. Muutoinkin tällaisissa rakennuksissa väestönsuojan osuus rakentamisen kokonaiskustannuksista nousee usein suuremmaksi kuin muun tyyppisissä kohteissa. Vastaavasti myös pienissä rivitalo- ja muissa asuinrakennuksissa väestönsuojan rakentaminen on usein hankalaa ja kustannuksiltaan kallista. Pienissä kiinteistöissä ei monissa tapauksessa rakenneta sellaisia kellari- tai muita yhteisiä tiloja, joiden yhteyteen väestönsuoja olisi tarkoituksenmukaisesti toteutettavissa.

Väestönsuojien, joiden varsinainen suoja-ala on vähemmän kuin 20 m², rakentaminen ei ole aina tarkoituksenmukaista. Kustannukset nousevat monissa tapauksissa kohtuuttoman korkeiksi (6 prosenttia). Rakentamisvelvollisuutta esitetään muutettavaksi pelastuslain muutoshankkeen yhteydessä siten, että väestönsuoja on tehtävä, mikäli uudisrakennuksen kerrosala on vähintään 800–1 000 m². Teollisuus-, tuotanto- ja kokoontumisrakennuksia sekä varastotiloja varten suoja on rakennettava, mikäli rakennuksen kerrosala on vähintään 1 500–2 000 m². Muutos vähentäisi rakennettavien suojapaikkojen määrää noin 4 000–7 000:lla vuotta kohti ja sen vaikutus rakentamiskustannuksiin olisi noin 5–9 miljoonaa euroa vuotta kohti, josta noin puolet olisi väestönsuojien erityisvaatimuksista aiheutuvia lisäkustannuksia.

Pieniä suojia varten tulisi kehittää nykyisiä edullisempia ilmanvaihtolaitteita. Suojia koskevia säännöksiä tarkistettaessa tulee harkita, mitkä laitteet ja varusteet ovat välttämättömiä, ja mitä niistä on mahdollista hankkia tilanteen kiristyessä tai vasta poikkeusoloissa. Lisäksi väestönsuojaan kuljettavan matkan pituutta tulee harkita säädöksiä muutettaessa.

Suojien käyttöönottoaika tulee määritellä sellaiseksi, että se mahdollistaa suojien nykyistä tehokkaan käytön normaalioloissa ja joustavan käytön poikkeusolojen tilanteissa. Pääsäännöstä poiketen väestönsuojat tulee pitää välittömässä käyttövalmiudessa viiden kilometrin säteellä ydinvoimaloista.

10.2.2 Kustannusvaikutukset

Väestönsuojien rakentamisen säädösten muuttaminen vähentää suojapaikkoja noin 15 000 vuodessa ja suojanrakentamisvelvoitteen alarajan nostaminen noin 4000 suojapaikkaa vuodessa, eli yhteensä noin 19 000 suojapaikkaa vuodessa. Tästä aiheutuu noin 20 miljoonan euron säästö rakentamiskustannuksissa vuotta kohti. Laskelmia tehtäessä pohjana on käytetty nykyisiä suojelukohteita ja riippuen siitä, millaiseen ratkaisuun suojelukohteita määrättäessä päädytään kustannussäästö saattaa muuttua.

Ehdotettu väestönsuojan käyttöönottoajan muutos lisää suojien normaaliolojen käyttömahdollisuuksia. Tämä tuottaisi suojien omistajille taloudellista hyötyä, jota kuitenkin on vaikea arvioida määrällisesti.

Muilta osin väestön suojaamisen strategian kustannusvaikutukset riippuisivat esitetyistä esimerkiksi organisaatioita koskevista jatkoselvityksistä. Ne eivät kokonaisuutena ainakaan lisää väestön suojaamisesta aiheutuvia kustannuksia verrattuna siihen, että tehtävistä huolehdittaisiin nykyisin perustein myös tulevaisuudessa.

Strategian työn yhteydessä todettiin seuraavat perustelut väestönsuojien rakentamiselle:

Parlamentaarinen väestönsuojelukomitean mietinnössä (1983 Sipponen) korostettiin, että jokaisen valtion perusturvallisuuksiin kuuluu suojella kansalaisiaan sekä taata heidän turvallisuutensa mahdollisuuksien mukaan myös poikkeusoloissa. Suojautumisvelvoitteesta ei luovuta, vaikkei täydelliseen suojautumiseen ja turvallisuuteen voidakaan yltää.

Toinen peruste suojien rakentamiselle on ollut seuraava: ”Suomen puolustusvoimat on suunniteltu puolustamaan maatamme ja niin kauan, kun sitä tarvitaan, varaudutaan vihollisuuksiin”.

Kunnalla on lain mukaan velvollisuus rakentaa suojelukohteissa yleisiä väestönsuojia sitä väestöä varten, jolla ei muutoin ole suojaa. Tämä on jäänyt lähes kuolleeksi vaatimukseksi. Kuntien rakentamia yleisiä suojapaikkoja on runsas 100 000, joista suurin osa on rakennettu 60- ja 70-luvuilla. Ehdotan, että tästä luovutaan.

10.2.3 Loppupäätelmä

Suojien rakentamisvelvollisuuden jatkaminen koko maassa antaisi paremman aseman jo rakennetuille suojille ns. muulla alueella. Mikäli suojien rakentaminen kokonaan lopetettaisiin niillä 334 paikkakunnalla, joissa niiden rakentaminen alkoi 15 vuotta sitten, olisi valtion turvallisuuden linjaus liian lyhytnäköistä väestönsuojien rakentamisen osalta.

Lähes samaan lopputulokseen päästään, jos rajoja muutetaan ylöspäin. Muulla alueella rakentaminen on edullisempaa kuin suurissa asutuskeskuksissa, joten tällä perusteella muutoksen voisi tehdä. Raporttiin ei kannata kirjoittaa kovin tarkasti yksityiskohtia, koska se aiheuttaa turhaa spekulointia suojien rakentamisella. Muutokset pitää olla nopeita ja tuoda esille vasta lain uudistamisen yhteydessä.

Ympäristöministeriö ei vielä tässä vaiheessa antaessaan lausuntoa väestön suojaamisen strategiasta puuttunut väestönsuojien rakentamiseen.

10.2.4 Ympäristöministeriön lausunto väestönsuojien strategiasta 2005

Sisäasiainministeriön pelastusosaston asettama työryhmä laati ehdotuksen väestön suojaamisen strategiaksi. Ehdotus valmistui 16.12.2005, jonka jälkeen ehdotus oli laajalla lausuntokierroksella. Ympäristöministeriö ilmoitti lausunnossaan väestönsuojien rakentamisesta seuraavaa: ”Ehdotuksesta ilmenee, että väestönsuojelun suunnittelu on perinteisesti painottunut poikkeusolojen väestönsuojeluun. Myös väestönsuojia koskevat määräykset perustuvat poikkeustilanteisiin varautumiseen. Edellä esitetyn johdosta emme katso aiheelliseksi puuttua väestönsuojia koskevan ehdotuksen sisältöön.”

Tämän jälkeen ympäristöministeriön suhtautuminen väestönsuojien rakentamiseen muuttui totaalisesti. Poikkeusoloissa väestönsuojien rakentaminen niille, joilla ei ole väestönsuojaa tai heitä ei muuten voida suojata, on ympäristöministeriön rakennutettava suojat (rakennuspooli).

10.3 Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategia 2006

Laaditussa valtioneuvoston periaatepäätöksessä yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategiassa (2006) määritellään yhteiskunnan elintärkeät toiminnot, niiden tavoitetilat sekä ministeriöille kuuluvat strategiset tehtävät koskien muun muassa sisäisen turvallisuuden ylläpitämistä. Strategian mukaan pelastustoimen ylläpitämisellä ehkäistään vakavia onnettomuuksia ennalta, havaitaan ne ja varoitetaan niistä sekä torjutaan onnettomuudet ja estetään niiden laajentuminen pyrkien minimoimaan niistä aiheutuvat vahingot. ”Väestönsuojelulla ylläpidetään pelastustoiminnan valmiuksia poikkeusoloissa, turvataan väestön suojaamismahdollisuuksia ja varaudutaan tarvittaviin evakuointeihin.”

10.4 Matti Vanhasen II hallitusohjelma 2007–2011 pelastuslain muutos

Tarkastetaan pelastuslaki tavoitteena erityisesti onnettomuuksien ehkäisyn ja asumisturvallisuuden parantaminen. Arvioidaan nykyisten väestönsuojelumääräysten tarkoituksenmukaisuus. Palotarkastukset ja muut turvallisuutta edistävät toimet kohdistetaan nykyistä paremmin riskikohteisiin ja turvallisuutta parantavan tekniikan käyttöä lisätään. Hallitusohjelmassa todetaan edelleen, että hallitus määrittää sisäisen turvallisuuden keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet poik-kihallinnollisesti sisäisen turvallisuuden ohjelmassa.

10.4.1 Asuntopoliittinen toimenpideohjelma raportti 15/2008

Valtioneuvosto teki 14.2.2008 periaatepäätöksen valtioneuvoston asuntopoliittiseksi toimenpideohjelmaksi. Toimenpideohjelman mukaisesti asuntotuotannon edellytysten parantamiseksi

rakennuskustannuksia pyritään kohtuullistamaan ja lisäämään asuntorakentamisen kysyntä- ja kustannusohjautuvuutta.

Työryhmässä oli edustettuna pääkaupunkiseudun kunnanjohtajat, valtiovarainministeriön ja ympäristöministeriön korkeinta johtoa, puheenjohtajana oli asuntoministeri Jan Vapaavuori.

Hallituksen asuntopolitiikan tavoitteena on sovittaa yhteen ihmisten asumisen toiveet ja tarpeet, yhteiskunnan tarpeet ja kestävä kehitys. Hallitus edistää jokaisen mahdollisuutta tarpeitaan ja toiveitaan vastaavaan asumiseen.

Ohjelman toimenpiteillä valtio luo edellytyksiä asuntomarkkinoiden toimivuuden kehittymiselle vähentämällä markkinoiden toimivuuden esteitä ja luomalla kannustimia eri toimijoille. Näiden toimenpiteiden vaikutukset eivät rajoitu yksinomaan asuntomarkkinoihin, vaan usein vaikutukset muille yhteiskunnan osa-alueille voivat olla jopa merkittävämpiä. Hallituksen asuntopolitiikan ja asuntopoliittisen toimenpideohjelman tavoitteina on etenkin seuraavien kokonaisuuksien kehittäminen:

- I. Parantaa talouskasvun edellytyksiä lisäämällä kasvukeskusten asuntotarjontaa ja edistää asumisen kohtuuhintaisuuden toteutumista.
- II. Eheyttää yhdyskuntarakennetta ja vähentää asumisen ilmastopäästöjä.
- III. Parantaa muita heikommassa asemassa olevien väestöryhmien asumistilannetta.
- IV. Luoda edellytykset asuinrakennuksien hyvälle ylläpidolle ja viihtyisien asuinympäristöjen kehittämiseksi.

Asuntopoliittinen toimenpideohjelma painottaa sellaisia rakenteellisia toimia, jotka toteuttavat hallituksen asuntopolitiikan tavoitteita sekä tukevat talouden kasvua ja säästävät sosiaali- ja terveysmenoja sekä julkisten kokonaismenojen määrää. Asuntopolitiikalla on myös merkittävä vaikutus seutujen menestymiseen.

Asuntopoliittisen toimenpideohjelman toimenpide nro 18:n mukaan "mahdollistetaan kokeilut, joissa rakentaminen voi joillakin kokeiluun halukkaiden kuntien kaava-alueilla tapahtua kevennetyillä rakentamis- ja kaavamääräyksillä. Käynnistetään kasvavia kaupunkiseutuja koskeva selvityshanke, jossa arvioidaan, missä määrin kuntien laatimissa kaavoissa tai Suomen rakentamismääräyskokoelmassa on tarpeettomasti rakennuskustannuksia kohottavia määräyksiä."

On hyvä muistuttaa, että Vanhasen hallituksen asuntopoliittisessa toimenpideohjelmassa ei mainittu sanallakaan, että selvitetään myös sisäministeriön hallinnonalan määräyksistä. Tästä tuli niin sanotut normitalkoot, joka johti ympäristöministeriön jahtaamaan väestönsuojien lopettamista.

10.4.2 Rakentamisen normitalkoot ympäristöministeriön raportti 10/2009

Asuntopoliittisen toimenpideohjelman toimenpide nro 18:n mukaan on käynnistettävä kasvavia kaupunkiseutuja koskeva hanke, jossa arvioidaan, missä määrin kuntien laatimissa kaavoissa tai Suomen rakentamismääräyskokoelmassa on tarpeettomasti rakennuskustannuksia kohottavia määräyksiä.

Rakentamisen normitalkoot -hankkeen toteutus perustui rakentamisen ammattilaisten ja kerta-rakentajien kuulemiseen. Kuulemisten tuloksia käsiteltiin työpajassa. Työpajan tulosten pohjalta tehtiin kansainvälinen vertailu ja keskusteltiin johtopäätöksissä.

Rakentamisen normitalkoille avattiin oma internetsivusto. Lisäksi Normitalkoita käsiteltiin MTV 3:n Joka kodin asuntomarkkinat -ohjelmissa.

Asuntonministeri Jan Vapaavuori asetti 1.4.2008 Rakentamisen normitalkoiden projektiryhmän. Projektiryhmän viimeinen kokous oli 28.1.2009, julkaisu laadittiin huhtikuussa 2009. Projektiryhmään kutsuttiin rakennusalan edustajia eri tahoilta.

Projektiryhmään kuuluivat:

- Puheenjohtaja: Ylijohtaja Helena Säteri, Ympäristöministeriö
- Projektipäällikkö: Toimitusjohtaja Juha Salmi, Suomen Asuntotietokeskus

Asiantuntijat:

- Tutkimuspäällikkö Juha-Matti Junnonen, Teknillinen korkeakoulu
- Tiedottaja Anne Koskela, Ympäristöministeriö

Jäsenet:

- Kehittämisojohtaja Markku Tahvanainen, Ympäristöministeriö
- Hallitusneuvos Auvo Haapanala, Ympäristöministeriö
- Johtaja Ensio Hakkarainen, Rakennusteollisuus RT
- Puheenjohtaja Lauri Jääskeläinen, Rakennustarkastusyhdistys
- Yliasiamies Matti Rautiola, Rakennustietosäätiö
- Lakimies Ulla Hurmeranta, Suomen Kuntaliitto
- Markkinointipäällikkö Jouni Mäki, Finndomo Oy
- Toimitusjohtaja Matti Alho, VAV Asunnot Oy

Sihteerit:

- Yliarkkitehti Anne Jarva, Ympäristöministeriö
- Ylitarkastaja Peter Fredriksson, Ympäristöministeriö
- Hallitussihteeri Kirsi Martinkauppi, Ympäristöministeriö

Rakentamisen normitalkoot – turhat kustannukset kuriin on ollut poikkeuksellinen hanke. Ei ole tavallista, että ministeriö avaa kaikki hallinnon alansa säädökset ja alemman asteiset normit ja pyytää niistä palautetta sekä asiantuntijoilta että tavallisilta kuluttajilta.

Rakentamisen normitalkoilla on keskitytty asuntorakentamisen kustannuksiin ja siihen, mitä koetaan ns. turhiksi kustannuksiksi. Olemme selvittäneet, mitä todellisuudessa koetaan määräyksistä johtuvaksi rakentamiseksi, mutta mistä ei koidu vastaavaa lisähyötyä esimerkiksi rakennuksen elinkaaren, laatutekijöiden, jälleenmyyntiarvon tai asumisviihtyvyyden kannalta. Olemme ajatelleet, että jokaisella on mielipiteitä kotinsa hintaan vaikuttavista tekijöistä. Sana on ollut vapaa ja kaikilla on ollut tilaisuus tulla kuulluksi.

Olemme hyvin tietoisia siitä, että asuntojen hintaan vaikuttavat monet tekijät eikä hinta koostu puhtaasti rakennuskustannuksista. Rakentamisen normitalkoot ovat osoittaneet, että ei ole olemassa myöskään yhtä yksittäistä normia, jonka muutoksella rakentamisesta tulisi kertaheitolla

kustannustehokkaampaa. Rakentamisen kustannukset muodostuvat monesta pienestä purosta, joista yhdessä kasvaa isompi virta.

Kyselyiden tulokset ovat osoittaneet, että paitsi ympäristöministeriön, myös kuntien toimivallassa olevissa määräyksissä ja tulkinnoissa on kehittämisen varaa. Toivon, että Normitalkoiden henki jää elämään ja että tulevaisuuden lainsäätäjät ja tulkitsijat muistavat pitää kustannustietoisuutta ohjenuoranaan.

Promenade Research Oy toteutti kyselyn 13–28.5.2008. Kyselyiden kohderyhmänä olivat rakennusalan ammattilaiset ja vastaajat kutsuttiin pääosin henkilökohtaisella sähköpostiviestillä. Viesti lähetettiin 2 323 henkilölle. Lisäksi kuusi järjestöä välitti kyselyn omille jäsenilleen (Safa, Rakennusteollisuus, Rakennusliitto, STUL, SKOL, SKVL). Myös Rakennuslehden www-sivuille lisättiin kyselyn vastauslinkki. Vastauksia saatiin kaikkiaan 828 kappaletta. Näistä Rakennuslehden www-sivujen kautta saatiin 54 vastausta.

10.4.3 Rakentamisen normitalkoilla turhat kustannukset kuriin

"Kyselyyn vastattiin ilahduttavan aktiivisesti ja saimme hyödyllistä palautetta. Tarkoitus on tarttua esille nostettuihin ongelmiin ja hakea niihin ratkaisuja. Eniten arvostelua herättäneet määräykset ja niiden kustannukset punnitaan tarkasti", kommentoi tuloksia asuntoministeri Jan Vapaavuori.

Väestösuojien rakentamista koskevat vaatimukset ovat ylimitoitettuja ja nostavat siten tarpeettomasti asuntojen rakennuskustannuksia varsinkin pienissä kohteissa. Tätä mieltä on selvä enemmistö asuntorakentamisen asiantuntijoista, jotka vastasivat ympäristöministeriön käynnistämien rakentamisen normitalkoiden yhteydessä tehtyyn kyselyyn.

Eniten turhia rakennuskustannuksia aiheuttavat määräykset normitalkoiden ammattilaiskyselyn mukaan. Väestönsuojia koskevat vaatimukset olivat kohdassa asuntosuunnittelu.

Asuntosuunnittelua koskevat määräykset aiheuttivat vastaajien mielestä sangen paljon tarpeettomia rakennuskustannuksia, sillä aihe ryhmän yhdeksästä kysymyksestä seitsemän ylitti arvostuksen 2 (asteikko 1–4). Suurin yksittäinen aihe ryhmä oli väestönsuojia koskevat vaatimukset (k.a. 3,09). Väestönsuoja aiheutti 68 % vastaajien mielestä paljon tai erittäin paljon tarpeettomia kustannuksia. Myös kylpyhuoneen mitoitus koskevat vaatimukset aiheuttivat 52 % vastaajien mielestä paljon tai erittäin paljon tarpeettomia rakennuskustannuksia (k.a. 2,60).

Taulukossa uudisrakentamisessa eniten tarpeettomia rakennuskustannuksia seuraavasti.

• Väestönsuojia koskevat vaatimukset	3,09
• Kaavavalitusmenettelyyn liittyvät tekijät	2,84
• Museoviranomaisten toiminta	2,72
• Energiaselvitykseen ja -todistukseen liittyvät vaatimukset	2,65
• Kylpyhuoneen mitoitus koskevat vaatimukset	2,63
• Rakennuslupavalitusmenettelyyn liittyvät tekijät	2,6
• Asiakirjavaatimusten eriäväisyys eri kunnissa	2,56
• Rakennuksen sijoittelua ja muotoa koskevat määräykset	2,5

Vastaajien koulutustaustan suhteen kaikkein kriittisimpiä ovat talotekniikka-alan tutkinnon omaavat vastaajat. Heidän mielestään väestönsuojia koskevat vaatimukset, kerroslukua koskevat kaavamääräykset, kaavavalitusmenettelyyn liittyvät tekijät, museoviranomaisten toiminta, kunnan ja valtion ympäristöviranomaisten toiminta sekä asiakirjavaatimusten eriäväisyys eri kunnissa aiheuttavat paljon tarpeettomia rakennuskustannuksia (vastausten keskiarvo yli 3).

10.4.4 Haastattelun tulokset, asuntojen kustannuksia kohottavat määräykset

Väestönsuojat

- Riittäisikö Suomessa säteilysuoja, edelleen ollaan pommisuojalinjalla. Tämä suurentaa samalla asuinrakennuksen vähimmäiskokoa, jos vaaditaan väestönsuoja.
- Kaasutiivissuoja riittäisi tai sitten asuinrakennuksen vähimmäiskokoa muuttaa, usein on kohutun vaatimus. Erityisesti teollisuuteen voisi tulla kevennyksiä väestönsuojaa.
- Väestönsuojista aiheutuvat kustannukset muodostavat epäjatkuvuuskohdan rakennuskustannuksiin tai vaihtoehtoisesti jätetään rakennusoikeutta käyttämättä, jotta väestönsuojaa ei tarvitse tehdä.
- Isoissa väestönsuojissa voi järjestää tapahtumia, niissä voi olla urheilutiloja, nuorisotiloja, kunnallisia tai alueellisia harraste- ja urheilutiloja tai esim. elokuvateattereita, esittelytiloja, pieniä messuja tms. Käyttökustannuksia voidaan kattaa tapahtumien tuottojen avulla, voi olla jopa plus-tuottoisia tiloja. Onko mahdollista, että väestönsuojista myydään osuuksia samalla tavoin kuin osakeyhtiöstä, jolloin voidaan jakaa jopa osinkoa. Suhtautuminen voisi olla positiivisempaa, koska käyttömahdollisuudet lisääntyvät ja tuottoja voi tulla.
- Rakennuskohtaisia väestönsuojia ei luultavasti tarvita, erityisesti pk-seudulla, jossa voisi olla suuria keskitettyjä väestönsuojia. Rakennuskohtaisten väestönsuojien vaihtoehtoinen käyttö on ongelmallista, tällä hetkellä sinne on mahdollista tehdä vain häkkikomeroita. Taajamissa voisi tuntua mielekkäämmällä isompien ja keskitettyjen suojien rakentaminen, joilla voisi olla myös vaihtoehtoista käyttöä esim. parkkihalleina.
- Väestönsuojia koskevat normit ovat hivenen turhia. Pitäisi miettiä missä ollaan ja mitä ovat todelliset uhat, joihin varaudutaan.
- Väestönsuojan rakentamisvelvoitteen järkevä kerrosneliömäärä pitäisi olla vähintään tuplat eli 1 200 neliötä, jollei kokonaan pois. Täydennys- ja korjausrakennuskohteissa on tulkintaongelmaa esim. kun ullakolle rakennetaan ja mahdollisesti lähes tehdään talon käyttötarkoituksen muutos. Miten suhtaudutaan väestönsuojavaatimukseen näissä kohteissa.

10.4.5 Johtopäätökset

Niin web-kyselyssä kuin haastatteluissa suurin yksittäinen tekijä, joka vastaajien mielestä aiheuttaa tarpeettomia rakennuskustannuksia on väestönsuojaa koskeva vaatimus. Pelastustoimilain 60 §:n mukaan väestönsuoja on rakennettava rakennusta tai samalla tontilla tai rakennuspaikalla olevaa rakennusryhmää varten, jonka kerrosala on vähintään 600 m² ja jossa asutaan tai työ-

kennellään pysyvästi. Väestönsuojan tarpeellisuutta ja suojausvaikutusta epäiltiin suuresti. Lisäksi useissa kaupungeissa väestösuojapaikkoja on jo nyt enemmän kuin väestöä. Useissa vastauksissa ja haastatteluissa esille tulleen ehdotuksena on, että rakentamisvelvoitteen kerrosneliömäärä pitäisi kasvattaa tai väestönsuojan rakentamisvelvoite poistaa kokonaan.

Väestönsuojan rakennuskustannukset ovat noin 2 200 €/vssm². Väestönsuojan alan on oltava vähintään 2,4 % kerrosalasta, jolloin laskennallisesti 600 kem² rakennuksen väestönsuojan rakennuskustannukset ovat silloin noin 31 000 € eli noin 51 €/kem². Kustannusvaikutus neliötä kohden vähentyy rakennuksen kerrosalan kasvaessa, joten väestönsuojan rakentamisvelvoite on ongelmalla lähinnä pienissä kohteissa.

10.4.6 Suora lainaus ympäristöministeriön kommentista normitalkoiden annista

”Pahoittelen tämän vastauksen viivästyistä.

Käytännössä normitalkoista merkittävin, rakennuskustannuksia alentava seikka oli kiistatta väestönsuojia koskeva uudistus.

Kritiikki kustannuksia aiheuttavista normeista kohdistui mm. autopaikkavaatimuksiin. Ne ovat kuitenkin kunnallisen päätöksen tulosta; laki ei säätele autopaikkojen mitoittamista, määrää tms. Kunnat voivat itse kaavoituksessaan päättää ”autopaikkainormista”. Monissa kunnissa on nyttemmin herätty irrottamaan autopaikan rakentamisen kustannukset asunnon kustannuksista, jolloin kustannukset kohdistuvat oikeudenmukaisemmin.

Normitalkoissa kävi niin kuin vastaavissa normien perkaushankkeissa tutkimuksenkin valossa usein käy. Aluksi kaikilla on käsitys, että normeja on aivan liikaa ja ne aiheuttavat lisäkustannuksia – ja kun niitä yksitellen perataan, yksi normi toisensa jälkeen osoittautuu tarpeelliseksi. Tilanne ei tältä osin rakentamisessa noin yleensä ole hyvä; me nimittäin jatkuvasti lisäämme normitusta, kiristämme ja tarkennamme. Liian harvoin normeja poistetaan kokonaan.”

Yhteistyöterveisin, *ympäristöministeriö*

10.5 Sisäministeri Anne Holmlundin puheesta joulukuussa 2008

Viime aikoina on esitetty ympäristöministeriön käynnistämien normitalkoiden innoittamana, että väestönsuojien rakentamisesta tulisi luopua, tai ainakin vähentää väestönsuojien rakentamisvelvoitteita merkittävästi. Vuosi sitten vahvistamassani väestönsuojelun strategiassa on tähdätty paljon pitempiäaikaiseen suunnitteluun ja strategiassa on erittäin perusteellisen pohdinnan jälkeen päädytty siihen, että suojanrakentamista jatketaan. Perusteet, joiden takia suojia on tähän asti rakennettu, ovat yhä olemassa. Tulevasta turvallisuus- ja puolustuspoliittisesta selonteosta tiedetään varmuudella se, että Suomi varautuu nyt ja jatkossa alueensa sotilaallisen puolustamiseen. Varautumisessa ja valmiussuunnittelussa on pohjana sama sotilaallinen uhkakuva. Niin kauan kuin sotilaallisen voiman käyttö maamme alueella ei pidetä mahdottomana, tulee meidän kaikkien varautua suojaamaan myös siviiliväestöä sotilaallisen voimankäytön tuhoilta.

Joskus on kuultu väitettävän, että päättäjillä on taipumus varautua eilispäivän uhkiin ja että kenraalit sotivat edellistä sota. Haluan korostaa toimintaympäristön arvioinnin ja ajantasaisen riskianalyysin merkitystä. Valmiussuunnitelmia päivitettäessä on siis ensiksi pohdittava, millaisia uhkia me saatamme kohdata ja mitä riskejä niistä aiheutuu.

Kyselyiden kohderyhmänä muodostui yksinomaan rakennusalan ammattilaisista, jonka perusteella ympäristöministeriö ja asuntonministeri Jan Vapaavuoren katsoivat, että kysely antoi heille mandaatin lopettaa koko väestönsuojien rakentamisen. Mikäli olisi haluttu järjestää puolueeton kysely väestönsuojien rakentamisesta, olisi se pitänyt suunnata myös turvallisuudesta vastaaville tahoille. Tästä voi tehdä johtopäätöksen, että kysymyksen asettaja tai asettajat halusivat tahallaan tuoda väestönsuojien rakentamisen juuri tässä yhteydessä esille.

10.6 Pelastuslain esiselvityshanke 7.9.2007–31.3.2008.

Väestönsuojien rakentamista koskevien säännösten muutostarpeet -alahankkeen tavoitteeksi asetettiin, että väestönsuojien rakentamista koskevat säännösten muutostarpeet selvitetään ottaen erityisesti huomioon hallitusohjelmassa, yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategiassa ja uuden turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon laadinnan yhteydessä esiin tulevat kehittämislinjaukset sekä väestön suojaamisen strategian laatimistyön yhteydessä esitetyt kehittämisnäkökohdat.

Väestönsuojien rakentamista koskevien säännösten muutostarpeet -alahankkeen puheenjohtajaksi määrättiin lainsäädäntöneuvos Mika Kättö ja jäseniksi toimistoinsinööri Pekka Rajajärvi sekä pelastusylitarkastaja Kimmo Kohvakka sisäasiainministeriön pelastusosastolta. Esiselvityksestä pyydettiin lausunto pelastustoimen toimijoilta ja sidosryhmiltä.

Alahankkeen työryhmä esittää pelastuslain muutosten valmistelussa otettavan huomioon seuraavat tässä muistiossa esitetyt väestönsuojien rakentamista koskevat taustatiedot ja pelastuslain kehittämislinjaukset:

10.6.1 Väestön suojaaminen poikkeusoloissa

- Laajamittaista ydinsotaa pidetään turvallisuuspoliittisissa arvioissa erittäin epätodennäköisenä. Tarve varautua ydinaseiden aiheuttamien radioaktiivisten laskeumien varalta on nykyisin ja todennäköisesti myös tulevaisuudessa vähäinen verrattuna 1960-luvun uhkakuviiin. Ydinaseet kuuluvat kuitenkin toistaiseksi edelleen sotilaallisiin asejärjestelmiin ja liittyvät siten sotilaallisiin uhkamalleihin.
- Tavanomaisin asein käytävien sotatoimien luonne ja menetelmät ovat myös muuttuneet. Siirtyminen teollisuusyhteiskunnalle tyypillisistä massa-armeijoista tietoyhteiskunnan henkilö-määrältään pienempiin, mutta teknisesti korkeatasoisiin sotavoimiin on käynnissä ja jatkuu myös tulevilla vuosikymmenellä. Sotilaallinen voimankäyttö ei todennäköisesti aiheuttaisi siviiliväestölle yhtä suurta uhkaa kuin 1980-luvun menetelmin käydyt sotatoimet olisivat aiheuttaneet.
- Strategisella iskulla pyritään yhteiskunnan lamauttamiseen vaikuttamalla sen elintärkeisiin toimintoihin. Isku kohdistuisi rajoitettuun määrään suhteellisen suppea-alaisia kohteita. Aseiden lisääntyneestä tarkkuudesta johtuen ne eivät aiheuttaisi vaaraa kovin laajalle alueelle.

osumakohteesta. Asejärjestelmien tekniset epävarmuustekijät, maalituksen epäonnistuminen ja strategisen iskun asevaikutuksen intensiteetti lisäävät kuitenkin täsmäaseenkin käytön tuho vaikutusta. Täsmäaseiden lisäksi strategisessa iskussa voidaan käyttää myös tavanomaisia aseita lisäämään vaikutusta kohdealueilla. Tunnusomaista väestön suojaamisen kannalta strategisessa iskussa on tiivis, suhteellisen lyhyellä ajanjaksolla tapahtuva voimakas vaikutus esimerkiksi pääkaupunkiseudulla ja valtakunnan aluekeskuksissa. Täsmäaseiden ja matalamman teknologian tavanomaisen aseistuksen käytön suhde riippuu hyökkääjän tavoitteista ja käytettävissä olevista välineistä.

- Alueiden valtaamiseen tähtäävä hyökkäys voi alkaa strategisella iskulla. Hyökkäys jatkunee kaikkien puolustushaarojen vahvalla voimankäytöllä. Tavoitteena on vaikuttaa suoraan puolustajan elintärkeisiin kohteisiin ja toimintoihin ja vallata sodan päämäärän kannalta keskeiset alueet. Sotatoimet käytäisiin henkilömääriltään pienemmin voimin ja ne kohdistuisivat suuremmille alueille kuin 1980-luvun uhkakuviissa oletettiin.
- Yhteenvedona voidaan todeta, että sotilaallisten uhkamallien tarkistuksissa tai asejärjestelmien kehityksessä ei toistaiseksi ole tunnistettavissa sellaisia piirteitä, jotka toisivat olennaisia muutoksia väestön suojaamisen tarpeeseen. Mainitusta johtuen väestönsuojien rakentamisperusteita ei ole syytä muuttaa olennaisesti.

10.6.2 Työryhmän ehdotuksia väestönsuojien rakentamisen muutoksiksi

- Työryhmä esittää väestönsuojien rakentamisvelvollisuuden poistamista muutos- ja korjaustöiden sekä rakennuksen käyttötarkoituksen muuttamisen yhteydessä.
- Työryhmä katsoo, että lainsäädäntöön tulisi edelleenkin sisällyttää sääntely yhteiskunnan toiminnan kannalta keskeisimpien suojelukohteiden (ja yleisten väestönsuojien rakentamisvelvollisuuden) määrittämisestä keskushallinnossa (sisäasiainministeriössä). Muilta osin voidaan työryhmän näkemyksen mukaan suojelukohteet määritellä paikallisten uhka-arvioiden perusteella kunnissa, samoin kuin päättää yleisten väestönsuojien rakentamistarpeesta näillä alueilla. Uhkien arvioimisen perusteet ja ”työkalut” tulisi kuitenkin määritellä keskushallinnossa.
- Työryhmä esittää, että pelastuslain uudistamista koskevassa lainvalmistelussa selvitetään myös, miten poikkeusoloja koskevan uhkatarkastelun perusteella toteutettava suojelukohdemääritys antaisi väestönsuojien rakentamista laajemminkin perusteita myös muille väestönsuojelutoimenpiteille sekä valmiussuunnittelulle.
- Esitetyt muutokset väestönsuojien rakentamisvelvollisuudessa vähentäisivät uusien suojapaikkojen määrää noin 10–20 prosentilla vuodessa. Talokohtaisten suojapaikkojen tilalle tulisi hakea korvaavia suojautumiskäytäntöjä. Työryhmä esittää, että lainvalmistelun yhteydessä selvitetäisiin vielä, minkälaisilla edellytyksillä ja missä olosuhteissa normaalikäyttöön rakennettuja tai rakennettavia kalliitiloja, tunneleita sekä betonirakenteisia parkkiahalleja voitaisiin varustaa kevennetyiksi yleisiksi väestönsuojiksi.
- Työryhmä esittää, että väestönsuojien teknillisten vaatimusten mahdolliset muutostarpeet selvitetään erikseen valmisteltaessa uudistettavan pelastuslain yhteydessä annettavia asetuksia, joissa määritellään suojien luokat. Kaikki edellä esitetyt lainsäädännön kehittämisehdot vähentäisivät merkittävästi K-luokan suojien rakentamismäärää. Työryhmä katsoo

perustelluksi selvittää mahdollinen tarve yhdistää S1- ja K-luokan teräsbetonisuojaat yhdeksi suojatyypiksi (säännösten tekninen yhdenmukaistaminen ja yksinkertaistaminen). Yhdistämisellä saattaisi olla myös väestönsuojien rakentamiskustannuksia alentava vaikutus suuremman suojatyypikohtaisen rakentamisvolyymien johdosta. Samassa yhteydessä tulisi selvittää mahdollisuus yhdistää kalliosuojien tekniset vaatimukset yhdeksi suojatyypiksi. S3-luokan teräsbetoninen väestönsuoja säilytettäneen nykyisen sääntelyn mukaisena.

- Työryhmä katsoo myös perustelluksi selvittää jatkovalmistelussa alle 20 m²:n väestönsuojien rakentamisedellytyksiä nykyistä kevyemmin vaatimuksin ja tekniseltä tasoltaan edullisemmiksi.
- Hiekkasuodattimilla varustettujen (ennen vuotta 1972 rakennettujen miljoonan suojapaikan) ilmanvaihtolaitteistot olisi perusteltua uusia rakennusten peruskorjausten yhteydessä. Suurin osa hiekkasuodattimista on sijoitettu rakennuksen ulkopuolelle, jolloin ne ovat herkkiä kosteuden vaikutuksille ja talvella on vaara kostean suodattimen jäätymisestä.
- Työryhmä on esittänyt edellä väestönsuojien rakentamisvelvollisuuden poistamista muutosten ja korjaustöiden sekä rakennuksen käyttötarkoituksen muuttamisen yhteydessä. Työryhmä esittää, että tämän sijaan vanhojen väestönsuojien kunnostamisvelvoitteesta rakennuksen peruskorjauksen yhteydessä säädettäisiin laissa (väestönsuojaat saatettaisiin nykyisten teknisten vaatimusten mukaiseen kuntoon laitteiston ja tiiviyn osalta) väestön suojaamisen strategiassa linjatun mukaisesti.
- Olemassa olevat suojat tulisi pitää vähintään rakentamishetken mukaisessa kunnossa ja sellaisessa valmiudessa, että ne voidaan tarvittaessa ottaa säädettyssä ajassa käyttöön. Rakennuksen omistaja ja haltija ovat pelastuslain mukaan vastuussa väestönsuojan toimintakunnosta sekä asianmukaisista huoltotöistä ja tarkastamisesta. Tätä velvollisuutta tulisikin korostaa enemmän esimerkiksi kohteissa tehtävien tarkastusten yhteydessä.
- Työryhmä esittää, että väestönsuojan kunnossapitoa ja huoltoa koskevaa sääntelyä tarkistetaan siten, että väestönsuojaat pysyisivät myös ikääntyessään väestönsuojakäyttöön soveltuvassa kunnossa.
- Työryhmä esittää, että vapautusten myöntäminen väestönsuojan rakentamisvelvollisuudesta siirretään rakennusluvan myöntävälle kunnan viranomaiselle ratkaistavaksi rakennuslupa-käsittelyn yhteydessä. Työryhmä ei pidä perusteltuna tehtävän siirtämistä rakennuslupa-käsittelystä erilliseksi pelastuslaitoksen tehtäväksi. Rakennusluvan myöntävän viranomaisen tulisi kuitenkin pyytää asiassa lausunto pelastuslaitokselta. Esitys perustuu väestönsuojaamisen strategiaan, jonka mukaan paikallistason vastuuta ja toimivaltaa suojaamisjärjestelyjen määrittelyssä on perusteltua lisätä. Valtakunnallisella sääntelyllä ja ohjeistuksella tulee kuitenkin varmistaa vapautushakemusten yhdenmukainen ratkaisulinja kunnissa.

10.6.3 Otakantaa.fi-kansalaisfoorumi 2008

Edellä esitettyjen lisäksi esiselvityshankkeen yhteydessä toteutettiin kansalaisten verkkokokouksen 22.4.–16.5.2008 oikeusministeriön ylläpitämällä otakantaa.fi-kansalaisfoorumilla.

Kysymys kuului väestönsuojien rakentamista koskevien säännösten muutostarpeista seuraavasti: Työryhmä esittää väestönsuojien rakentamisvelvollisuuden lieventämistä ja samalla väestönsuojien kunnossapitoa ja huoltoa koskevan sääntelyn tiukentamista. Mitä mieltä olet väestönsuojien rakentamista koskevan sääntelyn uudistamisesta ja mihin väestönsuojan rakentamisvelvollisuuden raja tulisi mielestäsi asettaa?

10.6.4 Väestönsuojien rakentaminen

Väestönsuojien rakentamisen tiimoilta ei syntynyt kovinkaan vilkasta keskustelua. Useammassa puheenvuorossa kuitenkin korostettiin väestönsuojien rakentamisen tarpeellisuutta. Esitettiin näkemys, jonka mukaan väestönsuojien rakentamisvelvoitteen alarajan pienikin nostaminen vähentäisi uusien suojapaikkojen määrää tuntuvasti ja lisäisi näin kansalaisten eriarvoisuutta sekä näkemys, jonka mukaan väestönsuojan rakentaminen on rakennuksen kokonaiskustannuksiin nähden sen verran pieni projekti, ettei siinä säästäminen ole järkevää.

Kirjoituksissa pidettiin perusteltuna väestönsuojien kunnossapitovelvoitteiden tehostamista: eräs kirjoittajista kiteytti asian toteamalla, että ”epäkuntoisesta väestönsuojasta ei ole kenellekään iloa”. Esitettiin myös näkökanta, jonka mukaan harvaan asutuilla alueilla voitaisiin luopua väestönsuojien rakentamisesta; parempi olisi rakentaa tietyin välimatkoin suuria monikäyttöisiä kalliosuojia, joihin mahtuu paljon ihmisiä ja jotka pidetään oikeasti toimintakuntoisina ja jotka ihmiset löytävät poikkeustilanteissa. Esitetyn näkemyksen mukaan väestönsuojan rakentamisvelvoitteen harkinnanvaraista vapauttamista ei tulisi siirtää kuntiin vaan alueelliselle toimijalle kuten aluepelastuslaitoksille, jotka voisivat katsoa asioita kuntaa objektiivisemmin. Esitettiin myös puheenvuoro, jossa katsottiin, että pientalojen rakentajilta voisi kerätä väestönsuojien rakentamismaksu ja kerätyillä rahoilla kunta rakentaisi väestönsuojan asianomaisille asukkaille.

Otakantaa.fi-keskustelun kommentit ja yhteenveto liitetään osaksi lainvalmisteluaineistoa. Aineistoa tullaan hyödyntämään lainvalmistelutyössä.

Pelastuslain uudistamista koskeva lainsäädäntöhanke asetetaan kesäkuun 2008 loppuun mennessä. Säädosvalmistelu toteutetaan vuosina 2008–2009. Hallituksen esitys lainsäädännön muutoksiksi on tarkoitus antaa eduskunnalle alkuvuodesta 2010 ja uusi laki saattaa voimaan vuoden 2011 alusta lukien.

10.7 Pelastuslain uudistamishanke, väestönsuojelijaosto 2008–2009

Sisäasiainministeriön pelastusosasto asetti 10.6.2008 pelastuslain kehittämishankkeen, jossa valmistelu jaettiin kolmelle jaostolle: onnettomuuksien ehkäisyn jaosto, väestönsuojelijaosto sekä pelastustoiminta- ja hallintojärjestelmäjaosto. Jaostojen valmistelutyötä asetettiin ohjaamaan työryhmä, jolle myös jaostojen tuli tehdä ehdotuksensa pelastuslain ja pelastustoimesta annetun valtioneuvoston asetuksen sekä tarpeellisten sisäasiainministeriön asetusten muutoksista 31.3.2009 mennessä.

Väestönsuojelijaoston tehtäväksi määrättiin valmistella pelastuslain ja asetusten muutokset, jotka koskevat väestönsuojelujärjestelmää ja väestönsuojien rakentamista sekä muita työryhmän jaostolle valmisteltavaksi antamia asiakokonaisuuksia.

Väestönsuojelijaostoon nimettiin pelastusylitarkastaja Tarmo Kopare (pj), toimistoinsinööri Pekka Rajajärvi, hallitusneuvos Timo Viitanen ja ylitarkastaja Alpo Nikula sisäasiainministeriön pelastusosastosta, rakennuttajainsinööri Hannu Huhtala Suomen Kuntaliitosta sekä pelastusjohtaja Olavi Liljemark Itä-Uudenmaan pelastuslaitoksesta. Työryhmässä on lisäksi toiminut pysyvänä asiantuntijana neuvotteleva virkamies Henri Helo sisäasiainministeriön pelastusosastosta.

10.7.1 Tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

- Väestönsuojien rakentamisvelvollisuuden raja 600 neliometriä on osoittautunut teknisesti ja taloudellisesti epätarkoituksenmukaiseksi etenkin teollisuudessa. Rajaa esitetään korotettavaksi 800 neliometriin asuinrakennusten ja sellaisten rakennusten osalta, joissa työskennellään. Varasto-, teollisuus- sekä kokoontumisrakennusten osalta raja nostettaisiin 1 500 neliometriin. Rakentamisvelvollisuuden rajaa nostamalla suojien rakentaminen kohdistuu aikaisempaa paremmin asutuskeskittyisiin ja samalla uhkakohteisiin. Suojien rakentaminen säilyisi edelleen kohtuullisella tasolla.
- Suojelukohteiden nykymuotoisesta määrittämisestä ja yleisten väestönsuojien rakentamisvelvoitteesta suojelukohteissa luovuttaisiin.
- Velvoitteesta rakentaa peruskorjauksen yhteydessä uusi väestönsuoja luovuttaisiin. Rakennuksessa oleva väestönsuoja tulisi sen sijaan kunnostaa.
- Väestönsuojien nykymuotoisista tarkastuksista luovuttaisiin. Tarkastukset korvaisi 10 vuoden välein tehtävä kuntoselvitys, josta rakennuksen omistajan huolehtisi. Pelastusviranomainen tekisi pistotarkastuksia.
- Väestönsuojien suojaluokkia yhdistettäisiin ja teknisiä määräyksiä kevennettäisiin.
- Suojien käyttöönottoaika nostettaisiin 72 tunniksi. Tämä mahdollistaisi suojien nykyistä tehokkaamman käytön normaalioloissa.
- Vapautuksista ja helpotuksista päättäisi jatkossa rakennusluvan myöntävä viranomainen.

10.7.2 Taloudelliset vaikutukset

Suomessa oli vuoden 2006 lopussa 3,5 miljoonaa suojapaikkaa ja 42 000 väestönsuojaa.

Tähän asti rakennettujen väestönsuojien yhteenlaskettu arvo on noin 4 miljardia euroa. Noin sadassa pienessä kunnassa ei ole yhtään väestölle tarkoitettua suojaa. Näissä kunnissa on yhteensä noin 200 000 asukasta. Nykyisissä suojelukohteissa (50 kpl) on noin 3,1 miljoonaa asukasta ja suojapaikkoja niissä on noin 90 %:lle asukkaista.

Väestönsuojia on rakennettu 2000-luvulla keskimäärin 1 000 kappaletta vuodessa, ja niissä on noin 80 000 suojapaikkaa. Väestönsuojista 43 % rakennetaan asuinrakennuksiin. Teollisuus-, varasto- ja liikerakennusten osuus suojista on 33 %.

Jos rakentamisvelvoitteen rajaa uudisrakentamisessa nostetaan, vähenee K-luokan suojien rakentamismäärä merkittävästi. Tällöin olisi perusteltua yhdistää S1- ja K-luokan teräsbetonisuojat yhdeksi suojatyypiksi (säännösten tekninen yhdenmukaistaminen ja yksinkertaistaminen), jolloin rakentamiskustannuksia voidaan alentaa suuremman suojatyypikohtaisen rakentamisvolyymin johdosta. Nykyiset kalliosuojien tekniset vaatimukset on tarkoitus yhdistää yhdeksi suojatyypiksi. S3-luokan teräsbetoninen väestönsuoja säilytettäneen nykyisen sääntelyn mukaisena.

Teräsbetonisuojien S1- ja K-luokkien yhdistäminen toisi väestönsuojien rakentamiseen noin 10 prosentin säästön. S3-luokan teräsbetonisuojan ja kalliosuojien rakenteellisten helpotusten kustannussäästöt olisivat 10–15 % eli noin 8 miljoonaa euroa.

Väestönsuojien rakentamiseen on käytetty 2000-luvulla vuosittain keskimäärin noin 80 miljoonaa euroa. Tästä puolet on väestönsuojien rakentamisesta johtuvia lisäkustannuksia. Väestönsuojien rakentamisen muutosten kustannuksia keventävän vaikutuksen arvioidaan olevan 12 miljoonaa euroa vuodessa.

Väestönsuojien tarkastamisen siirtäminen pelastusviranomaisilta kiinteistöjen omistajien vastuulle sekä väestönsuojien vapautusten siirtäminen lääninhallitukselta rakennuslupaviranomaisille keventää yhteiskunnan kustannuksia noin miljoonalla eurolla.

Uudistuksen tarpeessa ovat vuosina 1954–1971 rakennetut väestönsuojat, joissa on yhteensä miljoona suojapaikkaa 10 000 suojassa. Uudistus tapahtuisi 40 vuoden aikana. Uudistus maksaisi vuodessa noin 2 miljoonaa euroa. Väestönsuojan kunnostus tehtäisiin rakennuksen peruskorjauksen yhteydessä.

10.7.3 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Lääninhallitus voi nykyisin erityisen painavasta syystä yksittäistapauksessa myöntää vapautuksen laissa säädetystä väestönsuojan rakentamisvelvollisuudesta.

Rakennuslupan myöntävä viranomainen voi alueen pelastusviranomaista kuultuaan myöntää poikkeuksen väestönsuojalle valtioneuvoston tai sisäasiainministeriön asetuksessa asetetuista vaatimuksista tai valtioneuvoston asetuksella väestönsuojalle säädetystä sijaintivaatimuksesta, milloin siihen on perusteltu syy eikä poikkeuksen tekeminen olennaisesti heikennä suojautumismahdollisuuksia.

Lääninhallitukset ovat käsitelleet vuosittain keskimäärin 110 väestönsuojan rakentamista koskevaa vapautushakemusta. Vapautuksia väestönsuojan rakentamisvelvollisuudesta on myönnetty vuosina 2000–2003 yhteensä 328 kpl. Kielteisten päätösten määrä on jäänyt 9 prosenttiin. Kielteisten päätösten suhteellisen pientä määrää selittää osaltaan se, että lääninhallitukset ovat informoineet rakentajia tehokkaasti vapautusten myöntämisestä koskevista linjauksista. Päätösvalta vapautusten myöntämisestä ehdotetaan siirrettäväksi rakennuslupan myöntävälle viranomaiselle. Rakennuslupan myöntävän viranomaisen tehtävät eivät käytännössä juurikaan lisääntyisi, koska se päättäisi mahdollisen vapautuksen myöntämisestä samalla, kun se tutkisi rakennuslupan myöntämisen muita edellytyksiä. Uusien aluehallintovirastojen voimavaroja vapautuisi muiden niille säädettyjen tehtävien hoitamiseen noin 2 henkilötyövuotta. Aluehallintovirasto seuraisi poikkeuslupien myöntämiskäytäntöä.

Pelastusviranomaiset ovat huolehtineet väestönsuojien tarkastuksista palotarkastusten yhteydessä 10 vuoden välein. Palotarkastusten tekemistä ollaan siirtämässä harkinnanvaraiseksi riskikartoituksen pohjalta tehtäväksi, jolloin myös suojien systemaattinen tarkastaminen jää pois. Pelastusviranomaisilla ei ole ollut nykyisinkään riittäviä resursseja tarkastusten tekemiseen. Väestönsuojien kuntoselvityksiä tekisivät jatkossa auktorisoitu kuntoselvityksen tekijä tai huoltoliike. Pelastuslaitokset ovat vuosittain käyttäneet tarkastuksiin noin 20 henkilötyövuotta. Pelastusviranomaiselta vapautuisi voimavaroja sen muihin lakisääteisiin tehtäviin. Väestönsuojien tarkastuksen siirtyminen kiinteistön omistajille maksaisi noin 250 euroa suojaa kohti. Kuntoselvitys tehtäisiin 10 vuoden välein. Kaikkien kiinteistönomistajien yhteenlasketut kustannukset olisivat arviolta noin miljoona euroa.

61§ Väestönsuojan kunnostamisvelvollisuus muutos- tai korjaustyön yhteydessä

Peruskorjauksen yhteydessä tehtävän uuden väestönsuojan rakentamisvelvoitteesta luovutettiin. Tilalle otettaisiin valmiin väestönsuojan kunnostamisvelvollisuus. Väestönsuoja olisi kunnostettava, kun rakennuksessa tehtäisiin sellainen maankäyttö- ja rakennuslain 125 §:n mukainen korjaus- tai muutostyö, joka olisi verrattavissa rakennuksen rakentamiseen. Arviointiperusteina tällöin olisivat toimenpiteiden laatu ja laajuus sekä myös niiden arvo. Toimenpiteet olisivat sellaisia, että niiden suorittamiseen tarvitaan rakennuslupa. Yksittäiset toimenpideluvanalaiset korjaustyöt eivät laukaisisi väestönsuojan kunnostamisvelvoitetta.

Rakennuksen tai sen osan olennainen käyttötarkoituksen muutos vaatii rakennusluvan. Käyttötarkoituksen muutosta verrataan aikaisemmin myönnettyyn rakennuslupaan tai rakennuksen aikaisempaan käyttöön. Käyttötarkoituksen muutoksen tulisi koskea joko koko rakennusta tai sen merkittävää osaa, jotta väestönsuojan kunnostamisvelvoite laukeaa.

Hiekkasuodattimilla varustettujen (ennen vuotta 1972 rakennetun miljoonan suojapaikan) ilmanvaihtolaitteistot olisi perusteltua uusien rakennusten peruskorjausten yhteydessä. Suurin osa hiekkasuodattimista on sijoitettu rakennuksen ulkopuolelle, jolloin ne ovat herkkiä kosteuden vaikutuksille ja talvella on vaara kovan suodattimen jäätymisestä.

Rakennuksen peruskorjauksen yhteydessä olemassa oleva väestönsuoja tulisi kunnostaa noudattaen soveltuvin osin väestönsuojan rakentamista koskevia voimassa olevia säännöksiä ja määräyksiä, jos se kustannuksiltaan (noin 2 % peruskorjauksen kokonaiskustannuksista) olisi mahdollista toteuttaa.

Olemassa olevat suojat tulisi pitää vähintään rakentamishetken mukaisessa kunnossa ja sellaisessa valmiudessa, että ne voidaan tarvittaessa ottaa säädettyssä ajassa käyttöön. Rakennuksen omistaja olisi edelleen vastuussa väestönsuojan toimintakunnosta ja asianmukaisista huoltotoista. Lisäksi rakennuksen omistaja vastaisi siitä, että rakennuksessa tehtäisiin väestönsuojan kuntoselvitys. Erityisesti viimeksi mainittua velvollisuutta tulisi korostaa enemmän esimerkiksi tiedotuksen avulla.

10.7.4 Väestönsuojan kunnostamisvelvollisuus muutos- ja korjaustyössä

Jos rakennuksessa, jossa on väestönsuoja, tehdään maankäyttö- ja rakennuslain 125 §:n mukainen rakennuksen rakentamiseen verrattavissa oleva korjaus- tai muutostyö tai olennainen käyttötarkoituksen muutos, on myös väestönsuoja kunnostettava. Kunnostuksessa noudatetaan soveltuvin osin väestönsuojan rakentamista koskevia voimassa olevia säännöksiä ja määräyksiä.

62b ja 62c § Väestönsuojan kuntoselvitys ja rekisteri väestönsuojan kuntoselvityksestä

Pelastusviranomaiset ovat huolehtineet väestönsuojien tarkastuksista palotarkastusten yhteydessä 10 vuoden välein. Palotarkastusten tekemistä ollaan siirtämässä harkinnanvaraiseksi riskikartoituksen pohjalta tehtäväksi, jolloin myös väestönsuojien systemaattinen tarkastaminen jää pois. Pelastusviranomaisilla ei ole ollut nykyisinkään riittäviä resursseja tarkastusten tekemiseen.

Väestönsuoja on sen omistajan vastuulle kuuluva tila, jonka kunnon ylläpidosta omistajan tulisi huolehtia vastaavasti kuin muistakin kiinteistön tiloista ja laitteista osana kiinteistön normaalia huoltoa. Väestönsuojien tarkastaminen palotarkastusten yhteydessä on johtanut siihen, että väestönsuojat koetaan kiinteistön muista osista erilliseksi, vaikka se on kiinteä osa rakennusta.

Väestönsuojan kunnon varmistamiseksi olisi kuitenkin perusteltua tehdä määräajoin kuntoselvitys vastaavien periaatteiden mukaan kuin tehdään muitakin rakennusten kuntoselvityksiä. Selvitys korvaisi nykyisin palotarkastajien tekemän tarkastuksen. Selvitys tehtäisiin 10 vuoden välein, kuten tarkastus nykyisin. Aika laskettaisiin rakennuksessa viimeksi tehdystä palotarkastuksesta. Selvityksen tekisi auktorisoitu kuntoselvityksen tekijä tai huoltoliike. Kuntoselvityksestä tehtäisiin pöytäkirja sekä merkintä rakennuksen käyttö- ja huoltokirjaan. Kuntoselvityksen tekijällä ei olisi mahdollisuutta antaa sanktioita, mutta hänellä olisi tiedoksiantovelvollisuus epäkuntoisista suojista pelastusviranomaisille. Kuntoselvityksen tekijä pitäisi luetteloia tekemistään kuntoselvityksistä ja arkistoi ne vähintään 15 vuodeksi. Kuntoselvityksen tekijällä tulisi olla asianmukainen seurantajärjestelmä työn laadun seuraamista varten. Pelastusviranomaiset huolehtisivat valvonasta tekemällä pistokokeen luonteisia tarkastuksia. Tarkastusten kohdentamisesta päätettäisiin pelastuslaitoksen palvelutasopäätöksessä.

Kuntoselvityksen tekijältä vaadittaisiin hyväksytty koulutus, johon sisältyisi ammattitutkinto. Turvatekniikan keskus (TUKES) pitäisi rekisteriä hyväksytyistä kuntoselvityksen tekijöistä. Kuntoselvitykseen sisältyvistä toimenpiteistä ja kuntoselvityksen tekijältä edellytettävästä pätevyydestä säädettäisiin tarkemmin sisäasiainministeriön asetuksella.

10.7.5 Väestönsuojan kuntoselvitys

Rakennuksen omistajan on huolehdittava siitä, että väestönsuoja on jatkuvasti rakennusluvan edellyttämässä kunnossa. Omistajan tulee huolehtia siitä, että kuntoselvitys tehdään vähintään 10 vuoden välein.

Väestönsuojan kuntoselvityksen voi tehdä henkilö, joka on osoittanut täyttävänsä tehtävän suorittamiselle säädetyt pätevyysvaatimukset. Väestönsuojan kuntoselvityksen tekijältä vaadittavan pätevyuden varmentaa Turvatekniikan keskus.

Väestönsuojan kuntoselvityksen tekijän on pidettävä tehdyistä kuntoselvityksistä pöytäkirjaa, johon on merkittävä toimeksiantajan nimi ja rakennus, jota toimeksianto koskee ja toimenpiteet sekä huomautukset, jotka kuntoselvityksen yhteydessä on tehty. Epäkuntoisista väestönsuojista on ilmoitettava pelastusviranomaiselle. Kuntoselvityksen tekijän on arkistoitava kuntoselvityksen pöytäkirjat ja säilytettävä ne vähintään 15 vuotta.

Sisäasiainministeriön asetuksella säädetään tarkemmin kuntoselvitykseen sisältyvistä toimenpiteistä ja kuntoselvityksen tekijältä edellytettävästä pätevyydestä.

10.7.6 Rekisteri väestönsuojan kuntoselvityksen tekijöistä

Turvatekniikan keskus pitää rekisteriä väestönsuojan kuntoselvityksiä tekevistä liikkeistä ja niiden vastuuhenkilöistä.

Rekisteriin merkitään rekisteröitävän henkilön, liikkeen tai laitoksen nimi sekä tarpeelliset yhteystiedot. Edellä 62 b §:n 2 momentissa tarkoitetusta pätevyystodistuksesta rekisteriin merkitään myös sen peruste ja voimassaoloaika sekä erityisosaamisen ala. Rekisteriin merkityt tiedot säilytetään viisi vuotta pätevyystodistuksen voimassaoloajan päättymisestä tai liiketoiminnan päättymisestä.

Rekisteriin tallennettujen henkilötietojen salassapitoon ja luovuttamiseen sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia sekä muuhun henkilötietojen käsittelyyn henkilötietolakia (523/1999). Rekisteristä saa antaa tietoja jäljennöksinä ja sähköisesti myös yleisen tietoverkon kautta.

Loppupäätelmä, itse lakiin nämä kaikki ehdotukset eivät päässeet, varsinkin väestönsuojien tarkastamiseen kohdistuneet vaatimukset.

10.7.7 Keskeiset ehdotukset

Geneven sopimuksen mukaisiin väestönsuojelutehtäviin tulee edelleen varautua, mutta tehtävien sisällyttäminen pelastustoimintaan koskien myös poikkeusolojen ääritilanteisiin (sotilaallinen uhka, asevaikutukset) varautumista on perusteltua. Sen sijaan erillisten väestönsuojelusuunnitelmien laatiminen ei ole päällekkäisestä työstä johtuen tarkoituksenmukaista.

Sotilaallisten uhkamallien tarkistuksissa tai asejärjestelmien kehityksessä ei toistaiseksi ole tunnistettavissa sellaisia piirteitä, jotka toisivat olennaisia muutoksia väestön suojaamisen tarpeeseen. Edellä mainitusta johtuen väestönsuojien rakentamisperusteita ei ole syytä muuttaa olennaisesti. Väestönsuojien rakentamista tulisi edelleen jatkaa koko maassa. On kuitenkin tarkoituksenmukaista keventää kustannuksia seuraavilla ratkaisulla:

- Väestönsuojien rakentamisvelvollisuuden raja 600 neliometriä on kuitenkin osoittautunut teknisesti ja taloudellisesti epätarkoituksenmukaiseksi etenkin teollisuudessa. Rajaa esitetään korotettavaksi asuinrakennusten ja sellaisten rakennusten osalta, joissa työskennellään, 800 neliometriin. Varasto-, teollisuus- sekä kokoontumisrakennusten osalta raja nostettaisiin 1 500 neliometriin. Rakentamisvelvollisuuden rajaa nostamalla suojien rakentaminen kohdistuu aikaisempaa paremmin asutuskeskittymiin ja samalla uhkakohteisiin. Kuitenkin suojien rakentaminen säilyisi edelleen kohtuullisella tasolla.
- Suojelukohteiden määrittämisestä nykymuotoisen luovutaan samoin kuin yleisten väestönsuojien rakentamisvelvoitteesta suojelukohteissa.
- Peruskorjauksen yhteydessä tehtävän uuden väestönsuojan rakentamisesta luovutaan. Tilalle tulee rakennuksessa olevan väestönsuojan kunnostusvelvollisuus.
- Väestönsuojien nykymuotoisista tarkastuksista luovutaan. Tilalle tulee 10 vuoden välein tehtävä kuntoselvitys, joista rakennuksen omistajan huolehtii. Pelastusviranomaisen tekee pistotarkastuksia.
- Suojaluokkia yhdistetään ja teknisiä määräyksiä kevennetään.
- Suojien käyttöönottoaika nostetaan 72 tunniksi, mikä mahdollistaa suojien nykyistä tehokkaamman käytön normaalioloissa.
- Vapautuksista ja helpotuksista päättää rakennusluvan myöntävä viranomainen.
- Väestön evakuointivelvoitteet tulee säilyttää pelastuslaissa nykyisen kaltaisena.

10.8 Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2009 (VN)

Suomen puolustuksen perustana on tuloksellinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka. Puolustuksen lähtökohtana kuitenkin on, että Suomeen kohdistuvan sotilaallisen voimankäytön tai sillä uhkaamisen mahdollisuutta ei voi sulkea pois. Suomen puolustus perustuu alueellisen puolustuksen periaatteeseen (Suomen puolustus, s. 79). Tämä uhka-arvio on pohjana myös siviiliväestön suoje-
lua toteutettaessa ja väestönsuojien rakentamiselle koko maassa.

10.8.1 Eduskunnassa keskustelu ja neuvottelu sisäministeriössä

Ympäristöministeriön aloitteesta 4.2.2009 järjestettiin eduskunnassa kokous, jonka aiheena oli väestönsuojien rakentaminen. Kokoukseen oli kutsuttu mm. puolustusministeri Jyri Häkämies, puolustusministeriön kansliapäällikkö Rimpi, asuntonministeri Jan Vapaavuori, hallitussihteeri Kirsi Martinkauppi, sisäasiainministeri Holmlund, hallitussihteeri Esko Koskinen, valtiovarainministeriöstä Martti Hetemäki. Kokouksessa sovittiin, että sisäasiainministeriö kutsuu vielä uudelleen ympäristöministeriön ja puolustusministeriön edustajat kuultaviksi pelastuslain uudistuksesta, aiheena väestönsuojien rakentaminen.

Tiedustelen sopiiko teille jokin seuraavista ajoista 19.3 iltapäivällä tai 20.3.09 koko päivä. Varaan tilaisuutta varten noin 2 tuntia. Neuvottelua koskeva materiaali lähetetään myöhemmin.

Vastaukset mahdollisimman nopeasti viimeistään 9.3.2009.

10.8.2 Neuvottelu sisäministeriössä 20.3.2009, Väestönsuojelijaosto

Keskustelutilaisuus SM:ssä 25.3.2009 klo 9.00–10.00 jaoston kokouksen yhteydessä PLM:n ja YM:n asiantuntijoiden kanssa pelastuslakivalmisteluun liittyen puheenjohtaja Tarmo Kopare ja sihteeri Pekka Rajajärvi

Paikka: Kirkkokatu 12, kokoushuone 425 IV kerros

Jakelu: PLM: Markku Nikkilä, tiedoksi Petteri Tervonen

YM: Teppo Lehtinen, Kirsi Martinkauppi

Keskusteluaiheita:

- Uhkakuvat ja niistä tehtävät johtopäätökset väestön suojaamiseen, erityisesti väestönsuojien rakentamiseen
- Muut esille nousevat aiheet

11 Pelastuslaki 379/2011

Pelastuslaki kirjoitettiin sisäasiainministeriön pelastusosastolla virkatyönä lainsäädäntöneuvos Mika Kätön johdolla. Lain suomenkielinen versio lähti lausunnoille 2.11.2009 ja ruotsinkielinen versio kuukautta myöhemmin.

11.1 Lausunnolla olleen lakiluonnoksen perusteita

Väestönsuojien rakentamista koskevat säännökset on uudistettu ja rakentamisveloitteen perusteena olevia pinta-alamääriä korotettu nykyisestä. Myös nykyisestä jäykästä keskushallintojohtoisesta suojelukohteiden määrittämisestä ja yleisten väestönsuojien rakentamisvelvollisuudesta luovutaan. Peruskorjattavien vanhojen rakennusten väestönsuojien rakentamisvelvollisuudesta luovutaan ja vanhojen väestönsuojien kunnostamista vallitsevien uhkakuvien vaatimusten mukaiseksi tehostetaan.

Sisäasiainministeriön vahvistaman väestön suojaamisen strategian mukaisesti väestönsuojien rakentamista koskevia veloituksia on perusteltua keventää erityisesti taloudellisista syistä johtuen. Myös väestönsuojien käyttöönottovalmiutta koskevaa sääntelyä on perusteltua lieventää.

Vuosittain rakennetaan noin 1000 väestönsuojaa ja niissä on noin 80 000 suojapaikkaa. Yli 50 prosenttia väestönsuojista rakennetaan alle 1 200 neliömetrin suuruisiin rakennuksiin. Vuonna 2005 rakennetuista väestönsuojista 43 prosenttia rakennettiin asuinrakennuksiin. Asuinrakennusten väestönsuojista yli 40 prosenttia rakennetaan alle 1 200 neliömetrin suuruisiin rakennuksiin. Nämä rakennukset ovat pääasiassa rivitaloja. Teollisuusrakennusten väestönsuojien osuus kaikista suojista on 14 prosenttia. Teollisuusrakennusten väestönsuojista 60 prosenttia on rakennettu alle 1 200 neliömetrin suuruisiin rakennuksiin. Runsas kolmasosa väestönsuojista rakennetaan alle 600 neliömetrin suuruisiin rakennuksiin. Tällöin kyse on pelastuslain 60 §:n 4 momentin mukaisesta väestönsuojan rakentamisveloitteesta, jolloin väestönsuoja rakennetaan jälkikäteen viiden vuoden sisällä tontilla olevan ensimmäisen rakennuksen valmistumisesta (vaiheittain rakentaminen).

Rakennuksen omistajan ja haltijan on huolehdittava siitä, että viranomaisten määräämät ja säädöksissä vaaditut väestönsuojien varusteet ja laitteet ovat toimintakunnossa sekä huollettu ja tarkastettu asianmukaisesti. Palotarkastuksessa tarkastetaan myös kiinteistön väestönsuoja ja laitteiden toimivuus. Sisäasiainministeriö toteutti yhteistyössä kuntien viranomaisten kanssa väestönsuojien kuntokartoituksen vuonna 2004. Kartoituksessa selvitettiin 175 väestönsuojan kunto. Kartoituksessa ei havaittu väestönsuojien kunnossa suuria paikkakuntakohtaisia eroja. Vuoden 1971 jälkeen annettujen määräysten mukaisesti rakennetut väestönsuojat vastaavat tekniikaltaan pääosin nykyistä vaatimustasoa. Näistä suojista 80 prosenttia on mahdollista ottaa käyttöön säädetyssä 24 tunnin määräajassa. Ennen vuotta 1972 rakennetuissa suojissa on vuoden 2004 kuntokartoituksen perusteella arvioituna niin paljon puutteita, että niitä ei saada 24 tunnissa väestönsuojakäyttöön.

Yleisiä väestönsuojia on rakennettu hyvin vähän. Eräiden isojen kalliosuojien yhteyteen on tehty muutamia tuhansia yleisiksi luokiteltuja suojapaikkoja. Yleisiä suojapaikkoja on lisäksi Helsingin kaupungissa metroasemien yhteydessä. Yleisten väestönsuojien rakentamisesta voidaan väestön suojaamisen strategiassa linjatun mukaisesti luopua. Suurissa taajamissa väestön suojaaminen voidaan nykyisin toteuttaa käyttämällä kiinteistöihin rakennettuja väestönsuojia.

Voimassa olevan lain mukaan väestönsuoja on rakennettava rakennusta tai samalla tontilla tai rakennuspaikalla olevaa rakennusryhmää varten, jonka kerrosala on vähintään 600 neliömetriä ja jossa asutaan tai työskennellään pysyvästi. Säädetty väestönsuojan rakentamisvelvollisuuden aiheuttava 600 neliömetrin raja koskee kaikkia rakennustyyppejä uudisrakentamisessa. Ehdotetun mukaan väestönsuoja tulisi jatkossa rakentaa kaikkiin rakennuksiin, joiden kerrosala on yli 800 neliömetriä. Teollisuus-, tuotanto-, varasto- ja kokoontumisrakennusten osalta väestönsuojan rakentamisvelvollisuuden aiheuttava raja olisi kuitenkin 1 500 neliömetriä. Rakennuksen peruskorjauksen yhteydessä tehtävästä uuden väestönsuojan rakentamisvelvoitteesta luovuttaisiin ja sen tilalle asetettaisiin väestönsuojan kunnostamisvelvollisuus muutos- ja korjaustyön yhteydessä. Väestönsuojien käyttöönottovalmiutta koskevaa sääntelyä lievennettäisiin.

Suomessa oli vuoden 2006 lopussa 42 000 väestönsuojaa ja niissä suojapaikkoja yhteensä 3,5 miljoonalle henkilölle. Väestönsuojien yhteenlaskettu arvo on noin 4 miljardia euroa.

Väestönsuojia on rakennettu 2000-luvulla keskimäärin 1 000 kappaletta vuodessa ja niissä on noin 80 000 suojapaikkaa. Vuosittain väestönsuojien rakentamiseen käytetään arviolta noin 80 miljoonaa euroa, josta noin puolet on tilan väestönsuojaominaisuuksista johtuvia lisäkustannuksia (normaalit rakentamiskustannukset ylittäviä kustannuksia).

Väestönsuojista 43 prosenttia rakennetaan asuinrakennuksiin ja 33 prosenttia teollisuus-, varasto- ja liikerakennuksiin. Loput suojista rakennetaan muun muassa liike-, toimisto-, sairaala- ja opetusalan rakennuksiin. Keskimääräinen väestönsuojan koko on 66 neliömetriä.

Lakiehdotuksen mukaisella sääntelyllä teollisuus-, varasto- ja kokoontumisrakennuksiin vuosittain rakennettavien suojien määrä vähenisi noin 70 prosenttia. Muiden rakennusten osalta vuosittain rakennettavien suojien määrä vähenisi nykyisestä noin 25 prosenttia. Lakiehdotuksen mukainen muutos väestönsuojien rakentamisvelvoitteisiin pienentäisi arvion mukaan väestönsuojien rakentamisen kustannuksia noin 12 miljoonaa euroa vuodessa.

Lakiehdotuksen mukaan valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin väestönsuojien koosta, rakenteesta ja sijainnista. Sisäasiainministeriön asetuksella säädettäisiin väestönsuojien teknisistä yksityiskohdista. Asetustasoista sääntelyä on uuden pelastuslain voimaantulon yhteydessä tarkoitus muuttaa siten, että teräsbetonisuojien ja kalliosuojien rakenteelliset vaatimukset uusittaisiin. Säännösten uudistamisen johdosta suojien rakentamiskustannusten arvioidaan alenevan noin 10 prosentilla eli yhteensä noin 8 miljoonalla eurolla vuodessa.

Lakiehdotuksen mukaan rakennuksen rakentamiseen verrattavien korjaus- ja muutostöiden yhteydessä sekä muutettaessa rakennuksen käyttötarkoitusta tulisi myös väestönsuoja kunnostaa siten, että se täyttäisi soveltuvin osin sisäasiainministeriön asetuksella säädettävät väestönsuojien teknisiä yksityiskohtia koskevat määräykset. Uudistuksen tarpeessa ovat erityisesti vuosina 1954–1971 rakennetut väestönsuojat, joissa on yhteensä miljoonaa suojapaikkaa (10 000 väestönsuojaa).

Väestönsuojien kunnostamisen arvioidaan toteutuvan 40 vuoden kuluessa ja kunnostamisen vuotuisiksi kustannuksiksi arvioidaan noin 2 miljoonaa euroa.

11.1.1 Yksityiskohtaisia esityksiä

71§ Väestönsuoja on rakennettava rakennusta tai samalla tontilla tai rakennuspaikalla olevaa rakennusryhmää varten, jonka kerrosala on vähintään 800 m² ja jossa asutaan tai työskennellään pysyvästi. Teollisuus-, tuotanto-, varasto- ja kokoontumisrakennusta varten väestönsuoja

on edellä tässä momentissa säädetystä poiketen rakennettava silloin, kun rakennuksen kerrosala on vähintään 1 500 m². Väestönsuojan rakentamisvelvollisuutta ei kuitenkaan ole, jos tontilla tai rakennuspaikalla on ennestään tässä laissa ja sen nojalla annetussa asetuksissa säädetty määrä vaatimukset täyttäviä suojapaikkoja.

72 § Väestönsuojan kunnostamisvelvollisuus muutos- ja korjaustyön yhteydessä. Jos rakennuksessa, jossa on väestönsuoja, tehdään maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 125 §:n mukainen rakennuksen rakentamiseen verrattavissa oleva korjaus- tai muutostyö tai käyttötarkoituksen muutos, on myös väestönsuoja kunnostettava siten, että se täyttää soveltuvin osin tämän lain 74 §:ssä ja sen nojalla säädetty väestönsuojan teknisiä yksityiskohtia koskevat vaatimukset.

73 § Poikkeus väestönsuojan rakentamisvelvollisuudesta. Tämän lain väestönsuojan rakentamisvelvollisuutta koskevat säännökset eivät koske maatilatalouden tuotantorakennuksia, eivätkä olemassa olevassa rakennuksessa tehtävää rakennuksen rakentamiseen verrattavaa, rakennuslupaa edellyttävää korjaus- ja muutostyötä, joka samalla lisää rakennuksen kerrosalaa kellarissa tai ullakolla.

75 § Helpotusten myöntäminen. Aluehallintovirasto voi asianomaista pelastuslaitosta kuuluttuaan yksittäistapauksessa myöntää vapautuksen kokonaan tai määräajaksi laissa säädetystä väestönsuojan rakentamisvelvollisuudesta, jos väestönsuojan rakentamisesta aiheutuu tavanomaista huomattavasti korkeampia rakentamiskustannuksia suhteessa asianomaisen rakennuksen rakentamiskustannuksiin tai vapautuksen myöntämiseen on muu erityisen painava syy.

11.1.2 Pelastuslain valmistelut ja hallituksen esitys 2010

Lakia muokattiin sisäasiainministeriössä lausuntojen pohjalta alkuvuodesta 2010. Pelastuslaki oli 3.6.2010 ensimmäisen kerran valtioneuvoston esittelyssä. Tähän istuntoon asuntonministeri Jan Vapaavuori toi oman rakentamisvelvoitetta (71§) koskevan versionsa. Ympäristöministeriön esittämässä lakiesityksessä lähdettiin siitä, että väestönsuojien rakentamista koskevat säännökset uudistettaisiin siten, että yleisestä väestönsuojien rakentamisvelvollisuudesta luovuttaisiin. Uusien väestönsuojien rakentaminen ja olemassa olevien suojien kunnostaminen muutettaisiin tarveharkintaiseksi. Muutosvaatimukset väestönsuojien rakentamisvelvoitteeseen olivat niin dramaattisen poikkeavia lain alkuperäiseen esitykseen, että siitä olisi demokratian nimissä tarvittu uusi lausuntokierros.

Muutosesitys oli hyvin lyhyt, kahden sivun mittainen, ilman kunnon perusteluja, eikä sitä ollut ruotsinkielistä käännöstä. Sisäasiainministeri Holmlund joutui vetämään lakiesityksen pois, koska oli vaarana, että jos olisi menty äänestykseen, hän olisi voinut hävitä sen valtioneuvostossa. Toinen asia on sitten, olisiko esitystä voitu lähettää puutteellisena eduskuntaan, tasavallan presidentin esittelystä. Oikeuskansleri puuttui myös esityksen vajavaisuuteen.

Vastakkain olivat vielä saman puolueen ministerit, sisäasiainministeri Anne Holmlund ja asuntonministeri Jan Vapaavuori. Tästä voi päätellä, mikä rooli kullakin ministerillä oli. Sisäministeri teki omaa virkatyötänsä, tukenaan virkamieskoneisto, mutta kenenkä pussiin puuhasi Vapaavuori?

Vapaavuori teki kesän aikana muutokset valmiiseen pelastuslakiin, sen yleisperusteluihin, pykälien yksityiskohtaisiin perusteluihin sekä pykäliin. Vapaavuoren versio oli käännetty myös ruotsiksi. Löytyykö toista tapausta, jossa toinen ministeri olisi tehnyt näin perusteellisen esityksen valtioneuvostoon.

Toisella kerralla laki vedettiin pois valtioneuvoston listalta kaksi päivää ennen esittelyä.

Kolmannella yrityskerralla 3.11.2010 Vapaavuori oli matkalla Islannissa ja sisäasiainministeri oli lomalla, mutta tuli silti valtioneuvoston esittelyyn. Keskustan Mauri Pekkarinen tuli Vapaavuorelle hätiin, otti lain pöydälle. Tätäkin voi vain ihmetellä, mitä intressejä Pekkarisella oli. Kolmannen ja neljännen esittelykerran välissä pidettiin useita neuvotteluja rakentamisvelvoitteen rajoista ja jatketaanko edelleen väestönsuojien rakentamista. Viimeinen esitys jätettiin valtioneuvoston käsittelemään viimeisenä mahdollisena päivänä 18.11.2010. Vapaavuori ei voinut myöskään hyväksyä sitä, että esitystä ei olisi lainkaan annettu eduskunnalle. Silloin olisi jatkettu lain vanhalta pohjalta. Tässä vaiheessa valtit olivat esittelevän ministerin käsissä.

Valtioneuvoston lausuma

Valtioneuvosto antoi pelastuslain esittelyn yhteydessä lausuman, jonka mukaan "valtioneuvosto seuraa tarkasti pelastuslain väestönsuojelua koskevien säännösten vaikutuksia. Valtioneuvosto kiinnittää erityistä huomiota siihen, vaikuttavatko väestönsuojien rakentamista koskevat säännökset kohtuuttomasti asuntojen hintojen nousuun ja miten säännösten muutokset vaikuttavat väestönsuojien rakentamisen määrään ja kustannuksiin".

Edelleen "valtioneuvosto katsoo lausumassaan, että seuraavan turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon valmistelun yhteydessä on syytä arvioida myös mahdollisuutta väestönsuojien rakentamisesta luopumiseen suhteessa muutoksiin Suomen turvallisuuspoliittisessa tilanteessa sekä väestön turvaamisen tarpeeseen".

Hallintovaliokunta edellytti, että seuraavan turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon yhteydessä arvioidaan Suomen turvallisuuspoliittisen tilanteen lisäksi väestön suojaamisen tarpeet. Itse asiassa lausuma oli aivan sama, jonka hallitus oli esittänyt 18.11.2010.

Eduskunnassa tuli sitten kiire saada laki eduskunnan ja hallintovaliokunnan toivomaan muotoon. Nyt ei ollut enää aikaa pyytää asiasta perustuslakivaliokunnan lausuntoa. Pienet perustuslailliset muutokset oli hyväksyttävä, jotta laki olisi saatu läpi eduskunnan istuntoaikana.

Onneksi asia ratkaistaan nyt turvallisuudesta vastaavien tahojen toimesta eikä esim. valtioneuvoston kädennostoäänestyksessä. Väestönsuojien rakentamisen lopettamisella ei voida pelastaa asuntojen rakentamiskustannuksia kuin 20 euroa kerrosneliöltä – esimerkiksi viimeisten lehtikirjoitusten mukaan Helsingissä pelkkä tontti maksaa 2 000 euroa asuntoneliöltä.

11.1.3 Lakiin tehdyt keskeiset muutokset

Lopullisessa laissa yleinen rakentamisvelvoitteen raja oli 1 200 m² (vähennys 40 %) ja teollisuus-, tuotanto-, varasto- ja kokoontumisrakennusten raja pysyi 1 500 kerrosneliömetrissä.

Pysyväksi työskentelyksi lain perusteluissa määriteltiin vähintään yhden henkilön työskentely 8 tuntia arkipäivisin koko vuoden ajan tai vähintään 2 henkilön työskentely vähintään 6 kk:n ajan 8 tuntia arkipäivisin. Harkittiin myös henkilömäärän asettamista. Henkilömäärärajan asettaminen

esim. viiteen olisi aiheuttanut turhan paljon ristiriitoja ja tulkintavaikeuksia. Voimassa olevan lain määritelmään on totuttu ja sitä on pidetty helposti toteutettavana. Rajan nostaminen 1 500 m² jättää pienet yritykset pois velvoitteen piiristä.

Peruskorjauksen yhteydessä tehtävän uuden väestönsuojan rakentamisvelvoitteesta luovuttai-siin. Vanhassa laissa oli annettu harkintavalta rakennusluvan myöntävälle viranomaiselle. Velvoi-te voitiin asettaa, jos väestönsuojan rakentaminen ilman suuria vaikeuksia ja kohtuullisin kus-tannuksin käy päinsä. Käytännössä rakennuslupaviranomaiset eivät ole useinkaan edellyttäneet väestönsuojan rakentamista muutos- tai korjaustyön yhteydessä. Väestönsuojan rakentaminen valmiiseen rakennukseen on kallista ja se on teknisesti vaikea toteuttaa.

Yleisiä väestönsuojia oli tarkoitus rakentaa suojelukohdekunnissa 1960-luvulla väestönsuojelu-lain ja sittemmin pelastuslain mukaan niille, joille ei muuten syntyisi väestönsuojapaikkoja. Val-tion oli tarkoitus taloudellisesti avustaa kuntia yleisten väestönsuojien rakentamista. Valtion kassa oli kuitenkin aina tyhjä, eikä rahoja saatu budjettiin tätä tarkoitusta varten. Näin yleisiä väestön-suojia on rakennettu hyvin vähän. Eräiden suurten kalliosuojien yhteyteen on tehty muutamia tuhansia yleisiksi luokiteltuja suojapaikkoja. Lisäksi Helsingin kaupungissa yleisiä suojapaikkoja on metroasemien yhteydessä. Tästä syystä uudesta pelastuslaista poistettiin ”kuollut lakipykälä”.

Suojelukohteiden oleellisin merkitys on koskenut yleisten väestönsuojien rakentamista sekä väestönsuojan rakentamisvelvollisuutta rakennuksen peruskorjauksen yhteydessä. Kun nämä velvoitteet haluttiin jättää toimimattomina pois, jäi koko suojelukohteiden määrittely merkityk-settömäksi. Lisäksi suojelukohdekunnissa oli tiukemmat määräykset väestönsuojaan kuljettavaa matkaa varten ja väestönsuojien tuli kestää suurempia kuormia kuin muulla alueella. Rakennet-tavien suojien määrän vähentymisen takia oli välttämätöntä yhdistää S1- ja K-luokat. Tästä syystä suojelukohteiden määrittelystä luovuttiin uudessa pelastuslaissa.

Väestönsuojan kunnostamisen aikaa katsottiin voitavan lisätä, nykyisten uhkien johdosta yhdes-tä vuorokaudesta kolmeen. Sääntelyn lievennettyä väestönsuojan tiloja voi helpommin käyttää normaalioloissa. Väestönsuojia käytetään muun muassa varastoina ja urheilutiloina, ja tilojen saattaminen toimintakuntoon edellyttää riittävää valmisteluaikaa. Mahdollisen uhan ilmaannut-tua suojia kunnostettaisiin tosiasiallisesti suojautumistarvetta vastaavalla tavalla ilman lain aset-tamaa tiukkaa aikavelvoitettakin.

Suojaluokkien yhdistäminen, kun rakentamisvelvoitteen rajaa uudisrakentamisessa nostettiin, väheni K-luokan suojien rakentamismäärä merkittävästi. Tällöin oli perusteltua yhdistää S1- ja K-luokan teräsbetonisuojat yhdeksi suojatyypiksi (säännösten tekninen yhdenmukaistaminen ja yksinkertaistaminen), jolloin rakentamiskustannukset alenisivat suuremman suojatyypikohtai-sen rakentamisvolyymin johdosta noin 10 %. Samalla pienimmän rakennettavan väestönsuojan kooksi määriteltiin 20 neliömetriä. Aiemmin ”minisuoja” 12 m² annetut helpotukset menettivät merkityksensä ja niistä luovuttiin. Kalliosuojien tekniset vaatimukset yhdistettäisiin. S3-luokan teräsbetonista väestönsuojaa kevennettiin painekuormien osalta vähän ja siitä tuli S2-luokkaa.

Väestönsuojan lujuutta koskevat vaatimukset annetaan väestönsuojia koskevassa valtioneuvos-ton asetuksessa ja yksityiskohtaisemmat määräykset sisäasiainministeriön asetuksessa. Suoja-luokkia on nyt kolme S1-, S2- ja kalliosuoja. Niiden tulee kestää 1, 2 ja 3 ilmakehän paineaallostaa aiheutuvat kuormitukset. Väestönsuojan tulee antaa suojaa radioaktiiviselta säteilyltä, myrkyllisil-tä aineilta, rakennesortumilta sekä tavanomaisilta asevaikutuksilta.

Vapautuksen myöntäminen väestönsuojan rakentamisvelvollisuudesta kuuluu jatkossakin alue-hallintovirastolle, jos väestönsuojan rakentamisesta aiheutuisi tavanomaista suuremmat rakenta-miskustannukset suhteessa koko hankkeen rakentamiskustannuksiin. Tavanomaista huomatta-

vasti korkeampina rakennuskustannuksina voitaisiin pitää sitä, että väestönsuojan kustannukset ovat yli 4 prosenttia rakentamisen kokonaiskustannuksista.

Vapautus voitaisiin myöntää myös muista kuin taloudellista syistä. Onneksi hallintovaliokunta poisti hallituksen esityksestä seuraava tekstin ”vapautuksen myöntämiseen on muu painava syy”, samalla kumoutui tässä kohtaa Vapaavuoren vaatimat perustelut. Tilalle lakiin tuli teksti ”väestönsuojan rakentaminen ilman suuria teknisiä vaikeuksia ei käy päinsä” omine perusteluineen.

Vapaavuoren painostuksen takia lakiin lisättiin että, ”kunta voisi hakea sisäasiainministeriöltä vapautusta väestönsuojien rakentamisesta tietyille alueille. Edellytyksenä tällaiselle helpotukselle olisi, että väestön suojaaminen olisi asianomaisen alueen osalta varmistettu joko jo rakennetuilla suojapaikoilla tai muulla tavoin”.

Vanhan väestönsuojan kunnostamisvelvoite (72 §) saatiin vihdoinkin pelastuslakiin. Velvoite on sidottu rakennuksen rakentamiseen verrattavaan korjaus- ja muutostöihin tai muutettaessa rakennuksen käyttötarkoitusta. Väestönsuoja tulee kunnostaa siten, että se täyttäisi soveltuvien osin sisäasiainministeriön asetuksella säädettävät väestönsuojien teknisiä yksityiskohtia koskevat määräykset. Uudistuksen tarpeessa ovat erityisesti vuosina 1958–1971 rakennetut väestönsuojat, joissa on yhteensä miljoonaa suojapaikkaa (10 000 väestönsuojaa). Väestönsuojien kunnostamisen arvioidaan toteutuvan 40 vuoden kuluessa ja kunnostamisen vuotuisiksi kustannuksiksi arvioidaan noin 2 miljoonaa euroa.

Uuden väestönsuojan käyttöönottotarkastuksen tekee riittävän koulutuksen saaneet henkilöt. Tarkastuksessa käytetään samaa lomaketta kuin valmiiden väestönsuojien määräaikaistarkastuksissa. Huomautukset merkitään samalle lomakkeelle. Tarkastuspöytäkirjasta on jätettävä kopio rakennuslupaviranomaiselle ja pelastusviranomaiselle. Pelastusviranomainen tekee näihin suojiin pistokoeluonteisia tarkastuksia.

Väestönsuojan lopullinen hyväksyntä tehdään rakennuksen käyttöönotto- tai lopputarkastuksen yhteydessä. Rakennuttajan on rakennuslupan myöntävälle viranomaiselle viimeistään käyttöönotto- tai lopputarkastuksen yhteydessä esitettävä luotettava selvitys siitä, että väestönsuoja laitteineen ja varusteineen täyttää asetetut vaatimukset sekä toimii tarkoitetulla tavalla.

Pelastusviranomainen tai rakennuslupaviranomainen suorittaa käyttöönotto- tai lopputarkastuksen yhteydessä väestönsuojan tarkastuksen silmämääräisesti käyttöönottotarkastuksesta tehdyn pöytäkirjan perusteella.

Vanhan väestönsuojan määräaikaistarkastuksesta lain 12 §:n mukaan yleinen kunnossapitovelvoite koskee kaikkia rakennusten paloturvallisuuslaitteita sekä väestönsuojien varusteita ja laitteita. Väestönsuojan tarkastuksesta laaditaan tarkastuspöytäkirja, johon tehdään laitekohtaiset merkinnät ja joka liitetään kiinteistön muiden tarkastuspöytäkirjojen yhteyteen, kiinteistön huoltokirjaan. Tarkastuspöytäkirja lähetetään pelastusviranomaisille, sen jälkeen kun tarkastuksessa havaitut puutteet on korjattu. Vähintään 10 vuoden välein tehtävän väestönsuojan määräaikaistarkastuksen tekisivät riittävän koulutuksen saaneet henkilöt. Koulutuksen saaneista henkilöistä on pidettävä julkista luetteloa.

Väestönsuojan omistajan on huolehdittava suojan sekä sen laitteiden ja varusteiden jatkuvan käyttökunnon säilyttämisestä samoin kuin siitä, että suoja voidaan kunnostaa väestönsuojana käytettäväksi 72 tunnin kuluessa viranomaisen antamasta päätöksestä.

Laitteiden toimintakunnossa pitäminen edellyttää yleensä säännöllistä huoltoa ja tarkastusta. Tarvittavat huolto- ja tarkastustoimenpiteet riippuvat laitteesta ja ne kerrotaan laitteen valmistajan laatimassa käyttö- ja huolto-ohjeessa. Väestönsuojan laitteiden huollon voi tehdä kiinteistön huoltoliike tai koulutuksen saanut suojanhoitaja.

Pelastusviranomaisen tehtävänä on valvoa, että väestönsuojat pidetään jatkuvasti kunnossa. Pelastusviranomainen tekee näihin suojiin pistokoeluonteisia tarkastuksia erillisen valvontasuunnitelman mukaan.

Aiemmin pelastusviranomaiset ovat tehneet väestönsuojien tarkastuksia palotarkastusten yhteydessä 10 vuoden välein. Uudessa pelastuslaissa palotarkastus on muuttunut harkinnanvaraiseksi riskikartoituksen pohjalta tehtäväksi, jolloin myös väestönsuojien systemaattinen tarkastaminen jää pelastusviranomaisen tekemänä pois. Pelastusviranomaisilla ei ole ollut nykyisinkään riittäviä resursseja tarkastusten tekemiseen.

Pelastuslain 12§ perusteella tehdyssä tarkastuksessa havaitut viat ja puutteet on korjattava tarkastuspöytäkirjassa annetussa ajassa, rakennusluvan myöntämishetken tasoon. Ellei enää ole saatavissa lupahetken vaatimuksen mukaisia laitteita ja varusteita, on korjaus tehtävä soveltuvin osin nyky määräysten mukaiseksi.

11.1.4 Lain muutoksen taloudelliset vaikutukset väestönsuojien rakentamiseen

Uuden pelastuslain mukainen muutos väestönsuojien rakentamisvelvoitteisiin pienentäisi arvioidun mukaan väestönsuojien rakentamisen kustannuksia noin 21 miljoonaa euroa vuodessa, josta puolet on väestönsuojien tuomaa lisäkustannusta. Asetustasoisten säännösten uudistamisen johdosta suojien rakentamiskustannusten arvioidaan alenevan noin 10 prosentilla eli yhteensä noin 8 miljoonalla eurolla vuodessa. Turvallisuustason menettämistä ei ole tarkemmin määritelty, mutta se on menetettyjen suojapaikkojen määrä.

	2005	Ehdotus 1200/1500 m2			säästöt	Säästöt yhteensä		
	rakennetut	lisävähennys						
rak. käyttötarkoitus	kpl	kpl	m2	a	euroa	kpl	%	euroa
Asuinrakennukset	451	37	22	45000	1 665 000	165	37	6 785 000
Liikerakennukset	141	5	22	45000	225 000	47	33	1 905 000
Toimistorakennukset	45	0	22	45000	0	16	36	640 000
Liikenteen rakennukset	16	1	22	45000	45 000	7	44	285 000
Hoitoalan rakennukset	56	3	32	67000	201 000	27	48	1 809 000
Kokoontumisrakennukset	22	0	20	45000	0	17	77	680 000
Opetusrakennukset	58	2	40	75000	150 000	31	53	2 325 000
Teollisuusrakennukset	143	0	20	45000	0	99	69	3 960 000
Varastorakennukset	62	0	20	45000	0	34	55	1 360 000
Palo- ja pelastustoimen rak	61	2	22	45000	90 000	42	69	1 690 000
yhteensä	1056	50			2 376 000	485	46	21 439 000

Taulukossa lain uudistuksen vaikutukset väestönsuojien rakentamismääriin sekä kustannuksiin.

11.1.5 Ote Jan Vapaavuoren ensimmäisestä muutosesityksestä 3.6.2010

Hallituksen esitys pelastuslain muuttamiseksi
Valtioneuvosto 3.6.2010

Muutosesitys / Asuntonministeri Jan Vapaavuori

Esitän, että yleisestä väestönsuojien rakentamisvelvollisuudesta luovutaan. Uusien väestönsuojien rakentaminen ja olemassa olevien suojien kunnostaminen tulee muuttaa tarveharkintaiseksi siten, että rakentamis- tai kunnostamisvelvoitteen syntymistä arvioidaan paikallisen riskitarkastelun ja jo olemassa olevien väestönsuojapaikkojen määrän perusteella.

Suomessa on 3,5 miljoonaa väestönsuojapaikkaa. Suurissa kaupungeissa väestönsuojapaikkoja on enemmän kuin paikkakunnalla on väestöä. Vuosittain väestönsuojien rakentamiseen käytetään 80 miljoonaa euroa, josta noin puolet on tilan väestönsuojaominaisuuksista aiheutuvia lisäkustannuksia.

Rakennusala pitää velvoitetta väestönsuojien lisärakentamisrakentamiseen merkittävimpana yksittäisenä tekijänä, joka nostaa turhaan rakentamisen hintaa. Tämä kävi ilmi Rakentamisen normitalkoissa, jossa tarkasteltiin kokonaisvaltaisesti kaikkien alaa koskevien määräysten vaikutusta rakentamisen kustannuksiin.

Esitän myös, että helpotusten myöntämistä ei jaettaisi aluehallintoviraston ja rakennusvalvontaviranomaisen kesken, vaan helpotusten myöntäminen säädetään kokonaisuudessaan rakennusvalvontaviranomaisen tehtäväksi, mikä noudattaa yhden luukun periaatetta ja nopeuttaa rakennusluvan käsittelyä.

Edellä esitetyn perusteella esitän pelastuslain hallituksen esityksen 71 §:n ja 72 §:n korvaamista sekä 75.1 §:n muuttamista seuraavasti:

71 §

Väestönsuojan rakentamis- ja kunnostusvelvollisuus

Väestön suojaamiseksi alueella, jossa väestöön voi poikkeusoloissa kohdistua erityisiä uhkia, voidaan paikallisesti asuin kerrostalon tai asuinpientaloalueen yhteyteen edellyttää riskin luonteen mukaisen väestönsuojan rakentamista, jo olevan väestönsuojan kunnostamista tai muuta tilaratkaisua, jolla suojaamistavoitteet voidaan saavuttaa.

Väestönsuojan rakentamis- tai kunnostamistarpeen arvioinnissa otetaan huomioon alueeseen kohdistuvien riskien ohella olemassa oleva suojakanta ja paikallisesti muut väestönsuojelun mahdollisuudet.

Valtioneuvoston asetuksella määrätään ne alueet, joilla väestönsuojarakentamisen ja olevien suojien kunnostamisen arviointi 1 momentin nojalla on tarpeen.

75.1 §

Helpotusten myöntäminen

Rakennusvalvontaviranomainen voi asianomaista pelastuslaitosta ja aluehallintovirastoa kuultuaan yksittäistapauksessa myöntää vapautuksen kokonaan tai määräajaksi laissa säädetystä väestönsuojan rakentamisvelvollisuudesta, jos väestönsuojan rakentamisesta aiheutuu tavanomaista huomattavasti korkeampia rakentamiskustannuksia suhteessa asianomaisen rakennuksen rakentamiskustannuksiin tai vapautuksen myöntämiseen on muu erityisen painava syy.

11.1.6 Ote Vapaavuoren esittämästä muutoksesta ruotsiksi

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till räddningslag och lag om ändring av 23 § i sjöräddningslagen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås en ny räddningslag och att sjöräddningslagen ändras. Samtidigt upphävs den nuvarande räddningslagen.

När det gäller att förebygga olyckor föreslås en övergång från den nuvarande verksamheten som baserar sig på brandsyn till tillsyn som baserar sig på riskbedömning. Räddningsverken utför tillsynen i enlighet med en tillsynsplan som fastställs för viss tid. Enligt lagförslaget ska räddningsverket kunna ta ut en avgift för brandsyn enligt tillsynsplanen eller för någon annan tillsynsåtgärd. Avgift ska också kunna tas ut för kostnader som åsamkas räddningsverket av återkommande felaktig funktion hos brandlarmanläggningar som är anslutna till nödcentralen. Vård- och omsorgsinrättningar ska göra en utredning om utrymnings säkerheten och i enskilda fall kan det bestämmas att lokalerna

ska skyddas med automatisk släckanläggning.

Enligt förslaget ska avtalsbrandkårens verksamhetsförutsättningar förbättras.

De bestämmelser som gäller inrättande av skyddsrum revideras så att den allmänna skyldigheten att inrätta skyddsrum slopas. Byggandet av nya skyddsrum och istandsättningen av befintliga skyddsrum ska baseras på behovsprövning. Det föreslås också att det centralförvaltningsledda bestämmandet av skyddsorster och skyldigheten att inrätta allmänna skyddsrum slopas. Det föreslås att till sjöräddningslagen fogas en bestämmelse om rätt att få ersättning för olycksfall som har drabbat den som på eget initiativ har vidtagit sjöräddningsåtgärder.

Lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2011.

Poistettu: och den våningsyta som medför skyldighet att inrätta skyddsrum förstöras jämfört med nuläget

Poistettu: Det föreslås att skyldigheten att inrätta skyddsrum i gamla byggnader som byggs om slopas och att istandsättningen av gamla skyddsrum så att de överensstämmer med de krav som de rådande hotbilderna ställer effektiviserar.

11.1.7 Hallintovaliokunnan muutokset HaVM 41/2010 vp - HE 257/2010 vp

11 luku. Väestönsuojat

75 § Helpotusten myöntäminen. Väestönsuojia koskevien helpotusten myöntämisestä säädetään voimassa olevan pelastuslain 66 §:ssä. Pykälän nojalla aluehallintovirasto voi erityisen painavasta syystä yksittäistapauksessa myöntää vapautuksen laissa säädetyistä väestönsuojan rakentamisvelvollisuudesta.

Lakiehdotuksen 75 §:ssä tarkoitettuja helpotuksia ovat 1 momentin mukainen aluehallintoviraston myöntämä pysyvä tai määräaikainen vapautus väestönsuojan rakentamisvelvollisuudesta sekä 2 momentin mukainen rakennuslupaviranomaisen myöntämä poikkeus väestönsuojan teknisistä vaatimuksista tai koko- ja sijaintivaatimuksesta. Lisäksi 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi sisäasiainministeriölle valtuus myöntää vapautus väestönsuojan rakentamisesta tietyllä alueella, jos siellä arvioidaan olevan ennestään riittävä määrä suojapaikkoja tai väestön suojaaminen on turvattu muulla tavoin. Tällaista vapautusta voi hakea kunta.

Lakiehdotuksen 75 §:n 1 momentin nojalla aluehallintovirasto voi myöntää vapautuksen väestönsuojan rakentamisesta, jos väestönsuojan rakentamisesta aiheutuu tavanomaista huomattavasti korkeampia rakentamiskustannuksia suhteessa asianomaisen rakennuksen rakentamiskustannuksiin tai vapautuksen myöntämiseen on muu painava syy.

Valiokunta toteaa saamansa selvityksen perusteella, että käytännössä vapautus väestönsuojan rakentamisvelvollisuudesta perustuu useimmiten siihen, että rakentamiskustannukset nousevat tavanomaista huomattavasti korkeammiksi. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan tavanomaista huomattavasti korkeampina rakentamiskustannuksina voidaan pitää sitä, että väestönsuojan kustannukset ovat yli 4 prosenttia rakentamisen kustannuksista.

Lisäksi väestönsuojan rakentamisesta on vapautettu siitä syystä, että rakentaminen ilman suuria teknisiä vaikeuksia ei käy päinsä. Tätä on pidetty perusteltuna tiettyjen erityiskohteiden, kuten esimerkiksi kelluvien asuntojen tai laiva-asuntojen kohdalla. Valiokunta ehdottaa aluehallintoviraston harkintavaltaa rajattavaksi poistamalla lakiehdotuksesta ilmaisun "muu painava syy" vapautusperusteena. Sen sijaan valiokunta ehdottaa 75 §:n 1 momentissa säädettäväksi ainoastaan niistä tosiasiallisista syistä, joiden perusteella vapautuksia on tähän saakka myönnetty. Tämä merkitsee sitä, että sanamuoto "muu painava syy" korvataan ilmaisulla "väestönsuojan rakentaminen ilman suuria teknisiä vaikeuksia ei käy päinsä".

Pelastuslaki 379/2011 hyväksyttiin eduskunnassa 15.3.2011 ja laki tuli voimaan 1.7.2011.

12 Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko 2012

Turvallisuusviranomaisten toimintakyvyn varmistamisen osalta vuoden 2012 valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa todetaan, että samalla kun Suomi varautuu maan puolustamiseen, on kyettävä suojamaan väestöä ja turvaamaan yhteiskunnan toimintakyky. Väestönsuojarakentamisen yleisestä tarpeellisuudesta laaditaan hallitusohjelman mukainen erillinen selvitys.

13 Jyrki Kataisen hallitusohjelma 2011–2015

Jan Vapaavuori hävisi pelastuslain uudistuksen yhteydessä väestönsuojien rakentamisen lopettamisen, hän sai kuitenkin Kataisen hallitusohjelmaan erittäin hankalan lauseen.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelman 22.6.2011, 8. luvun Ympäristöpolitiikka, energiatehokas rakentaminen ja maankäyttö, s. 72 todetaan seuraavaa: "Kehitetään kohtuuhintaisen asuntorakentamisen toteutusmahdollisuuksia. Edistetään yhdessä kuntien kanssa tonttitarjontaa kaavoitusta lisäämällä ja nopeuttamalla sekä edistetään kilpailun toimivuutta rakentamisessa. Rakentamisen laatua heikentämättä kehitetään soveltuvilta osin kaavoitus- ja rakentamismääräyksiä, joiden vaikutus on heikko ja jotka nostavat rakentamiskustannuksia. Selvitetään mahdollisuudet luopua yleisestä väestönsuojien rakentamisvelvollisuudesta."

13.1 Valtioneuvoston asuntopoliittinen toimenpideohjelma 2011–2015

Pääministeri Jyrki Kataisen hallitus on ohjelmassaan ilmoittanut laativansa asuntopoliittisen toimenpideohjelman vuoden 2011 loppuun mennessä. Ympäristöministeriö asetti 7.10.2011 työryhmän tätä tehtävää varten ja samalla pidensi asettua aikarajaa tammikuun 2012 loppuun.

Kataisen hallituksen päätavoitteet ovat:

1. Köyhyyden, eriarvoisuuden ja syrjäytymisen vähentäminen

2. Julkisen talouden vakauttaminen

3. Kestävän talouskasvun, työllisyyden ja kilpailukyvyn vahvistaminen

Ohjelmassa päädyttiin väestönsuojien rakentamisen osalta kohdassa 4. asuntorakentamisen prosessien ja asumisen laadun parantaminen 4.4 jatkoselvitykset.

p) Selvitetään ns. normitalkoiden jatkotyönä mahdollisuuksia alentaa asuntorakentamisen kustannuksia liittyen asuinrakennusten väestönsuojien rakentamisvasteesta luopumiseen, autopai-koitukseen sekä muihin kustannuksia aiheuttaviin vaatimuksiin.

13.1.1 Kohtuuhintaisen asumisen turvaamisen välikysymys 2013

Kohtuuhintaisen asumisen turvaamisen välikysymyksen (VK 2/2013) käsittelyn täysistunnossa (PTK 27/2013 VP) muutama kansanedustaja käytti omassa puheenvuorossaan ympäristöministeriön normitalkoiden esille tuomaa väestönsuojien rakentamisen lopettamista.

Timo Heinonen (kok): ministeri Vapaavuori on aikanaan esittänyt, että asuntopolitiikkaa voitaisiin hieman pidemmällä aikajänteellä viedä eteenpäin. Annan kyllä itse tuen myös näille Normitalkoille väestönsuojavelvoitteen purkamiseksi.

Anne-Mari Virolainen (kok): tässä yhteydessä haluaisinkin muistuttaa, että kun viime vaalikaudella asuntoministeri Vapaavuoren johdolla käynnistettiin Normitalkoot, joissa selvitettiin, mitkä rakentamis- ja kaavamääräykset saattavat tarpeettomasti nostaa asuntorakentamisen kustannuksia, selvityksessä esiin nousivat muun muassa väestönsuojat.

Ja kuten tänään jo useaan otteeseen täällä on todettu, väestönsuojien rakentamisvelvoitteesta luopuminen tulisi toteuttaa mahdollisimman pikaisesti, sanoo *perussuomalaisten Ruohonen-Lerner*.

14 Sisäministeriön työryhmän 30.10.2012 strategiset linjaukset

Sisäasiainministeriö asetti 30.10.2012 työryhmän, jonka tehtävänä oli laatia pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmassa tarkoitettu selvitys mahdollisuudesta luopua yleisestä väestönsuojien rakentamisvelvollisuudesta. Työryhmässä oli edustus kaikista hallituspuolueista sekä sisäasiainministeriöstä, puolustusministeriöstä ja ympäristöministeriöstä. Työryhmän puheenjohtajana toimi sisäasiainministeriön valtiosihteeri Marjo Anttoora.

14.1 Ympäristöministeriön tiedote 9.11.2012

Kiuru julkaisi tiedotteen ennen ensimmäistä kokousta, taustalla oli ympäristöministeriön virkamiehet.

Asuntonministeri Kiuru: Väestönsuojien rakentamisvelvoitteesta luovuttava (YM 9.11.2012)

Asunto- ja viestintäministeri Krista Kiurun mukaan yleisestä väestönsuojien rakentamisvelvoitteesta tulisi luopua mahdollisimman pian. Kursiivilla toimistoinsinööri Pekka Rajajärven kommentit.

Aihe on ajankohtainen, sillä sisäasiainministeriö asetti 30.10.2012 työryhmän, jonka tehtävänä on laatia selvitys mahdollisuudesta luopua yleisestä väestönsuojien rakentamisvelvollisuudesta. Työryhmän toimikausi päättyy 31.3.2013.

"Uusien väestönsuojien rakentaminen erityisesti kaupunkialueilla ei ole enää tarpeellista."

Mihin rakennetaan uusia asuntoja, sinne tulee myös lisää uusia ihmisiä, joille ei ennestään ole suojapaikkoja sopivalla etäisyydellä.

"Normitalkoiden hengessä ja hallitusohjelman mukaisesti meidän tulisi luopua niistä rakentamista koskevista velvoitteista, jotka eivät ole enää tarpeen ja nostavat turhaan rakentamisen kustannuksia."

Kysely oli suunnattu vain rakentajatahoille, niille, jotka eivät vastaa turvallisuudesta. Pelastuslain uudistuksen yhteydessä suojien määrä aiemmasta 1 000 kappaleesta vuodessa putosi yli 40 %. Ympäristöministeriö ilmoitti, ettei sitten muuta normitalkoilla saatukaan aikaan.

"Tehtävä on helpointa ja nopeinta aloittaa väestönsuojien rakentamisvelvoitteesta luopumalla", ministeri Kiuru sanoo.

Tämä tahtoo sanoa, ettei väestönsuojilla ole ollut tai jatkossa ole merkitystä tavallisen väestön suojaamisessa. Eduskunnan väestönsuojaa kunnostetaan parhaillaan useilla miljoonilla euroilla. Ministeriöille on valmistumassa viimeisen päälle turvalliset johtamistilat. Asuinrakennuksen suojan laitteet ja varusteet maksavat 6 euroa asuntoneliöltä, rakenteiden vahvistaminen tulee tämän päälle.

"Hallitus on hallitusohjelmassaan sitoutunut rakentamisen laatua heikentämättä kehittämään niitä kaavoitus- ja rakentamismääräyksiä, joiden vaikutus on heikko tai jotka nostavat rakentamiskustannuksia sekä selvittämään mahdollisuudet luopua yleisestä väestönsuojien rakentamisvelvollisuudesta."

On oleellista, että alentuvat rakennuskustannukset hyödyttävät tulevia asukkaita ja näkyvät kokonaisuudessaan pienempinä asumiskustannuksina eivätkä rakennusliikkeiden katteissa."

Väestönsuojista säästyvä raha jää kaikkien asiantuntijoiden mukaan juuri rakennuttajille. Tätä tällä muutoksella ajetaan takaa. Asunnon hinta muodostuu markkinoiden mukaan. Yhdessäkään tutkimuksessa ei mainita väestönsuojaa asunnon hinnan määräytymisessä.

"Tämä on keskeinen kysymys myös jatkossa, jos normitalkoita jatketaan", Kiuru tähdentää.

Kiurun mukaan turvallisuuden uhkakuvat sekä sodankäynnin luonne ovat muuttuneet merkittävästi viimeisten vuosikymmenien aikana. Myös sotatekniikan kehitys on johtanut siihen, että normaalit väestönsuojat eivät enää suojaa väestöä samalla tavalla kuin aiemmin.

Tämä asia kuuluu selonteon tekijöille ja väestönsuojelu elää saman uhkakuvan mukaan kuin puolustusvoimat. Kaiken lisäksi väestönsuojien rakentaminen on pitkäjänteistä toimintaa ja se tulee tehdä muun rakentamisen yhteydessä, jolloin kustannukset puolittuvat normaaliolojen käytön kautta.

Suomessa on tällä hetkellä runsaat 40 000 väestönsuojaa, joissa on lähes neljä miljoonaa väestönsuojapaikkaa. Noin 85 prosenttia väestönsuojista on asuin- ja liikekiinteistöjen yhteydessä olevia yksityisiä, talokohtaisia teräsbetonisuoja. Väestönsuojien kattavuus on erityisen hyvä eteläisessä Suomessa.

Väestönsuojista noin puolet tehdään asuinrakennuksiin ja loput työpaikkojen suojiksi. Jos halutaan päästä täyssuojaukseen pitäisi suojapaikkoja kunnassa olla 130–140 % asukasmäärästä.

Väestönsuojien rakentamisesta säädetään pelastuslaissa (367/2011). Rakennuksen omistajan on rakennettava väestönsuoja rakennusta tai samalla tontilla tai rakennuspaikalla olevaa rakennusryhmää varten, jos sen kerrosala on vähintään 1 200 neliömetriä ja siinä asutaan, työskennellään tai oleskellaan muutoin pysyvästi. Teollisuus-, tuotanto-, varasto- ja kokoontumisrakennusta varten väestönsuoja on rakennettava, jos kerrosala on vähintään 1500 neliömetriä. Varsinaisen suojatilan pinta-alan tulee olla vähintään kaksi prosenttia rakennuksen yhteenlasketusta kerrosalasta. Myymälä-, teollisuus-, tuotanto- ja kokoontumisrakennuksissa sekä varastotiloissa suojatilan tulee olla vähintään yksi prosentti kerrosalasta. Suojatilan tulee olla kuitenkin vähintään 20 neliömetriä.

Lisätietoa Asunto- ja viestintäministeri Kiurun erityisavustaja Jouni Parkkonen, puh. 040 176 1304, etunimi.sukunimi@ymparisto.fi.

14.2 Seminaari Moisniemessä 14.1.2013

Työryhmä on työnsä aikana järjestänyt Moisniemessä 14.1.2013 seminaarin, jossa kuultiin edustajia puolustusministeriöstä, Pääesikunnasta, sisäasiainministeriön pelastusosastolta, Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksesta (ARA), Asunto-, toimitila- ja rakennuttajaliitosta (RAKLI), Talonrakennusteollisuus Uusimaasta (RT ry), Helsingin kaupungin rakennusvalvontavirastosta, Helsingin kaupungin pelastuslaitoksen väestönsuojeluyksiköstä, Suomen Kuntaliitosta, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö ry:stä sekä Betoniteollisuusjaoksen (RT ry) eläkkeellä olevaa toimitusjohtajaa.

Luennoitsijat perustivat käsityksensä pääosin Valtioneuvoston selontekoon (Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2012, valtioneuvoston selonteko). Selonteosta tehtiin johtopäätöksiä sekä väestönsuojien rakentamisen puolesta että rakentamisesta luopumiseksi. Turvallisuusasioista vastuussa olevat henkilöt asettuivat väestönsuojien rakentamisen jatkamisen kannalle, rakentamisen piirissä olevat henkilöt pääosin rakentamisesta luopumisen kannalle.

Työryhmä kokoontui neljä kertaa. Työryhmä esittää mahdollisen jatkovalmistelun pohjaksi useita näkökulmia ja toimintamalleja väestönsuojien rakentamistarpeen arviointiin ja mahdollisiin muutosvaihtoehtoihin väestönsuojien rakentamisessa.

Ensimmäisenä vaihtoehtoa, jonka mukaan väestönsuojien rakentamista jatkettaisiin nykyisen sääntelyn pohjalta (ns. nolla-vaihtoehto).

Toisena vaihtoehtoa, jossa on esitetty kaksi asuinrakennusten väestönsuojien rakentamisveloitteen laukaisevan neliörajan nostamisvaihtoehtoa. Samassa yhteydessä on tarkasteltu väestönsuojien rakentamista koskevan teknisen sääntelyn mahdollista edelleen keventämistä.

Kolmantena vaihtoehtoa, jossa luovuttaisiin asuinrakennusten väestönsuojien rakentamisveloitteista uudisrakentamisen yhteydessä sekä mahdollisesti luovuttaisiin myös vanhan väestönsuojakannan ylläpitovelvoitteesta.

Sisäasiainministeriö on pyytänyt työryhmämuistiosta turvallisuuskomitealta lausunnon 10.6.2013 mennessä. Työryhmämuistio ja turvallisuuskomitean lausunto on tarkoitus käsitellä sisäisen turvallisuuden ministerityöryhmässä kesän aikana. Mahdollisesta asian jatkovalmistelusta päätetään ministeriryhmän jälkeen.

14.3 Turvallisuuskomitean lausunto

Turvallisuuskomitean yksimielisen käsityksen mukaan sisäasiainministeriön työryhmän laatima muistio sisältää tämänkaltaiselta selvitykseltä vaadittavat perustiedot nykytilasta, valtionjohdon uhkakuvia koskevista linjauksista ja erilaisista muutosvaihtoehdoista. Väestönsuojien rakentamisvelvoitteen tulee perustua kulloinkin tehtyihin uhka-arvioihin. Nykyiseen uhkakäsitykseen kuuluu sotilaalliseen hyökkäykseen liittyvä tarve väestön suojaamiseen. Väestönsuojelu koostuu useista erilaisista järjestelyistä. Kuitenkin on todettava, ettei mikään tai mitkään niistä voi korvata väestönsuojia. Kysymys on siten kokonaisuudesta, jossa väestön suojaamisessa hyödynnetään kaikki toimenpiteitä kulloinkin tarkoituksenmukaisella tavalla. Turvallisuuskomitean käsityksen mukaan maassa tulee siten jatkossakin olla toimiva väestönsuojajärjestelmä.

Koska kyseessä on taloudellisesti arvioiden varsin vähäinen panostus yhteiskunnan turvallisuusstrategian yhden elintärkeän toiminnan, sisäinen turvallisuus, varmistamiseen kaikissa tilanteissa, Turvallisuuskomitean käsityksen mukaan tarkoituksenmukaisinta olisi nyt säilyttää väestönsuojien rakentamisvelvollisuus nykyisen vuonna 2011 säädetyin lain mukaisena. Uhkakuvien ajanmukaisuutta arvioidaan jatkuvasti ja luonnollisesti niissä tapahtuvat muutokset otetaan huomioon varautumisjärjestelyissämme. Turvallisuuskomitea korostaa lopuksi, että yhteiskunnan turvallisuus on kokonaisuus, jossa sen kaikkien osa-alueiden tulee olla toimintakuntoiset.

Turvallisuuskomitean puheenjohtaja, kansliapäällikkö *Arto Rätty*

Hallitusneuvos *Matti Piispanen*

14.4 Sisäisen turvallisuuden ministerityöryhmän lausuma

Sisäisen turvallisuuden ministeriryhmän kokouksessa 19.11.2013 turvallisuuskomitean lausunto oli tuotuna tiedoksi. Tuomioja oli ottanut esille Rajajärven lähettämän sähköpostiviestin hänelle. Pelastusosaston ylijohtaja Esko Koskinen otti Pekka Rajajärven keskiviikkona huoneeseensa ja moitti toimintaa syylästä, että tämä heikentää Anttooran mukaan väestönsuojien rakentamisen jatkoa. En tietenkään kieltänyt, vaan sanoin lähettäneeni sen yksityisenä työntekijänä. Viesteissä on kuitenkin totuus ja vain totuus ja se on jo kirjoitettu SPEKin julkaisemaan kirjaan 2012. Käytin lain käsittelyn kohdan valtioneuvostossa, oikeuskansleri Jaakko Jonkalla ennen sen julkaisua.

Sisäisen turvallisuuden ministeriryhmä

Aika 19.11.2013 klo 13.00–14.00
Paikka Eduskunta, hallituksen iso kokoushuone
Jäsenet

Nimi	Läsnä	Poissa
Sisäasiainministeri Päivi Räsänen		
Peruspalveluministeri Susanna Huovinen		
Kehitysministeri Pekka Haavisto		
Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson		
Maa- ja metsätalousministeri Jari Koskinen		
Liikenneministeri Merja Kyllönen		
Eurooppa- ja ulkomaankauppaministeri Alexander Stubb		
Ulkoministeri Erkki Tuomioja		
Valtiosihteeri Pertti Torstila, UM		
Kansliapäällikkö Tiina Astola, OM		
Kansliapäällikkö Päivi Nerg, SM		
Kansliapäällikkö Päivi Sillanaukee, STM		
Päällikkö Tarja Mankkinen, SM, sihteeri		

1. Kokouksen avaus Kokouksen avaus ja asialistan hyväksyminen.

3. Väestönsuojien rakentamista koskevia strategisia linjauksia selvittäneen työryhmän muistio

Sisäasiainministeriö asetti 30.10.2012 työryhmän laatimaan selvitys pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmassa tarkoitettu selvitys mahdollisuudesta luopua yleisestä väestönsuojien rakentamisvelvollisuudesta. Työryhmän puheenjohtajana toimi valtiosihteeri Marjo Anttoora. Työryhmän selvitys valmistui 31.3.2013. Selvityksestä on pyydetty lausunto Turvallisuuskomitealta.

Liite: Väestönsuojien rakentamista koskevia strategisia linjauksia selvittäneen työryhmän muistio
Turvallisuuskomitean kokoonpano
Turvallisuuskomitean lausunto

Esitys:

Esitetään että sisäisen turvallisuuden ministeriryhmä merkitsee selvityksen ja siihen liittyvän lausunnon tiedoksi.

Puheenjohtaja
Sihteeri

Päivi Räsänen
Tarja Mankkinen
Ministeriryhmän seuraava kokous pidetään 12.12.2013 klo 17.00–18.00.

14.5 Ministeri Päivi Räsänen kannanotto STT:lle 12.12.2013

Ministeriryhmä ei puuttunut väestönsuojien rakentamisvelvoitteisiin

STT 12.12.2013 23:10

Sisäisen turvallisuuden ministerityöryhmä ei tehnyt torstaina päätöstä väestönsuojien rakentamisvelvoitteista, kertoi sisäministeri Päivi Räsänen (kd.) STT:lle.

Ministerityöryhmässä käsiteltiin selvitystä, jossa esitettiin eri vaihtoehtoja rakentamisvelvoitteille. Yksi vaihtoehtoista oli nykyisen linjan jatkuminen. Vaihtoehtoina olivat myös rakentamismääräysten keventäminen ja väestönsuojien rakentamisen lopettaminen uusiin asuintaloihin.

Jos rakentaminen olisi päätetty lopettaa uusiin asuintaloihin, olisi pitänyt miettiä, mitä vanhojen väestönsuojien ylläpidolle tehtäisiin.

– Niin kauan kuin Puolustusvoimat varautuu puolustamaan maata mahdollisia väestöä uhkaavia tilanteita ajatellen, tarvitsemme myös väestönsuojia. Tämä ei ole pelkästään rakentamiseen ja rakentamiskustannuksiin liittyvä kysymys vaan myös turvallisuus- ja puolustuspoliittinen asia, Räsänen sanoi.

Tämä kokous oli erittäin tärkeä väestönsuojien rakentamisen jatkumiselle. Sisäministeri oli päättänyt, että hän ei tule esittelemään sellaista lakia, joka lopettaisi väestönsuojien rakentamisen. Hän sai puolelleen oikeusministeri Anna-Maja Henrikssonin.

14.6 Sisäministeri Päivi Räsänen blogi 23.1.2014

Väestönsuoja on välttämätön turva äärimmäisessä hätässä

Sisäministeri Päivi Räsänen

Muinaisina aikoina esi-isämme rakensivat linnoja ja piilopirttejä suojatakseen itsensä ja läheisensä vaaroilta. Yhteiskunta alkoi ottaa vastuuta suomalaisten väestönsuojelusta 1920-luvulla.

Helsingin kaupunki oli suunnittelutyössä edelläkävijä. Sen väestönsuojelujärjestelmä joutuikin nopeasti koetukselle sodan syttyessä. Talvisodassa kuntalaisille tarjottiin pääasiassa vain sirpaleilta suojaavia väestönsuojakaivantoja ja -rakenteita. Jatkosodan aikana kalliosuojista löytyi suojapaikka jo noin 50 000 kaupunkilaiselle.

Väestönsuojaamisesta on käyty aika ajoin kiivastakin keskustelua.

1930-luvun lopulla osa kansanedustajista vastusti ehdottomasti väestönsuojelulainsäädännön säätämistä. He onnistuivatkin lykkäämään lainsäädännön voimaantulon siten, että se tuli voimaan juuri ennen sotaa. Yhtenä perusteluna käytettiin argumenttia, ettei Suomi voi koskaan joutua sotaan.

Suomessa väestönsuojien rakentamisvastuu on säilytetty rakennuksen rakentajalle. Viimeisen 60 vuoden aikana olemme tällä periaatteella rakentaneet kattavan väestönsuojakannan noin neljälle miljoonalle ihmiselle. Kyseessä on noin 4,5 miljardin euron turvallisuusinvestointi, josta kustannukset ovat jakautuneet kattavasti koko väestölle.

Väestönsuojakeskustelu on jälleen ajankohtainen. Hallituksen muodostamisen yhteydessä hallitusohjelman energiatehokkaan rakentamisen osuuteen kirjattiin lausuma, jonka mukaan selvit-

Päivi Räsänen. Kuva: Eduskunta

tään mahdollisuudet yleisestä väestönsuojien rakentamisvelvollisuudesta luopumiseen. Taustalla on ajatus, että asuntojen hinta laskee, jos väestönsuojien rakentamisvelvoitteesta luovutaan.

Väestönsuojan aiheuttama lisäkustannus on selvitysten mukaan noin 30 euroa neliometriä kohden. Asunnon myyntihintaan väestönsuojavelvoitteen poistamisella ei kuitenkaan näyttäisi olevan odotettua suoraa vaikutusta, sillä asunnon hinta määräytyy kysynnän ja tarjonnan sekä asunnon sijaintipaikan yleisen asuntohintatason perusteella.

Asuntojen hintataso on toki tärkeä asia, mutta väestönsuojien rakentamisesta päätettäessä tilannetta pitäisi nytkin tarkastella uhkakuvien perusteella. Valtioneuvoston viimeisessä turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa vuodelta 2012 on laajasti selvitetty maamme uhkakuvia. Selonteon mukaan aseellinen hyökkäys Suomeen on edelleen mahdollinen ja maallamme on tarve ylläpitää järjestelmiä alueellisen koskemattomuutemme turvaamiseksi ja väestön suojaamiseksi kaikilta mahdollisilta vaaroilta.

Väestönsuojelu ja väestönsuojien rakentaminen mielletään vahvasti toisen maailmansodan aikaan kuuluvaksi toiminnaksi. Tätä se ei kuitenkaan ole. Vaikka harva meistä pitää mahdollisena tai ainakaan todennäköisenä toisen maailmansodan kaltaisia sodankäyntitapoja, joissa suuria keskieuropalaisia kaupunkeja tuhottiin perusteellisesti aluepommituksissa ja siviiliväestö koki mittaamattomia kärsimyksiä, on kuitenkin huomattava, että myös nykyaikaisessa sodankäynnissä asevaikutuksia voidaan kohdistaa nimenomaan siviiliväestöön.

Eurooppa ei tässä suhteessa ole mitenkään poikkeus. Esimerkiksi Jugoslavian hajoamisen yhteydessä siviiliväestö joutui kärsimään tarkoituksellisesti sitä vastaan suunnatuista pommituksista. Irakissa ja Persianlahdella käydyn kahden edellisen sodan aikana asevaikutukset eivät ulottuneet pelkästään sotilaalliseen infrastruktuuriin, vaan tiheään rakennetuilla alueilla myös siviiliväestöön. Ilmiötä kutsutaan kyynisesti nimellä collateral damage – sivulliset uhrat.

Väestönsuojat antavat turvan kaikkein vaikeimmissa ääritilanteissa sinne suojautuville. Väestönsuojaa ei kuitenkaan tänä päivänä rakenneta pelkästään näitä ääritilanteita varten, vaan sitä voidaan käyttää myös muihin tarkoituksiin. Väestönsuojarakenteiden kehitystyötä tuleekin jatkaa siten, että tilat ovat mahdollisimman laajasti käytettävissä myös normaalioloissa. Lisäksi on pyrittävä alentamaan niistä aiheutuvia rakentamisen lisäkustannuksia.

Vaaran uhatessa ihminen suojautuu ja suojaa läheisensä. Tämä ikivanha periaate ei ole muuttunut miksiäkään. Niin kauan kuin tarvitsemme puolustusvoimia suojaksemme, tarvitsemme myös väestönsuojia asukkaidemme suojaamiseksi sodan vaaroilta.

14.7 Tekniikka & Talous -lehden artikkeli

"Pommisuoja pakollinen Suomen lisäksi vain Albaniassa" – nämä asiat tekevät asunnoista kalliita.

Kuva: Juha Tanhua

Kunnat ja valtio ovat pääsyllisiä siihen, miksi uuden kaksion rakentamiskustannus on puolitoistakertaistunut 20 vuodessa. Näin väittää rakennusyhtiö YIT tuoreen selvityksensä perusteella.

Yhtiö kartoitti, mikä osuus kaavoituksella, rakennusmääräyksillä, tontin hinnalla ja laadunparannuksilla on rakentamisen kustannusten nousuun.

Lähtökohdaksi otettiin 200 000 euroa maksava kaksio pääkaupunkiseudulla. Vuoden 1992 tekniikalla ja määräyksillä vastaava asunto maksaisi nyt rakennettuna 120 000 euroa.

– Kaavoitus ja rakennusmääräykset selittävät yksin yli puolet 80 000 euron hinnannoususta, YIT:n hankekehityspäällikkö Samuli Joki selittää.

Suurin yksittäinen tekijä on autopaikoitus. Autot halutaan kaavoituksella maan alle pysäköintitaloihin, ja tämä nostaa asuntojen kustannuksia 400–700 euroa neliöltä.

Toinen tärkeä tekijä on rakennusmääräyksiin sisältyvä vaatimus jokaisen asunnon esteettömydestä. Märkätiloista tulee väkisinkin isoja, kun jokaisen asunnon kylpyhuoneessa on mahdollista kääntymään pyörätuolilla.

Ruotsissa esteettömiä asuntoja pitää olla vain 30 prosenttia. Saksassa ainoastaan alimmat kerrokset pitää rakentaa esteettömiksi.

– Meilläkin voitaisiin harkita, että vain osa asunnoista olisi esteettömiä. Asia on toki herkkä. Kuka hyvänsä saattaa koska tahansa olla esteettömien tilojen tarpeessa, Joki pyörittelee.

Väestönsuojat ovat kolmas hintava erikoisuus. Euroopan maista ”pommisuoja” on kerrostaloissa pakollinen vain Suomessa ja Albaniassa. Sisäministeriö totesi hiljattain, että väestönsuojapakkoa ei ole syytä poistaa rakennusmääräyksistä.

14.8 Jouni Parkkonen 2014: väestönsuojan rajan nostaminen 9 000 neliömetriin

Pelastusosastoa on pyydetty selvittämään väestönsuojien rakentamisvelvoitteen rajan nostamista kaikkien rakennusten osalta 9 000 neliömetriin. Tämä oli viimeinen hätähuuto tältä hallitukselta.

Lähettäjä: Parkkonen Jouni [mailto:Jouni.Parkkonen@ymparisto.fi]

Lähetetty: 13. maaliskuuta 2014 9:28

Vastaanottaja: Nahkala Andrei SM

Kopio: Tiina.rytila@mmm.fi

Aihe: Väestönsuojia koskeva päätösesitys

Hei!

Lupaamani mukaisesti lähetän ehdotuksen väestönsuojia koskevaksi päätösehdotukseksi. Kokoomus tukee tätä päätösehdotusta.

"Hallitus päättää, että väestönsuojien yleistä rakentamisvelvollisuutta koskevaa neliömäärää nostetaan nykyisestä 1 200 as^m²:stä 9 000 as^m²:iin asuinrakennusten osalta ja muiden kuin asuinrakennuksien osalta nykyisestä 1 500 as^m²:stä 9 000 as^m²:iin.

Asiaa koskeva hallituksen esitys annetaan mahdollisimman pian ja laki tulisi voimaan mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään 1.6.2014 lukien."

Sen verran vielä totean, että esityksemme on ministeriryhmän lopullisella päätösvarauksella varustettu.

Terveisin Jouni

14.9 Sisäministeriön selvitys rajan ostamisen vaikutuksesta

Haettujen rakennuslupien mukaan vuonna 2012 olisi väestönsuojia rakennettu koko maassa yhteensä 819 kappaletta. Ennen lain uudistusta väestönsuojia rakennettiin 2000-luvulla keskimäärin 1 056 kappaletta vuodessa.

Vaikutukset, jos velvoitteen raja nostetaan 9 000 neliömetriin

Rakennuksen käyttötarkoitus (1200 m ²)	nykyisen	3000 m ²	9000 m ²
Asuinrakennukset	333	91	3
Liikerakennukset	149	32	6
Toimistorakennukset	44	14	3
Liikenteen rakennukset	13	3	1
Hoitoalan rakennukset	57	10	1
Kokoontumisrakennukset	22	11	1
Opetusalan rakennukset	53	12	3
Teollisuusrakennukset	76	8	0
Varastorakennukset	25	9	1
Palo- ja pelastusrakennukset	14	1	0
Maatalousrakennukset	0	0	0
Muut rakennukset	33	0	0
<i>Yhteensä väestönsuojia kpl</i>	819	191	19

Edellä esitetyt luvut perustuvat tilastokeskukselta saatuihin rakennustilastoihin. Aiemmissa selvityksissä korkein neliömetriraja oli 3000 m². Tilastokeskukselta 21.3.2014 saadun selvityksen mukaan vuonna 2012 haettiin rakennuslupia sellaisiin rakennuksiin, joiden pinta-ala samalla tontilla oli yli 9000 neliometriä yhteensä 19 kappaletta. Rakennuksista liikerakennuksia oli 6 kpl ja asuinrakennuksia sekä toimistorakennuksia kumpiakin 3 kpl.

Jo 3000 m²:n raja aiheuttaa sen, että mikään yritys ei pysty toimimaan pelkästään väestönsuojan laitteita valmistavana yrityksenä. Tässä tapauksessa vain yhdellä yrityksellä olisi mahdollisuus valmistaa väestönsuojan laitteita sivutuotteena. Määrät jäävä niin vähäiseksi, että niiden hinnat nousevat väistämättä pienten sarjojen vuoksi sekä monopolin takia. Mikäli velvoitteen raja nostettaisiin 9000 neliometriin, väestönsuojien laitteiden valmistus loppuisi välittömästi Suomessa. Samalla häviää 750 henkilötyövuotta.

Yritystoiminnan loputtua Suomessa loppuu myös kansainvälinen liiketoiminta sekä VTT:n tutkimustoiminta. Viime kesänä Arabiemiraateista kävi valtuuskunta tutustumassa Suomen väestönsuojien rakentamiseen ja huhtikuussa Etelä-Korean valtuuskunta. Ovat olleet yhteydessä suomalaisiin yrityksiin. Jatkossa olemassa oleva suojakanta 49 000 väestönsuojaa, arvoltaan 4 miljardia euroa, rappeutuu ajan myötä.

15 Pääministeri Juha Sipilän hallituksen ohjelmasta 29.5.2015

Liite 4 Asuntopolitiikan toimet

Suomen talouden kasvun ja työllisyyden vahvistamiseksi, asuntokannan uudistamiseksi, asuntokysyntään vastaamiseksi, rakennusalan kilpailun ja asumisen valinnanvapauden lisäämiseksi sekä asuntotarpeen rakenteen muutosten vuoksi hallitus muuttaa, korjaa ja poistaa asuntorakentamisen säädöksiä ja edistää pitkäjänteistä ja taloudellisesti järkevää kiinteistökannan ylläpitoa. Säädösremontin tavoitteena on myös täydennysrakentamisen edistäminen sekä asuntojen että tonttien tarjonnan merkittävä lisääminen. Uudistukset koskevat markkinaehtoista ja tuettua asuntotuotantoa. Tavoitteena on, että asuntorakentaminen vastaa nykyistä paremmin kysyntään ottamalla huomioon olemassa oleva ja tuleva tarve kuten muuttoliike, väestön ikääntyminen, yksinasuvien määrän lisääntyminen, kuntien elinkeinostrategiat ja ilmasto- ja elinkeinopolitiikan näkökohdat. Tavoitteena on myös tukea ja kannustaa kansalaisia asumisen omatoimiseen järjestämiseen.

Edellä päätettyjen lisäksi käynnistetään kärkihankkeena valtion ja kuntien rakentamisen normitalkoot muiden kustannusten ja byrokratian keventämiseksi, esimerkiksi väestönsuojien ja pysäköintipaikkojen rakentamisen osalta.

15.1 Kaavoittamisen ja rakentamisen lupien sujuvoittaminen -työryhmä

Ympäristöministeriö on käynnistänyt lainvalmistelun, jolla toteutetaan kaavoituksen ja rakentamisen lupien sujuvoittamiseen tähtäävät toimenpiteet pääministeri Juha Sipilän hallituksen hallitusohjelman mukaisesti. Ympäristöministeriö on 23.9.2015 asettanut työryhmän, jonka tehtävä-

nä on ohjata asiaa koskevan lakiesityksen valmistelua. Työryhmässä ei ole yhtään pelastustoimen henkilöä.

Tehtävät mm.

Pienimuotoiselle piharakentamiselle luodaan nykyistä laajemmat mahdollisuudet ja uusiutuvan energian laitteiden sijoittamista sujuvoitetaan. Rakentamisen normitalkoisiin liittyen valmistelun normien purkua mm. väestönsuojien ja pysäköintipaikkojen osalta.

Ympäristöministeriön työryhmä ei voinut antaa osviittoja väestönsuojien rakentamisesta, koska säädös, jossa niistä määrätään, on sisäministeriön hallinnoima.

Siksi sisäministeri Petteri Orpo antoi käskyn pelastuslain uudistamisesta väestönsuojien rakentamisen osalta.

16 HE85/2017 maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta

Ympäristöministeriö pystyi omassa lainsäätämisessään vaikuttamaan väestönsuojien rakentamiseen siten, että rakennusoikeuden saa ylittää väestönsuojan viemän pinta-alan verran, tämä on pääkaupunkiseudulla asuntorakentamisessa erittäin merkittävää taloudellinen vastaantulo rakennuttajille. Itse olin ajanut tätä asiaa 10 vuoden ajan, mutta sitä ei voitu toteuttaa pelastuslailla.

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen hallitusohjelman liitteessä neljä on listattu asuntopolitiikan toimia Suomen talouden kasvun ja työllisyyden vahvistamiseksi, asuntokannan uudistamiseksi, asuntokysyntään vastaamiseksi, rakennusalan kilpailun ja asumisen valinnanvapauden lisäämiseksi sekä asuntorakenteen muutosten vuoksi. Asuntojen tonttituotannon lisäämiseksi ja rakentamisen kustannusten alentamiseksi tarvittavina toimina on mainittu muun ohella: ”Edistetään rakennusten käyttötarkoituksen muuttamista toimisto- ja liiketiloista asunnoiksi. Rakennuksen korjaaminen, käyttötarkoituksen muuttaminen tai perusparantaminen ei laukaise uudisrakentamistasoisia velvoitteita esimerkiksi esteettömyys- ja äänieristysvaatimusten osalta” sekä ”Edellä päätettyjen lisäksi käynnistetään kärkihankkeena valtion ja kuntien rakentamisen normitalkoot muiden kustannusten ja byrokratian keventämiseksi, esimerkiksi väestönsuojien ja pysäköintipaikkojen rakentamisen osalta”.

16.1 Lakiehdotuksen perustelut

Ehdotuksella sallittaisiin rakennusoikeuden ylittäminen väestönsuojien rakentamiseen tarvittavan pinta-alan osalta. Ylitys kattaisi sekä väestönsuojan tilan että sen seinärakenteen kokonaisuudessaan. Ehdotus toteuttaa hallitusohjelman sivulla 12 olevaa kirjausta: ”Edellä päätettyjen lisäksi käynnistetään kärkihankkeena valtion ja kuntien rakentamisen normitalkoot muiden kustannusten ja byrokratian keventämiseksi, esimerkiksi väestönsuojien ja pysäköintipaikkojen rakentamisen osalta”, joka koskee toimia asuntojen tonttituotannon lisäämiseksi ja rakentamisen kustannusten alentamiseksi. Väestönsuoja on laskettu kerrosalaan riippuen siitä, sijaitseeko se maan alla vai maan päällä. Kellaria ei pääsääntöisesti lasketa kerrosalaan. Kellarissa sijaitsevat rakennuksen pääkäyttötarkoituksen mukaiset tilat lasketaan kuitenkin kerrosalaan. Rakennuksen kerros lasketaan aina kerrosalaan riippumatta siitä, mitä tiloja siellä sijaitsee. Rakennusoikeuden ylittämisen

salliminen väestönsuojan osalta kohtelisi rakennusoikeuden laskennaltaan samanarvoisesti kaikkia väestönsuojia riippumatta siitä, onko se sijoitettu kerrokseen vai kellariin.

16.1.1 Kansainvälinen vertailu

Lakiehdotuksessa kerrottiin väestönsuojista useampi sivu, vaikka kyse oli vaan siitä, kuuluuko väestönsuoja rakennusoikeuteen vai ei.

Väestönsuojat Ruotsissa kehitettiin 1940-luvulta lähtien voimakkaasti väestönsuojelua sodan ajan uhkien varalta. Väestönsuojia rakennettiin järjestelmällisesti ja väestönsuojeluorganisaatio oli vahva ja yksityiskohtaiseen ohjeistukseen perustuva. Suojanaamareita varastoitiin lähes koko väestöä varten. Järjestelyistä ja rahoituksesta vastasi pääosin valtio. Ruotsi oli varsinkin 1960-luvulla esikuvana, kun Suomen väestönsuojelua alettiin järjestää uudelleen sotien jälkeisen välivaiheen jälkeen. Vastuu väestönsuojelusta siirrettiin 1980-luvulla osin valtiolta kunnille pelastustoimen uudelleenjärjestelyissä.

Väestönsuojelujärjestelyjä ja niiden rahoitusta on supistettu 1990-luvun puolivälin jälkeen. Supistukset ovat kohdistuneet erityisesti väestönsuojien rakentamiseen, joka on lopetettu jokseenkin kokonaan. Suojissa on tilaa noin 7,2 miljoonalle ihmiselle. Vuonna 2000 tehdyn riskiarvion mukaan puuttuvien suojapaikkojen määräksi arvioitiin 30 000. Valtion pelastusvirasto on viime aikoina kiinnittänyt erityistä huomiota olemassa olevien suojien kunnossapitoon. Väestönsuojat on voitava Ruotsissa ottaa suojakäyttöön 48 tunnin kuluessa.

Norjassa väestönsuojelu nähdään lisäresurssina normaaliolojen pelastustoimelle. Väestönsuojelun organisaatioita ei kuitenkaan enää kouluteta entiseen tapaan. Väestönsuojien rakentaminen on lopetettu Suurkäräjien päätöksellä. Norjassa on väestönsuojissa tilaa laskennallisesti noin 2,8 miljoonalle ihmiselle ja suojat on voitava ottaa käyttöön 72 tunnin kuluessa.

Tanskassa väestönsuojeluun kuuluu riskiarvioiden tekemisen, väestön varoittamisjärjestelmät, evakuoinnit, väestönsuojat sekä muut toimenpiteet, kuten omatoimisen varautumisen koulutus ja lääkkeiden varmuusvarastointi. Kunnat voivat riskiarvioidensa perusteella päättää, onko kunnassa rakennettava väestönsuojia. Väestönsuojia rakennetaan normaalin rakennustoiminnan yhteydessä rakennuttajan kustannuksella. Tanskassa on väestönsuojissa tilaa noin 4,7 miljoonalle ihmiselle. Suojien rakentaminen on viime vuosina vähentynyt uhka-arvioihin perustuen. Kunnat voivat riskianalyysiensä perusteella päättää, onko kunnassa rakennettava väestönsuojia. Etusijalle Tanskassa on asetettu väestön evakuoinnit ja varoitusjärjestelmän kehittäminen. Omatoimisen varautumisen koulutus käsittää Tanskassa pääasiassa alkusammutus- ja ensiapukursseja.

Sveitsissä on panostettu vahvasti väestönsuojeluun ja väestön suojaamiseen. Tavoitteena on pitkään ollut, että koko väestöllä olisi suojapaikka lähellä asuinpaikkaa. Väestönsuojien rakentamista jatketaan edelleen ja niiden rakentamisvelvollisuus on myös yksityisillä kiinteistöjen omistajilla. Suojapaikkoja on laskennallisesti jokseenkin koko väestölle. Väestönsuojelua on myös uudistettu ja liitetty aikaisempaa kiinteämmin normaaliolojen organisaatioihin.

Väestönsuojia rakennetaan maailmassa Suomen ja Sveitsin lisäksi Albaniassa ja Israelissa. *(Huom. Johtamistiloja tehdään melkein joka valtiossa.)*

16.2 Laki pykälittäin

115 § Kerrosala

Muuttamaton osa säädöstekstistä on jätetty pois

Rakennuksen kerrosalaan lasketaan kerrosten alat ulkoseinien ulkopinnan mukaan laskettuina ja se kellarikerroksen tai ullakon ala, johon sijoitetaan tai voidaan näiden tilojen sijainnin, yhteyksien, koon, valoisuuden ja muiden ominaisuuksien vuoksi sijoittaa rakennuksen pääasiallisen käyttötarkoituksen mukaisia tiloja. Jos ulkoseinän paksuus on enemmän kuin 250 millimetriä tai huoneistoa rajaavan väliseinän paksuus on enemmän kuin 200 millimetriä, saa rakennuksen kerrosala ylittää muutoin rakennettavaksi sallitun kerrosalan tästä aiheutuvan pinta-alan verran. Rakennuksen rakennettavaksi sallitun kerrosalan saa ylittää myös väestönsuojan tai taloteknisten järjestelmien edellyttämän kuilun, hormin tai yleisiin tiloihin avautuvan teknisen tilan rakentamiseen tarvittavan pinta-alan verran.

17 Petteri Orpo väestönsuojia koskevien säännöksiä tarkistaminen

Ympäristöministeriön työryhmä ei voinut antaa osviittoja väestönsuojien rakentamisesta, koska säädös, jossa niistä määrätään, on sisäministeriön hallinnoima. Siksi sisäministeri antoi käskyn pelastuslain uudistamisesta väestönsuojien rakentamisen osalta.

Väestönsuojarakentamista koskevien säännöksiä tarkistaminen

Asettaminen	Sisäministeriö on tänään asettanut hankkeen väestönsuojarakentamista koskevien säännöksiä tarkistamiseksi.
Toimikausi	10.2.2016 – 31.12.2016
Tausta	Hanke liittyy Sipilän hallitusohjelman asuntopoliittisiin toimiin, joilla pyritään lisäämään asuntotonttutuotantoa ja alentamaan rakentamisen kustannuksia. Tavoitteena on hallitusohjelman mukaisesti purkaa rakentamisen normeja esimerkiksi väestönsuojien ja pysäköintipaikkojen osalta, jotta rakentamisen kustannukset ja byrokratia kevenisivät.
Tavoitteet ja tehtävä	Hankkeessa valmistellaan rakentamisen kustannusten alentamiseksi tarpeelliset väestönsuojarakentamista koskevat säädosmuutokset. Säädosmuutokset koskisivat vain uusia rakennushankkeita ja niiden valmistelussa otetaan huomioon väestön suojaamisen edellyttämät välttämättömät tarpeet. Asiaa koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syysistuntokaudella 2016 ja muutetut säännökset voivat tulla voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun eduskunta on hyväksynyt lain.
Organisointi	Hankkeen valmistelusta vastaa neuvotteleva virkamies Ilpo Helismaa sisäministeriön pelastusosastolta. Hankkeessa kuullaan tarpeellisia yhteistyötahoja ja asiantuntijoita. Hankkeen tekninen sihteeri on johdon sihteeri Anne-Mari Hyytiäinen sisäministeriön pelastusosastolta.
Kustannukset ja rahoitus	Pelastusosaston henkilöstö osallistuu hankkeeseen oman toimensa ohella ja kustannukset maksetaan henkilön edustaman tulosityksikön varoista.

Pelastusyllyjohtaja Esko Koskinen

Pelastusylitarkastaja Veli-Pekka Hautamäki

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Sisäministeriö SM 09.02.2016 klo 14:24. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Postiosoite:
Sisäministeriö
PL 26
00023 Valtioneuvosto

Käyntiosoite:
Erottajankatu 2
Helsinki

Puhelin:
Vaihde
0295 480 171
Faksi:
09 1604 4635

Virkasähköpostiosoite:
kirjaamo@intermin.fi
www.intermin.fi

17.1 Toimistoinsinööri Pekka Rajajärven laskelmat lainsäädäntöhankkeelle

Väestönsuojien rakentamisvelvoitteen merkittävä keventäminen, tähän on kerätty ne toimenpiteet, joiden vaikutuksia arvioidaan lakihankkeen valmistelun aikana.

A) Rakentamisvelvoitteen laukaisevan rajan muuttaminen

Nykyisen 1 200 m² suojarakentamisvelvoitteen piirissä on vuosittain rakennettavasta 14 200 asuinrakennuksesta noin 430 rakennusta, joihin rakennetaan noin 330 väestönsuojaa. Väestönsuojien nykyiset kokonaiskustannukset ovat noin 35 miljoonaa euroa vuodessa.

Ääritapauksessa nostetaan asuntorakentamisen suojarakentamisvelvoite 3 000 m², jolloin rakennettaisiin vuosittain noin 100 väestönsuojaa ja rakentamiskustannukset alenisivat noin 21,6 miljoonaa euroa. Jäljempänä taulukko eri vaihtoehtoista.

B) Rakentamisvelvoitteen poistaminen rakennuksen käyttötarkoituksen tai rakennusmateriaalin perusteella

Tällaisia ovat esimerkiksi urheilu-, varasto- ja teollisuusrakennukset sekä peltirakenteiset hallit. Vaikutukset kohdistuisivat ensisijaisesti teollisuusalueille rakennettaviin väestönsuojiiin, jolloin rakentamiskustannukset alenisivat noin 9,25 miljoonaa euroa.

C) Kerrosalamäärittelyn muuttaminen ja väestönsuojien teknisten vaatimusten keventäminen

1. Teknisiä vaatimuksia ovat mm. suojan maksimikoko sekä hätäpoistumisteitä, painekuormaa ja ilmaottoa koskevat vaatimukset.
2. Väestönsuojaa ei lasketa kerrosalaan kuuluvaksi. Noin puolet väestönsuojista rakennetaan maan päälle, jolloin ne lasketaan kerrosalaan kuuluvaksi. Jos väestönsuojaa ei laskettaisi rakennusoikeutta määritettäessä kerrosalaan kuuluvaksi, saisi väestönsuojan rakentaa sallitun kerrosalan lisäksi maanpinnan yläpuolisenakin rakenteena. Taloudellinen säästö olisi rakentajalle noin 4,0 miljoonaa euroa.
3. Yhteisväestönsuojan henkilömäärän mitoitus kerääntymisalueella, yhteisväestönsuojien (isot kalliosuojat) henkilömäärän mitoituksessa voitaisiin käyttää alueen todellisia henkilömääriä. Rakentamiskustannukset alenisivat noin 3,2 miljoonaa euroa.
4. S1-luokan väestönsuojan maksimikoon kasvattaminen. S1-luokan suojan maksimikoon kasvattaminen neljän koneyksikön suuruiseksi 180 m². Rakentamiskustannukset alenisivat noin 1,5 miljoonaa euroa.
5. Teknisten vaatimusten keventäminen. Väestönsuojan teknisten vaatimusten keventämisellä voitaisiin saavuttaa seuraavat säästöt rakentamiskustannuksissa:
 - Hätäpoistumiskäytävää koskevat määräykset noin 150 000 euroa
 - Seinän ja katon raudoituksen yksinkertaistaminen noin 160 000 euroa
 - Ovien ja luukkujen painekuorman pienentäminen noin 90 000 euroa
 - Ilmanvaihtojärjestelyn keventäminen noin 40 000 euroa.

17.2 Ministerin erityisavustaja Mikko Kortelaisen ulostulo hankkeesta

Väestönsuojien rakentamista koskevia säännöksiä kevennetään

RAKENTAMINEN 10.2.2016 - 10:26 3

Sisäministeriö on asettanut hankkeen, jonka tavoitteena on tarkistaa väestönsuojien rakentamista koskevia säännöksiä

Hanke on osa asuntorakentamisen kustannuksien keventämistä, ja sillä toteutetaan hallituksen norminpurun kärkihanketta.

Väestönsuojien rakentamisvelvoitteen höllentäminen liittyy Sipilän hallitusohjelman asuntopoliittisiin toimiin, joilla pyritään lisäämään asuntotonttituotantoa ja alentamaan rakentamisen kustannuksia. Tavoitteena on purkaa rakentamisen normeja esimerkiksi väestönsuojien ja pysäköintipaikkojen osalta, jotta rakentamisen kustannukset ja byrokratia kevenisivät.

Hankkeessa valmistellaan tarpeelliset väestönsuojien rakentamista koskevat säädösmuutokset rakentamisen kustannusten alentamiseksi. Säädösmuutokset koskisivat vain uusia rakennushankkeita ja niiden valmistelussa otetaan huomioon väestön suojaamisen edellyttämät välttämättömät tarpeet.

”Normien purkaminen on yksi hallituksen läpileikkaavista tavoitteista. Suomen on kuljettava ketterämpään suuntaan. Väestönsuojien rakentamisvelvoitteen keventäminen vähentää rakentamisen kustannuksia. Uudistuksessa pidetään kuitenkin huoli myös väestön suojaamisen tarpeista”, sisäministeri Petteri Orpo kertoo.

Väestönsuojien rakentamisvelvoitetta on yritetty keventää vuosien mittaan aikaisemminkin, mutta hanke on kaatunut sisäministeriön vastustukseen. Nyt tavoitteesta näyttää tulevan totta, kun asialla on ympäristöministeriön sijasta sisäministeriö, jonka tontille asia kuuluu.

Asiaa koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syysistuntokaudella 2016. Muutetut säännökset voisivat tulla voimaan vuoden 2017 aikana.

Mikko Kortelainen

17.3 Neuvottelevan virkamiehen Ilpo Helismaan kommentti Pelastustiedolle

Norminpurku voi heikentää väestön suojaamista

Hallitus aikoo vähentää rakentamisen kustannuksia keventämällä väestönsuojien rakentamisvelvoitetta. Tätä varten sisäministeriö on pannut vireille hankkeen, jonka tavoitteena on tarkistaa väestönsuojien rakentamista koskevia säännöksiä.

Sisäministeriön pelastusosaston neuvotteleva virkamies **Ilpo Helismaa** sanoo, ettei ota kantaa yksityiskohtiin, ennen kuin hallituksen esitys lähtee lausuntakierrokselle.

”Pointti on kuitenkin se, että rakennuksen kustannuksia pitää pystyä alentamaan, mutta toisaalta pitää pystyä suojaamaan väestö. Se, miten nämä kaksi sovitetaan yhteen, on auki. Erilaisia konstejahan on olemassa”, Helismaa sanoo.

Sisäministeriö tiedotti tiistaina, että hanke liittyy hallituksen norminpurkutalkoisiin. Pyrkimys on lisätä asuntotonttituotantoa ja alentaa rakentamisen kustannuksia.

”Normien purkaminen on yksi hallituksen läpileikkaavista tavoitteista. Suomen on kuljettava ketterämpään suuntaan. Väestönsuojien rakentamisvelvoitteen keventäminen vähentää rakentamisen kustannuksia. Uudistuksessa pidetään kuitenkin huoli myös väestön suojaamisen tarpeista”, sisäministeri Petteri Orpo kertoo tiedotteessa.

”Totta kai sillä on vaikutusta”

Helismaan mukaan toistaiseksi ei tiedetä, aiotaanko tulevaisuudessa rakentaa vähemmän väestönsuojia vai tehdäänkö suojien teknisistä ominaisuuksista sellaisia, että ne ovat nykyistä halvempia rakentaa.

Helismaan mukaan teknisiin ominaisuuksiin ja sitä kautta väestönsuojien kustannuksiin voidaan vaikuttaa monella tavalla.

”Seinän paksuudet, suojan koko, ilmanvaihtolaitteistot, ovet ja muut rakenteet, betonin raudoittamiseen liittyvät asiat, poistumiskäytävän ominaisuudet, koot, pituudet. Periaatteessa lähtökohteisesti kaikki on mahdollista, mitä laissa ja teknisissä esityksissä sanotaan.”

Helismaa sanoo, että uudet säännökset vaikuttavat väestön suojaamisen tasoon.

”Jos suojia on vähemmän, tai tekniset ominaisuudet ovat vähäisempiä kuin tällä hetkellä, niin totta kai sillä on vaikutusta väestön suojaamiseen.”

Helismaa muistuttaa turvallisuuspoliittisesta selonteosta, jossa sanotaan, että Suomen uhkakuvat ovat samanlaiset väestön suojaamisessa ja maanpuolustuksessa.

”Jos uhkakuvat ovat sellaisia, että on perusteltua varautua puolustamaan maata aseellisesti, samoin perustein on perusteltua varautua suojaamaan siviiliväestö.”

Hallituksen esitys aiheesta on tarkoitus antaa eduskunnalle syysistuntokaudella 2016. Muutetut säännökset voisivat tulla voimaan vuoden 2017 aikana.

Teksti: *Kaisu Puranen*

Kuva: **Pelastustiedon arkisto**

17.4 Rajajärven tekemä taulukko rakentamisvelvoitteen rajan nostamisesta

Tilastokeskuksen luokittelun mukaan rakennuksen käyttötarkoitus	2000-luku	Myönnetty rakennusluvat 2012 velvoitteen raja on 1200 ja 1500 m ²								Vaestönsuojia rakennettaisiin vuodessa kpl, jos kaikissa rakennuksissa rakentamisvelvoitteen raja olisi seuraava			
		Kaikki rakennukset		väestönsuojat		0-599	600-800	801-1000	1001-1200				
	kpl	Kpl	m ²	kpl	hlö	kpl	kpl	kpl	kpl	1500 m ²	2000 m ²	2500 m ²	3000 m ²
A Asuinrakennukset	451	14263	3385248	333	29055	58	5	6	4	235	186	138	91
B Vapaa-ajan rakennukset	0	4380	262877	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
C Liikerakennukset	141	764	535426	149	24277	68	1	4	1	67	52	40	32
D Toimistorakennukset	45	153	234536	44	9363	20	1	3	1	19	18	18	14
E Liikenteen rakennukset	16	623	242815	13	6519	6	1	1	0	5	4	3	3
F Hoitoalan rakennukset	56	274	235601	57	7413	18	2	1	2	25	14	12	10
G Kokoontumisrakennukset	22	176	130127	22	3800	9	0	0	0	12	12	12	11
H Opetusrakennukset	58	171	157898	53	11308	27	1	1	0	23	20	16	12
J Teollisuusrakennukset	143	1259	540009	76	8078	40	1	5	5	22	13	9	8
K Varastorakennukset	62	844	448267	25	2039	9	1	0	0	13	10	10	9
L Palo- ja pelastustoimen rak	61	42	19780	14	937	12	0	0	0	2	1	1	1
N Muut rakennukset	0	21370	847624	33	1959	32	1	0	0	0	0	0	0
Yhteensä	1056	44319	7040208	819	104748	299	14	21	13	423	330	259	191

Niin sanotun viiden vuoden säännön mukaan samalle tontille rakennetut kerrosalat lasketaan yhteen viiden vuoden ajan. Mikäli yhteenlaskettu kerrosala ylittää velvoitteen rajan, muodostuu väestönsuojan rakentamisvelvollisuus, vaikka toisessa vaiheessa rakennettu rakennus ei ylittäisi laissa esitettyä rajaa. Taulukossa on esitetty kuinka paljon vuonna 2012 syntyi sellaisia väestönsuojia, joissa toisen vaiheen rakennus oli alle vaaditun rajan.

17.5 Sisäministeri vaihtui 2016 kesällä

Paula Risikko

Sisäministeri vaihtui kesken hallituskautta 2016

Suomi sai uuden sisäministerin 22.6.2016 Paula Risikosta. Jatkaako hän edellisten naisten linjaa vai päättykö edeltäjänsä Petteri Orpon rajuun vähentämislinjaan suojien rakentamisessa, se tullaan näkemään vasta Suomen itsenäisyyden satavuotisjuhlien aikaan vuoden 2017 lopulla.

Sisäministeri Paula Risikon pyynnöstä tein vielä eläkkeellä ollessani selvityksen, miten väestönsuojavelvoitteen rajojen nosto vaikuttaisi kuntakohtaisesti. Kaikista rakennettavista väestönsuojista asunnoissa on 38 prosenttia.

Tilastokeskukselta saadun aineiston pohjalta laadittu taulukko				Kaikki suojat	Asuinrakennusten vss kpl			Teoll. ja varasto vss kpl	
Vuonna 2012 rakennetut väestönsuojat. Rakennusneuvos Pekka Rajajärvi					Raja m2			Raja m2	
kunt	väkiluku 2010	sp kaikki	** asuntojen sp.	2012	1200	2000	3000	2000	3000
1 Helsinki *	583 350	899 697	341 885	100	62	31	22	2	1
2 Espoo	244 330	295 168	112 164	88	38	14	11	4	3
3 Tampere	211 507	265 349	100 833	56	24	18	11	2	2
4 Vantaa	197 636	241 236	91 670	60	19	15	6	3	3
5 Turku	176 087	249 065	94 645	51	21	14	5	3	2
6 Oulu	139 133	161 357	61 316	43	12	8	6	1	1
7 Jyväskylä	129 623	133 295	50 652	31	11	8	5	2	2
8 Lahti	100 854	100 239	38 091	23	10	7	3	1	0
9 Kuopio	92 626	107 075	40 689	15	0	3	1	0	0
10 Kouvola	88 174	60 179	22 868	10	4	2	0	0	0
11 Pori	82 786	41 934	15 935	13	6	5	3	2	2
12 Joensuu	72 704	44 611	16 952	18	5	4	0	0	0
13 Lappeenranta	71 814	77 926	29 612	18	6	4	1	1	0
14 Hämeenlinna	66 455	49 401	18 772	9	3	1	0	1	1
15 Rovaniemi	59 848	50 666	19 253	11	5	2	0	1	1
16 Vaasa	59 175	72 561	27 573	10	3	2	2	0	0
17 Seinäjoki	57 024	40 944	15 559	22	7	3	1	0	0
18 Salo	54 889	30 260	11 499	3	0	0	0	0	0
19 Kotka	54 775	36 649	13 927	12	3	1	0	0	0
20 Mikkeli	48 688	44 053	16 740	14	5	3	0	0	0
21 Porvoo	48 599	40 889	15 538	12	7	0	0	0	0
22 Kokkola	45 896	26 943	10 238	7	4	1	0	0	0
23 Hyvinkää	45 270	42 237	16 050	19	4	2	1	1	0
	2 731 243	3 111 734	1 182 459	645	259	148	78	24	18

* Helsingin kaupungin tilastossa on paljon vanhoja epäkunnossa olevia väestönsuojia.

**Asuntojen suojien määrä on keskimäärin 38 % kokonaismäärästä

Järvenpää	15	3	2	2		0	0
Kajaani	9	2	0	0		0	0
Kerava	16	12	7	2		1	0
Kirkkonummi	7	4	2	0		1	1
Maarianhamina	1	0	1	1		0	0
Nokia	4	1	2	1		0	0
Rauma	8	2	2	0		0	0
Savonlinna	6	0	0	0		0	0

17.6 Viisi naista on pelastanut väestönsuojien rakentamisen Suomessa

Mikä meitä miehiä vaivaa, kun emme kannu samanlaista vastuuta perheidemme hyvinvoinnista ja turvallisuudesta kuin te naiset. Olemmeko me miehet pelureita, lobbarien vaikutuksille alttiita vai onko kyseessä hyväveliverkosto, kun autat mua, niin seuraavalla kerralla autan sua? Asunto-ministeri Jan Vapaavuori oli ensimmäisenä hävittämässä kansalaisille rakennettua turvaverkkoa ja Petteri Orpo olisi jatkanut, mutta hän siirtyi sisäministeriöstä pois juuri parahiksi.

1. Onneksi meillä oli sisäministerinä Anne Holmlud
2. Onneksi meillä oli valtiosihteerinä Marjo Anttoora

6 kuukauden ajan 8 tuntia arkipäivisin. Väestönsuojan rakentamisvelvollisuus ei kuitenkaan koske tilapäistä enintään viisi vuotta käytössä olevaa rakennusta. Tilapäisenä pidetään rakennusta, joka sen rakenne, arvo ja käyttötarkoitus huomioon ottaen on katsottava tarkoitetun pysytettäväksi paikallaan enintään mainitun ajan.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan väestönsuojan rakentamisvelvollisuus ei kuitenkaan koskisi maakäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999) tarkoitettua tilapäistä rakennusta tai määräajan paikallaan pysytettävää rakennusta eikä muuta sellaista rakennusta, **jonka väestönsuojan rakennuskustannukset olisivat erityisen korkeat suhteessa koko rakennuksen rakentamiskustannuksiin**. Tällaisia kevyesti rakennettuja rakennustyyppisiä olisivat esimerkiksi lämmittämättömät urheilun harjoitusrakennukset, varastorakennukset, ratsastusmaneesit sekä peltirakenteiset hallit. Ehdotetussa säännöksessä tarkoitettut rakennukset olisivat sellaisia, joille aluehallintovirasto on voinut yksittäistapauksessa myöntää vapautuksen väestönsuojan rakentamisvelvollisuudesta tämän lain 75 §:n 1 momentin nojalla.

Voimassa olevan pelastuslain 71 §:n 4 momentin mukaan rakennuslupan myöntävä viranomais voi alueen pelastusviranomaisesta kuultuaan sallia rakennettavaksi kahta tai useampaa rakennusta varten yhteisen väestönsuojan, jos se rakennetaan viiden vuoden kuluessa ensimmäisen rakennuksen osittaisesta loppukatselmuksesta.

Yhteisväestönsuojia rakennetaan yleensä vain aluerakentamisen yhteydessä. Ratkaisut yhteissuojista tehdään yleensä kaavoituksen yhteydessä. Nämä suojat ovat pääasiassa kalliosuojia. Myös teollisuusalueille on nykykäytännön mukaan rakennettu yhteissuojia. Samalla tontilla tai saman rakennuttajan tekemille asuinrakennukselle voidaan tehdä yhteinen suoja joko ensimmäisen rakennuksen yhteyteen tai vaikka viimeiseen rakennukseen. Ehtona on, että suojan tulee valmistua viiden vuoden kuluessa ensimmäisen rakennuksen käyttöönotosta. Ensimmäisen rakennuksen rakennuslupa on liitettävä myöhemmin rakennettavien rakennusten rakennussuunnitelmat ja suunnitelma yhteisen väestönsuojan sijainnista.

Pykälän 4 momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että rakennuslupan myöntävä viranomais voisi sallia yhteisen väestönsuojan rakennettavaksi myöhemminkin, kuin viiden vuoden kuluessa ensimmäisen rakennuksen osittaisesta loppukatselmuksesta, jos siihen on perusteltu syy eikä poikkeuksen tekeminen olennaisesti heikennä suojautumismahdollisuuksia. Perusteltuna syynä voitaisiin pitää sitä, että rakennushanke ja siihen kuuluva yhteinen väestönsuoja valmistuu suunnitelmien mukaan myöhemmin kuin viiden vuoden kuluessa ensimmäisen rakennuksen osittaisesta loppukatselmuksesta. Ensimmäisen rakennuksen rakennuslupa olisi myös tässä tapauksessa liitettävä myöhemmin rakennettavien rakennusten rakennussuunnitelmat ja suunnitelma yhteisen väestönsuojan sijainnista.

Pykälän 4 momentissa alueen pelastusviranomais muuttettaisiin pelastusviranomaiseksi.

Lisäksi pykälän ruotsinkieliseen sanamuotoon tehtäisiin kielellisiä korjauksia, jotka eivät vaikuta asiasisältöön.

74§ Väestönsuojan rakenteelliset ja muut vaatimukset. Pykälän 1 momentissa sisäasiainministeriö muutettaisiin sisäministeriöksi.

75 § Helpotusten myöntäminen. Voimassa olevan pelastuslain 75 §:n 1 momentin mukaan aluehallintovirasto voi asianomaista pelastuslaitosta ja kunnan rakennusvalvontaviranomaisesta kuultuaan yksittäistapauksessa myöntää vapautuksen kokonaan tai määräajaksi laissa säädetystä väestönsuojan rakentamisvelvollisuudesta, jos väestönsuojan rakentamisesta aiheutuu

tavanomaista huomattavasti korkeampia rakentamiskustannuksia suhteessa asianomaisen rakennuksen rakentamiskustannuksiin tai väestönsuojan rakentaminen ilman suuria teknisiä vaikeuksia ei käy päinsä. Säännöksessä tarkoitetut vapautukset on keskitetty Etelä-Suomen aluehallintovirastolle, joka käsittelee vuosittain 10–15 vapautushakemusta. Tavanomaista huomattavasti korkeammiksi rakentamiskustannuksiksi on aluehallintoviraston ja hallinto-oikeuksien ratkaisukäytännössä katsottu sitä, että väestönsuojan kustannukset ovat yli 4 prosenttia rakentamisen kokonaiskustannuksista. Teknisesti väestönsuoja olisi käytännössä mahdotonta rakentaa esimerkiksi asuntolaivan yhteyteen. Kokonaiskustannuksilla tarkoitetaan rakennettavan rakennuksen kustannuksia ja väestönsuojan kustannuksia yhteensä. Nykyisen ratkaisukäytännön mukaan teollisuus- ja varastorakennuksiin (ja rajoitetummin myös asuinrakennuksiin) myönnetään vapautuksia silloin, kun väestönsuojan rakentamiskustannukset ovat yli 6 prosenttia rakentamisen kokonaiskustannuksista.

Pykälän 1 momenttia esitetään muutettavaksi niin, että vapautuksesta päättäisi aluehallintoviraston sijaan rakennusluvan myöntävä viranomainen pelastusviranomaisesta kuultuaan. Vapautus myönnettäisiin nykyisestä poiketen aina pysyvästi. Tällä menettelyllä päätöksenteko olisi samalla paikallisella tasolla kunnassa, jossa rakentamisen päätöksenteko yleisesti on. Päätöksenteko olisi lähempänä rakentajia ja hakijan kannalta viranomais toiminta olisi selkeämpää, kun poikkeuksista ja helpotuksista päättäisi aina rakennusluvan myöntävä viranomainen. Vapautuksen perusteisiin ei esitetä muutoksia. Esitetyllä muutoksella ei siten ole tarkoitus muuttaa aluehallintoviraston nykyisin soveltamaa ratkaisukäytäntöä kustannusten osalta tai muutenkaan laajentaa tämän vapautusperusteen käyttöä. Vapautuspäätökset olisivat aina yksittäistapauksia. Vapautuksen myöntäminen edellyttäisi käytännössä edelleen, että väestönsuojan kustannukset olisivat yli 4 prosenttia rakentamisen kokonaiskustannuksista.

Pykälän 2 momentissa pelastuslaitos muutettaisiin pelastusviranomaiseksi ja sisäasiainministeriö muutettaisiin sisäministeriöksi.

Pykälän 3 momentissa vapautuksen myöntäminen siirrettäisiin sisäministeriöltä rakennusluvan myöntävälle viranomaiselle, jonka olisi ennen päätöksentekoa kuultava pelastusviranomaisesta. Tällä muutoksella päätöksenteko olisi samalla paikallisella tasolla kunnassa, jossa rakentamisen päätöksenteko yleisesti on. Päätöksenteko olisi siten lähempänä rakentajia ja hakijan kannalta viranomais toiminta olisi selkeämpää, kun poikkeuksista ja helpotuksista päättäisi aina rakennusluvan myöntävä viranomainen. Alueellisen vapauttamista koskevan päätösvallan siirtäminen rakennusluvan myöntävälle viranomaiselle helpottaisi eri helpotusmuotojen kokonaisvaltaista käyttöä. Alueen määrittely olisi nykytilan mukaisesti tapauskohtaista. Pykälässä tarkoitettu alue olisi käytännössä kunnan osa. Määrittelyn tulisi aina perustua arvioon siitä, että väestönsuojien rakentamisesta vapauttaminen ei heikennä väestön suojaustasoa. Edellytyksenä vapauttamiselle olisi siksi, että alueella on pelastusviranomaisen arvion mukaan ennestään riittävä määrä suoja paikkoja tai väestön suojaaminen on turvattu muulla tavoin.

18.1 Ympäristövaliokunta perustelut

Hallituksen esityksessä ehdotettavat muutokset liittyvät pääosin maakuntauudistukseen. Ympäristövaliokunta on tarkastellut lakiehdotuksia toimialansa mukaisesti pääasiassa öljy- ja kemikalialivahinkojen torjuntaa ja väestönsuojarakentamista koskevan sääntelyn osalta. Valiokunta kiinnittää hallintovaliokunnan huomiota seuraaviin näkökohtiin.

18.2 Väestönsuojat

Valiokunta kannattaa hallituksen esitykseen sisältyviä ehdotuksia väestönsuojien rakentamisvelvollisuuden keventämiseksi. Rakennuskustannusten pitäminen kohtuullisena edellyttää toimia sääntelyn joustavoittamiseksi ja karsimiseksi silloin, kun se on tarkoituksenmukaista. Väestönsuojien rakentamiseen arvioidaan käytettävän noin 60 miljoonaa euroa vuosittain.

Väestönsuojan rakentamisvelvollisuudesta ehdotetaan vapautettavaksi tilapäiset ja määräaikaiset rakennukset samoin kuin rakennukset, joihin väestönsuojan rakentaminen olisi suhteettoman kallista (lakiehdotus eli ehdotus laiksi pelastuslain muuttamisesta 71 §:n 1 momentti). Myös mahdollisuuksia yhteisen väestönsuojan rakentamiseen ehdotetaan helpotettavaksi, kun yhteisen väestönsuojan voi rakentaa myöhemminkin kuin viiden vuoden kuluessa ensimmäisen rakennuksen osittaisesta loppukatselmuksesta (71 §:n 4 momentti). Valiokunta toteaa, että sisäministeriön tarkoituksena on muuttaa väestönsuojista annettua asetusta siten, että enimmäissuojautumismatka pidennetään 250 metristä 500 metriin, mikä käytännössä moninkertaistaa alueen, jota yhteinen väestönsuoja voi palvella. Valiokunta pitää ehdotuksia tarkoituksenmukaisina. Kannattava muutosehdotus menettelyn joustavoittamiseksi on myös 1. lakiehdotuksen 75 §, jonka mukaan poikkeamisen väestönsuojan rakentamisvelvoitteesta voi ratkaista rakennusvalvontaviranomainen, joka käsittelee rakennuslupahakemuksen muutoinkin.

Väestönsuojien rakentamisesta säädetään paitsi pelastuslaissa ja sen nojalla annetuissa asetuksissa, myös maankäyttö- ja rakennuslaissa. Valiokunta toteaa, että taloudellisesti merkittävimäksi muutokseksi on hallituksen esityksessä arvioitu jo toteutettu maankäyttö- ja rakennuslain 115 §:n muutos (812/2017), jonka tavoitteena oli vähentää väestönsuojan rakentamisesta aiheutuvia kustannuksia. Muutoksella (YmVM 13/2017 vp — HE 85/2017 vp) lisättiin rakennettavaksi sallittua kerrosalaa kaavassa merkittyyn verrattuna, jotta kerrosalan lisäyksestä syntyvällä lisäarvolla on mahdollista rahoittaa väestönsuojan rakentaminen. Muutos oli tarpeellinen, koska väestönsuojia koskeva soveltamiskäytäntö rakennusoikeuden ylittämisen sallimisesta vaihtelee eri kunnissa. Valiokunta huomauttaa, että hallituksen esityksen perusteluissa (s. 17) todetaan mainitun muutoksen osalta mahdollisesti harhaanjohtavasti, että "väestönsuoja luetaan kerrosalan ulkopuolelle, mikä kompensoi väestönsuojan rakentamiskustannuksia." Valiokunta selventää, että mainitulla lainmuutoksella väestönsuoja lasketaan sinänsä kerrosalaan, mutta kerrosalan saa ylittää väestönsuojan rakentamiseen tarvittavan pinta-alan verran.

18.3 Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 273/2018 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen väestönsuojapaikkojen kunnosta ja riittävydestä Suomessa sekä väestönsuojien kunnossapidosta ja ilmanvaihtolaitteistojen päivittämisestä nykyaikaiset vaatimukset täyttäväksi

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toiminut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Lasse Hautalan/kesk näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KKV 273/2018 vp:

Mihin toimiin hallitus aikoo ryhtyä kansallisen väestönsuojelustrategian laatimiseksi ja mihin toimiin hallitus aikoo ryhtyä, että jokaisella siviilillä on sodan tai kriisin aikana turvallinen väestönsuojapaikka ja mihin toimiin hallitus aikoo ryhtyä, että peruskorjattavien väestönsuojien ja niiden ilmanvaihtolaitteistojen puutteet ja viat saadaan korjattua ja mihin toimiin hallitus aikoo ryhtyä

saattaakseen varuskuntien ja asevoimien väestönsuojelun riittävälle tasolle ja millaisilla toimilla hallitus aikoo kannustaa kiinteistön omistajia ja taloyhtiöitä saattamaan väestönsuojatilat riittävään ja ajantasaiseen kuntoon?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Sisäministeriön vuonna 2007 hyväksymä väestön suojaamisen strategia vastaa hyvin myös nykyiseen uhkakuvaan. Väestön suojaamisen yleisenä tavoitteena on, että väestö kyetään suojaa maan normaaliolojen onnettomuus- ja muissa vaaratilanteissa siten, että ihmishenkiä ei menetetä puutteellisten suojaamismahdollisuuksien vuoksi. Poikkeusolojen osalta tavoitteena on suojata väestöä niin hyvin kuin on mahdollista realistisesti toteutettavissa olevin järjestelyin ja kustannuksin. Normaaliolojen onnettomuus- ja muissa vaaratilanteissa suojaamiskeinot ovat suojautuminen asuin- tai muihin sisätiloihin sekä evakuointi. Ydinvoimaloiden läheisyydessä tai riskinarvioinnin perusteella muutoin vastaavissa kohteissa varaudutaan väestönsuojien käyttämiseen myös normaalioloissa. Poikkeusoloissa väestö varaudutaan riskiarvioiden ja uhkatilan teiden mukaisesti suojaamaan olemassa oleviin väestönsuojiiin, mahdollisimman hyvän suojan antaviin sisätiloihin tai evakuointien avulla.

Väestön suojaamisen tarpeet on otettu huomioon myös Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa (2012). Samalla kun Suomi varautuu maan sotilaalliseen puolustamiseen, se (Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 273/2018 vp) samalla varautuu turvaamaan yhteiskunnan toimintakyvyn sekä varmistamaan väestön suojaamisen.

Väestönsuojia ei ole eikä niitä rakenneta alueille, joissa rakennusten kerrosala alittaa säädetyn rajan. Uudet väestönsuojat rakennetaan yleensä uudisrakentamisen yhteydessä. Rakentamisvelvollisuudelle asetetun alarajan johdosta väestönsuojia rakennetaan siksi käytännössä riskien perusteella. Jos alueella ei ole väestönsuojia, pelastusviranomainen voi valmiuslain (1552/2011) nojalla aseellisen hyökkäyksen tai sen uhan johdosta päätöksellään velvoittaa kiinteistön omistajan tai haltijan rakentamaan ja järjestämään väestön suojaamiseksi tilapäisiä väestönsuojia. Lisäksi vastaavissa poikkeusoloissa tietyn alueen väestön tai osan väestöstä on siirryttävä muualle, jos se väestön turvallisuuden kannalta on välttämätöntä. Valtioneuvosto päättää, mitä alueita ja mitä osaa alueen väestöstä siirtyminen koskee.

Väestön suojaamisen strategiaa on arvioitu viimeksi tämän hallituskauden aikana pelastuslain (379/2011) uudistamisen yhteydessä muun muassa väestönsuojarakentamisen osalta. Arvioinnissa ei tullut esille asioita, joiden takia strategiaa tulisi muuttaa. Väestönsuojien osalta hallitus esittää eräitä teknisiä tarkennuksia sekä väestönsuojarakentamisen kustannuksia laskevia toimenpiteitä. Lisäksi maankäyttö- ja rakennuslakia (132/1999) muutettiin siten, että väestön suojan pinta-alaa ei huomioida jatkossa, kun lasketaan rakennuksen rakennusoikeutta.

Kysymyksessä ehdotettu lisärakennusoikeudesta väestönsuojan osalta on jo nyt säädetty maankäyttö- ja rakennuslaissa. Lisäksi pelastuslaki jo nykyisellään huomioi rakennuksen rakentamiseen verrattavan korjaus- ja muutostyön. Tällöin väestönsuoja on kunnostettava siten, että se täyttää säädetty teknisiä yksityiskohtia koskevat vaatimukset.

Pelastuslain 76 § mukaan väestönsuoja sekä väestönsuojeluvälineet ja -laitteet on pidettävä sellaisessa kunnossa, että väestönsuoja voidaan ottaa käyttöön 72 tunnissa. Vastuu väestönsuojien toimintakunnosta kuuluu kiinteistön omistajalle ja väestönsuojan kunnossapito kuuluu normaaliin rakennuksen kunnossapitoon. Väestönsuojien laitteiden toimintakuntoa valvotaan pelastuslaitosten toimesta palotarkastusten yhteydessä. Pelastustoimi on siirtymässä maakunnille maakuntauudistuksen yhteydessä. Pelastustoimen osalta yhtenä tavoitteena on parantaa pelastuslaitosten ohjausta, myös väestönsuojien valvonnan osalta.

Varuskuntien ja asevoimien väestönsuojien osalta puolustusministeriö on ilmoittanut, että varuskuntien väestönsuojat on toteutettu ja toteutetaan voimassa olevan lainsäädännön vaatimusten mukaisesti. Puolustushallinnolla ei ole erivapauksia laeissa ja asetuksissa asetetuista väestönsuojavaatimuksista. Varuskuntien olemassa olevat väestönsuojat peruskorjataan ja - parannetaan vastamaan nykyvaatimuksia rakennusten laajempien peruskorjaushankkeiden yhteydessä.

Helsingissä 12.7.2018

Sisäministeri Kai Mykkänen

18.4 Hallituksen esitys HE 138/2018

Esityksessä ehdotetaan täydennettäväksi hallituksen esitystä laiksi pelastuslain muuttamiseksi ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä eräiksi muiksi laeiksi.

Pelastuslain ja eräiden muiden lakien muuttamista koskevia pykäläehdotuksia muutettaisiin poistamalla niistä maakuntauudistukseen liittyvät viittaukset siten, että nykyinen oikeustila säilyisi tältä osin. Väestönsuojien rakentamiseen ei tullut muutoksia.

Lakien on tarkoitus tulla voimaan 1 päivänä tammikuuta 2019.

19 Hallitusohjelma 3.6.2019

Omistusasumisen uudet muodot ja hinta -kohdassa sivulla 52:

Edistetään ja tuetaan ryhmä- ja osuuskuntarakentamista. Jatketaan osuuskunta-asumisen pilotteja ja valmistellaan osuuskunta-asumisen lainsäädäntö. Edistetään ryhmärakentamista säättämällä rakennusaikaisesta takauksesta. Selvitetään rakentamisen hintaan vaikuttavia tekijöitä, esimerkiksi autopaikka- ja väestönsuojanormeja edullisemman rakentamisen edistämiseksi. Mahdolliset säädösten keventämiset tulee tehdä ilman, että rakentamisen laatu tai rakennusten terveellisyys tai turvallisuus on uhattuna.

Tämä oli jo kolmas peräkkäinen hallitusohjelma, jossa esitetään selvitettäväksi väestönsuojien rakentamista. Näitä edeltävä hallitus teki myyräntyötä normitalkoiden pohjalta.

19.1 Venäjän hyökkäys Ukrainaan ja sen vaikutus väestönsuojien rakentamiseen

Yleistä

Venäjän aiheuttama sota Ukrainassa muutti Suomessa väestönsuojien rakentamisajattelun ihan uusiksi. Ensinnä media on ollut kovasti kiinnostunut, missä kunnossa ja paljonko väestönsuojia on. Vastaavasti poliitikot ovat olleet hiljaa, lukuun ottamatta muutamaa eduskuntakysymystä. Oikeastaan väestönsuojien rakentamisen vastustaminen tyssäsi jo koronavirukseen aiheuttamiin huoltovarmuuden ongelmiin. Yleisesti ymmärrettiin, että joka maan on varauduttava pahan päivän varalle ja sota Ukrainassa avasi lopullisesti silmät kaikilta.

Venäjän hyökkäyksen myötä Suomessa syntyi vilkas keskustelu, missä kunnossa maamme 54 000 väestönsuojaa ovat. Viimeksi väestönsuojien kuntokartoitus tehtiin vuonna 2004 sisäministeriön toimesta. Olen tehnyt omasta aloitteestani vuoden ajan teräsbetonisten väestönsuojien kuntokartoitusta. Raportti julkaistaan vuoden 2023 alkupuolella. Useamman tahon mielenkiinto on kohdistunut väestönsuojien tämänhetkiseen kuntoon ja siihen, saadaanko ne käyttökuntoon 72 tunnissa kiinteistön omin voimin. Haasteena on kolme muuttujaa: aikataulu 72 tuntia, materiaalin saatavuus ja kiinteistön voimavarat.

Vaikka meillä on reilusti yli 4 miljoonaa suojapaikkaa, silti läheskään jokaiselle ei löydy omaa väestönsuojaa. Kuten tästä tutkielmasta käy ilmi, väestönsuojien rakentaminen on ollut monesti liipaisimella. Vähäinenskin periksi antaminen virkamiesten osalta olisi voinut olla kohtalokas väestönsuojien rakentamiselle. Kansalaiset kysivät, tiedotusvälineet ihmettelivät, mistä saadaan puuttuvalle väelle suojapaikat, miksi ei rakenneta yleisiä väestönsuojia? Yleisten väestönsuojien rakentamisvelvollisuus poistettiin lainsäädännöstä kuolleena kirjaimena, koska niiden rakentamiseen ei kerta iankaan myönnetty valtion ja kuntien varoja. Yleisten väestönsuojien korvikkeena voidaan pitää koulujen suojia, varsinkin kun ne mitoitetaan henkilökunnan ja oppilaspaikkojen mukaan. Tämä muutos tuli lainsäädäntöön 1.9.1999. Koulut ovat sopivasti tuttuja kokoontumispaikkoja, joista voidaan järjestää evakuoitukuljetukset.

Itse olen informoinut poliitikkoja ja olen yrittänyt vaikuttaa väestönsuojien rakentamisen puolesta eri tasoilla koko virka-aikani. Ystäväni Antti Kalliomäki ja Arto Bryggare olivat taustatukena heidän poliittisen toimintansa aikana. Itse en virkamiehenä olisi pystynyt puolustautumaan rakennuttajapiirien massiivista hyökkäyskampanjaa ja lobbareita vastaan, yhteistyöstä ja avusta suuri kiitos Antille ja Artolle. Toisaalta vanha sanonta kuuluu, että hyvää asiaa kannattaa puolustaa, jos häviät, ei se ole sinun vikasi. Pitäisikö nyt nostaa väestönsuojien rakentamista vastustaneet tikunokkaan. Vastaukseni on, että ei, kansakunnan etu voitti demokratiassa, he vaan ajoivat omaa asiaansa. Suurin kiitos kuuluu kuitenkin tutkielman alussa mainitsemilleni naisministereille.

Ruotsi on herännyt myös selvittämään, pitäisikö heidänkin jatkaa väestönsuojien rakentamista tai ainakin kunnostaa vanhat suojat.

Lainsäädäntö

Sisäministeriön asetuksessa 506/2011, sen 20 §:ssä säädetään, että *”väestönsuojan laitteiden toimintakunnon varmistamiseksi ne tulee tarkastaa ja huoltaa vähintään 10 vuoden välein. Laitteiden toiminnan tarkastuksesta tulee laatia tarkastuspöytäkirja, johon tehdään merkinnät suoritetuista tarkastuksista laitekohtaisesti. Tarkastuspöytäkirja on pyydettyessä esitettävä pelastusviranomaiselle.”* Edellä esitetyn asetuksen muistiossa 2.5.2011 on esitetty lisäperusteluja väestönsuojan ja sen laitteiden kunnossapidosta. Väestönsuojien kuntoselvityksiä tekisivät jatkossa riittävän koulutuksen saaneet henkilöt tai huoltoliike. Tämän enempää ei ole virallisesti kirjattu sisäministeriön lainsäädäntöön väestönsuojien määräaikaistarkastuksista.

Väestönsuojien tarkastuksissa suojapaikkojen laskemisessa on esiintynyt runsaasti kirjavuutta. Pelastustoimiasetuksella 857/1999, sen 20 §:ssä säädettiin, että *”väestönsuojassa tulee varata henkilöä kohti vähintään 0,75 neliömetrin suojatila, jollei erityisestä syystä tarvita suurempaa tilaa.”* Vaatimus tuli voimaan niihin hankkeisiin, joihin haettiin rakennuslupaa 1.9.1999 tai sen jälkeen. Tätä ennen väestönsuojan varsinainen pinta-ala henkeä kohti oli 0,6 m². Muutos oli aika raju, peräti 25 prosenttia.

Määräaikaistarkastusten kilpailuttaminen

Muutama huomio lakisääteisestä 10 vuoden välein tehtävästä väestönsuojien määräaikaistarkastuksesta. Tämä teksti on lainattu kuntokartoituksen vielä julkaisemattomasta raportista. Venäjän hyökkäys Ukrainaan lisäsi laajasti kysyntää väestönsuojien tarkastuksiin, niin yksityisiltä kiinteistönomistajilta kuin julkiselta taholta. Tässä kaksi esimerkkiä väestönsuojien määräaikaistarkastusten kilpailuttamisesta. Molempia tarjouspyyntöjä jouduttiin tarkentamaa tarjoajien lisäkysymysten pohjalta. Kyseisten hankkeiden kilpailuttaminen ja tarkastusten tekemisen seuranta on antanut uuden näkökulman väestönsuojien kunnosta ja niistä huolehtimisesta.

Keravan kaupunki kilpailutti toukokuussa 2022 kiinteistöjensä väestönsuojien pelastuslain säästöjen mukaisen tarkastuksen 17 eri kohteessa, yhteensä 27 väestönsuojaa. *”Pyydämme teiltä kokonaishintaista tarjousta Keravan kaupungin julkisten tilojen väestönsuojien tarkastuksesta ja tiiviyskokeista pelastuslain edellyttämällä tavalla. Kuudestatoista kohteesta annetaan yksi kokonaishinta ja lisäksi annetaan erillinen hinta yhdestä kohteesta (Kaupungintalo).”*

Helsingin kaupungin asunnot Oy kilpailutti 75 asuinrakennuksen väestönsuojien tiiveyskokeet, urakkahinta sisältää mm. seuraavat työvaiheet:

- ”Tiiveyskokeen kaikki valmistelevat työt – vaaditaan, että kaikki ovet, luukut ja laipat on suljettava tiiveyskokeen ajaksi. Hyväksyttävä tapa ei ole ”pussittaa tai teipata yhtäkään läpivientä umpeen”, tiiveyskoe on siis suoritettava täysin samoin kuin se suoritettaisiin kriisin aikana. Sisältää myös normaaliajan ilmanvaihtokanaviston purkutyöt sekä liitospantojen asennus ja kokoamistyöt kokonaisuudessaan.
- Työn koordinointi kokonaisuudessaan ja asukaskomeroiden tiedotus vaadittavin osin, jotta kaikki tekniikka saadaan tarkastettua (padotusventtiili, ylipaineventtiilit, ilmanvaihdon sulku-laitteet, luukut, sähkökeskukset sekä kaikki muu väestönsuojan tekniikka).
- Tiiveyskoetyö, raporttiin paineenlaskun kesto 200-50PA sekunteina”.

Väestönsuojien määräaikaistarkastusten kilpailuttaminen vaatii myös väestönsuojien toiminnan osaamista ja riittävän huolellista esityötä. Itse tarkastaminen on vaikeaa osa kokonaisuutta. Tarkastusta voisi verrata auton katsastamiseen, katsastusmies tutkii auton ja ilmoittaa mahdolliset viat. Autokorjaamo korjaa sen jälkeen viat. Väestönsuojien osalta tavoite olisi, että sama henkilö tai yritys tekee tarkastuksen ja vikojen korjauksen samalla kerralla. Tarkastuksen teettäminen tiiveyskokeineen ei ole pääasia, vaan se, että käytettävissä on suojautumiseen toimiva ja kunnossa oleva väestönsuoja. Yleensä tarkastuksessa havaitaan puutteita väestönsuojan varusteissa, laitteissa ja jopa rakenteissa. Tarkastuksen tekijä laatii tarkastuspöytäkirjan työn jälkeen.

Väestönsuoja on saatava kiinteistön omin voimin toimintakuntoon 72 tunnin kuluessa siitä, kun pelastusviranomainen on antanut sitä koskevan määräyksen.

Rakennuksen omistajan esiselvitys

Rakennuksen omistajan tulee huolehtia siitä, että tarkastajalla on vapaa pääsy kaikkiin tarkastettaviin väestönsuojan laitteisiin. Tämä mahdollistaa väestönsuojan kuntokartoituksen onnistumisen jopa yhdellä kerralla.

Asuinrakennuksissa osa väestönsuojan laitteista ja varusteista on asukkaiden irtaimistovaraston häkkikomeroissa. Yleensä jokaisella asukkaalla on komerossa oma lukko. Ilmanvaihtolaitteiden

suojarahäkin avain on hyvä säilyttää taloyhtiön käytössä, samoin varustelaatikkojen lukkojen avaimet. Asukkaille tulisi varata aikaa 2 viikkoa avata häkin ovi tarkastuspäiväksi.

Muissa kuin asuinrakennuksissa tarkastus ja tiiveys- ja toimintakoe on helpommin suoritettavissa ja kiinteistön paremmassa hallinnassa. Näissäkin kohteissa kannattaa tehdä esitarkastus, että kaikki lukot ovat avattavissa ja jokaiselle laitteelle on vapaa pääsy.

Rakennuksen omistaja tai hänen edustajansa hankkii etukäteen tarkastettavien väestönsuojien yksityiskohtaiset tiedot kuten piirustukset, edelliset tarkastuspöytäkirjat, rakentamisvuoden, osoitteen yms.

Jos väestönsuojan oven edessä oleva tila pitää purkaa, oven kiinni sulkemista varten tai ovi on koteloitu seinän sisään, tulee päättää kuka purkutyön ja ennallistamisen tekee.

Selvitetään normaalin ilmanvaihdon katkaisu tiiveyskokeen ajaksi. Väestönsuojien määräaikaistarkastus 10 vuoden välein on lakisääteinen (pelastuslaki379/2011).

Esitarkastus

Esitarkastuksella tarkoitetaan sitä, että käydään kaikki tarkastettavat kohteet pikaisesti läpi, listataan mahdolliset korjaustoimenpiteet ennen varsinaista kunnostusta ja tarkastusta. Ellei rakennuksen omistaja ole selvittänyt asuinrakennuksissa asukkaiden varastokomeroihin pääsyä, merkitään ne komerot, joihin on päästävä ja ilmoitetaan asukkaille, milloin komeroitten ovet on oltava auki. Aikaa tähän katselmukseen menee 15–20 minuuttia suojaa kohti. Esitarkastuksen hinta vaihtelee 100 euron molemmin puolin. Tämän lisäksi tulee matkakulut. Eli kannattaa järjestellä niin, että on useampia suojia tarkastettavana samana päivänä.

Esitarkastuksesta annetaan puutelistä sekä hinta-arvio korjauksista suojakohtaisesti. Puutelistan ja korjaussuositusten kirjoittamiseen kuluu lähes sama aika kuin esitarkastukseen.

Lakisääteinen määräaikaistarkastus

Määräaikaistarkastusta varten on tehty erillinen tarkastuspöytäkirja, jossa on yksilöllisesti mainittu 32 eri tarkastuskohtaa. Kohteen kunnan mukaan annetaan numeeriset arviot, 1 = kunnossa, 2 = korjattava ja 3 = uusittava ja 0 = ei vaadittu. Tästä saadaan tarkastettavien kohteiden pistemäärä. Saatujen pisteiden perusteella arvioidaan, voiko suojan saada 72 tunnissa kiinteistön omin voimin toimintakuntoon.

Toivottavasti etukäteen on saatu tieto väestönsuojan rakentamisvuodesta, varsinaisesta pinta-alasta, rakennuksen käyttötarkoituksesta, väestönsuojan normaaliolojen käytöstä, osoitteesta ja väestönsuojan piirustus. Tarkastuskohteista olisi hyvä ottaa valokuvia ja liittää ne raporttiin.

Määräaikaistarkastusta varten suojan kuntoon laittamiseen kuluu aikaa keskimäärin 2 tuntia kahdelta henkilöltä, jonka jälkeen voidaan tehdä tiiveys- ja toimintakoe. Koe sinällään kestää 5–10 minuuttia. Väestönsuojan oven ulkopuolelle on syytä laittaa kyltti: tiiveyskoe meneillään, ovea ei saa aukaista. Tämän jälkeen väestönsuoja saatetaan alkuperäiseen kuntoon, tähän pitää varata aikaa 1–2 tuntia tapauksesta riippuen. Normaaliolojen ilmanvaihtokanavat asennetaan paikoilleen, mahdollisesti oven edessä oleva syvennys täytetään, ulkona oleva irrotetun ilmanottoputken päähän laitetaan sulkulevy takaisin.

Ammattitaitoisilta tarkastajilta työt sujuvat nopeasti, mutta miten on vanhojen kerrostalojen asukkaiden osaaminen ja työpanos. Tarkastukseen tulisi osallistua väestönsuojasta vastaava henkilö tai hänen apulaisensa. Näin oppii väestönsuojan toimintakuntoon laittamisen.

Tarkastuspöytäkirjan täyttämiseen kuluu aikaa puoli tuntia. Kaiken kaikkiaan S1-luokan väestönsuojan määräaikaistarkastuksen suorittamiseen kuluu aikaa kahdelta henkilöltä 4 tuntia.

Määräaikaistarkastuksen tekemisestä on luonnos ohjeeksi, rakennusneuvos Pekka Rajajärvi.

Tarkastusten tekijät

Väestönsuojien kuntokartoituksen tutkimusraportissa paneudutaan myös väestönsuojien tarkastusten tekemiseen sekä tarkastajien ammattitaitoon. Omien tarkastusten lisäksi sain yli kymmeneltä yritykseltä tarkastusraportteja. Suurin osa tarkastajista tekee myös väestönsuojan kunnostamisen sekä tarvittaessa **he** antavat kiinteistön omistajalle väestönsuojan käyttökoulutusta.

Yksi yritys oli laatinut havainnollisen tarkastusraportin, johon liitettiin valokuva kustakin tarkastuskohteesta. Osa yrityksistä teki tarkastuksen ministeriön vuonna 2004 luomalla kaavakkeella. Muutama yritys kirjoitti kirjallisen raportin puutteista ja korjattavista asioista. Netistä löytyy lähes 50 yritystä, jotka ilmoittavat tekevänsä väestönsuojien tarkastuksia ja tiiveyskokeita.

19.2 Kirjallinen kysymys KK76/2022 vp Päivi Räsänen

Kirjallinen kysymys väestönsuojelun tilasta ja kriisivalmiudesta

Eduskunnan puhemiehelle

Turvallisuuspoliittinen ympäristömme on muuttunut vakavasti Venäjän aloitettua täysimittaisen sodan Ukrainaa vastaan. Venäjän hyökkäyksestä Ukrainaan on nähtävissä se, kuinka varautumisen sodan uhkaan on tapahduttava normaalioloissa. Sotilaalliseen voimankäyttöön Suomea vastaan tai sillä uhkaamiseen on varauduttava tässä vaiheessa, kun Suomeen ei kohdistu välitöntä sotilaallista uhkaa. Kriisin uhatessa on jo liian myöhäistä. Myös nykyaikaisessa sodankäynnissä asevaikutuksia voidaan kohdistaa nimenomaan siviiliväestöön. Puolustuspoliittiseen selontekoon on kirjattu lause, jonka mukaan sisäministeriön johdolla selvitetään suojien kunto ja ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin. Tarvittaviin toimenpiteisiin ei ole riittävällä jämäkkyydellä ryhdytty.

Väestönsuoja on välttämätön turva äärimmäisessä hätässä. Suojia ei rakenneta hädän hetkellä, vaan ne on tehtävä normaalioloissa muun rakentamisen yhteydessä. Miljoona suomalaista jäisi ilman väestönsuojaa, jos sota syttyisi nyt. Vielä isompi osa kansalaisista jäisi ilman oikeasti toimivaa ja hyvässä kunnossa pidettyä suojaa. Suomessa oli vuoden 2020 alussa 54 000 väestönsuojaa, ja ne tarjosivat yhteensä 4,4 miljoonaa suojapaikkaa. Jos Suomi olisi nyt Ukrainan tilanteessa, olisi väestönsuojia pitänyt valmistella käyttökuntoon jo kuukausia sitten. Väestönsuojat olisi pitänyt tarkastaa, taloyhtiöiden kouluttaa suojien hoitajat ja hankkia kriittinen varustus ruoka ja vesi huomioiden. Kerrostaloissa väestönsuojien kunnossapito on taloyhtiöiden vastuulla, mutta suojien hoitoa on monin paikoin laiminlyöty. On huolestuttavaa, miten väestönsuojille käy, kun pelastustoimi siirtyy alueille hyvinvointialueuudistuksen yhteydessä. Pelastustoimen tehtävät ja rahoitus ovat uudistuksessa jääneet merkittävästi liian vähälle huomiolle.

Viime vuosikymmeninä väestönsuojien rakentamiseen on kohdistunut useita vähentämisyrityksiä. On tavoiteltu rakentamisen kustannussäästöjä, eikä väestön suojaamista ole enää pidetty ajankohtaisena. Sisäministerinä toimiessani puolustin väestönsuojia, kun hallitusohjelmassa

väestönsuojien rakentamisvelvoite oli vaakalaudalla. Väestön suojelua ei tule heikentää energi-ansäästön, normien purkamisen ja asuntorakentamisen kustannussäästöjen purkamisen vuoksi. Sotilaallinen maanpuolustus ja väestönsuojelu ovat kokonaisuus; kaikkien osa-alueiden tulee olla toimintakuntoiset.

Suomi on rakentanut väestönsuojia aktiivisesti vuodesta 1959 lähtien siviiliväestölle perusturvalisuuden takeena. Kotirintaman tueksi rakennetun väestönsuojien verkoston tarkoitus on vahvistaa puolustuskykyämme. Uhkatilanteessa kansalaiset voidaan ohjata evakuoinnin sijaan väestönsuojiiin. Väestönsuojaa ei kuitenkaan tänä päivänä rakenneta pelkästään ääritilanteita varten, vaan sitä voidaan käyttää myös muihin tarkoituksiin. Väestönsuojarakenteiden kehitystyötä tulee jatkaa siten, että tilat ovat mahdollisimman laajasti käytettävissä myös normaalioloissa. Vaaran uhatessa ihminen suojautuu ja suojaa läheisensä. Tämä ikivanha periaate ei ole muuttunut miksikään. Niin kauan kuin tarvitsemme puolustusvoimia suojaksemme tarvitsemme myös väestönsuojia asukkaidemme suojaamiseksi sodan vaaroilta.

Väestönsuojelun tila, väestönsuojakannan ja -paikkojen kunto ja kohdentuminen on selvitettävä pikimmiten ja tarvittavat kehittämistoimenpiteet toteutettava viipymättä. Väestönsuojien säännöllinen kunnossapito varmistaa parhaiten siviiliväestön turvan. Puolustusjärjestelmämme ei ole uskottava, jos se jättää väestön suojattomaksi tai alttiiksi sellaisille tuhoille, joita väestönsuojelu toimin voitaisiin selvästi pienentää. Suomessa on pitkän kokemuksen omaavia laitevalmistajia ja suojien rakentajia, joilla on kysyntää myös ulkomailla. Emme saa hukata tätä ammattitaitoa ja valmistuskapasiteettia.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Kuinka hallitus toteuttaa puolustuspoliittisen selonteon kirjausta, jonka mukaan sisäministeriön johdolla selvitetään väestönsuojien kunto ja ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin ja millä tavoin Suomi vahvistaa kriisivalmiuttaan väestönsuojelun osalta?

Helsingissä 28.2.2022

Päivi Räsänen, kd

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 76/2022 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen väestönsuojelun tilasta ja kriisivalmiudesta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Päivi Räsänen /kd näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 76/2022 vp: Kuinka hallitus toteuttaa puolustuspoliittisen selonteon kirjausta, jonka mukaan sisäministeriön johdolla selvitetään väestönsuojien kunto ja ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin ja millä tavoin Suomi vahvistaa kriisivalmiuttaan väestönsuojelun osalta?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa: Syyskuussa 2021 julkaistu puolustusselonteko eduskunnalle antaa puolustuspoliittiset linjaukset Suomen puolustuskyvyn ylläpidolle ja kehittämiselle. Puolustusselonteolla ja sen toimeenpanolla varmistetaan, että Suomen puolustuskyky vastaa toimintaympäristön vaatimuksia. Puolustusselonteossa huomioitiin sotilaallisen maanpuolustuksen ohella poikkihallinnollisessa yhteistyössä väestön suojaamiseen liittyviä kehitystarpeita. Puolustusselonteossa esitettiin, että väestönsuojelun tila, väestönsuojakannan ja -suojapaikkojen kunto ja kohdentuminen selvitetään ja tarvittavat kehittämistoimenpiteet toteutetaan

sisäministeriön johdolla. Väestönsuojelun nykytilan selvittäminen aloitettiin pelastustoimen ja siviilivalmiuden suorituskykyhankkeessa, jonka tulokset julkaistiin tämän vuoden helmikuussa. Pelastustoimen ja siviilivalmiuden suorituskykyhankkeessa selvitettiin pelastuslaitosten rooli ja toimintatavat alueellisen varautumisen yhteistyön ja kuntien valmiussuunnittelun tukemisen toiminnoissa sekä määriteltiin väestönsuojelun suorituskykymalli ja suorituskykyvaatimuksia. Nykytilan tarkempi selvittäminen väestönsuojien osalta jatkuu, jotta kehittämistoimet voidaan kohdentaa tarpeiden mukaisesti. Väestönsuojakannan nykytilan selvitys on tarkoitus toteuttaa vuoden 2022 aikana ja selvityksen perusteella suunnitellaan tarvittavat kehittämistoimenpiteet. Hyvinvointialueiden toiminnan käynnistämiseksi ei ole vaikutusta väestönsuojien kuntoon tai ylläpitoon sillä vastuu väestönsuojista kuuluu rakennusten omistajille.

Väestönsuojelun kriisivalmiutta on ylläpidetty ja sitä ollaan edelleen vahvistamassa muuttuneen kansainvälisen tilanteen vaatimusten mukaisesti. Pelastuslain mukaan pelastustoimen viranomaisten on varauduttava toimialaansa kuuluvien väestönsuojelutehtävien hoitamiseen riittävin suunnitelmin ja etukäteen tapahtuvien valmisteluin ja lisäksi valtion ja kunnan viranomaisen, laitoksen ja liikelaitoksen sekä muun julkisyhteisön vastuulla olevat väestönsuojelutehtävät ja niihin varautuminen kuuluvat niissä palvelevan viran- tai toimenhaltijan virkavelvollisuuksiin ja työsopimussuhteessa olevan henkilön tehtäviin. Edelleen viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset, jotka ovat velvollisia varautumaan väestönsuojeluun, ovat velvollisia laatimaan pelastuslaitoksen johdolla ja yhteistoiminnassa keskenään tarpeelliset suunnitelmat tehtäviensä hoitamisesta väestönsuojelussa. Samalla väestönsuojelun suunnitelmat pidetään ajan tasalla ja tarkistetaan tarvittaessa yhteistoiminnassa. Pelastusopiston yhtenä tehtävänä on antaa pelastuslain mukaista väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön koulutusta sekä valmiuslain mukaista varautumista edistävää koulutusta. Pelastusopisto järjestää säännöllisesti väestönsuojeluun liittyvää koulutusta ja aluehallintovirastot yhteistyössä Pelastusopiston kanssa järjestävät laajoja valmiusharjoituksia. Aluehallintovirastoilla on merkittävä rooli varautumisen ja siihen kuuluvan väestönsuojelun edistämässä. Aluehallintovirastot ovat edistäneet varautumista järjestämällä alueellisia valmiusharjoituksia ja maanpuolustuskursseja säännöllisesti alueellaan. Valmiussuunnittelun tukemista toteutetaan tiiviissä yhteistyössä pelastuslaitosten kanssa. Turvallisuusviestintää väestönsuojeluun ja väestönsuojiiin liittyen on tehostettu ja viestintämateriaalin sisältöä on päivitetty vastaamaan nykyistä turvallisuustilannetta. Omatoimisen varautumisen järjestelyistä, koulutuksesta sekä vastuista on viestitetty sekä viranomaisten että järjestöjen toimesta.

Helsingissä 23.3.2022

Sisäministeri Krista Mikkonen

20 Faktatietoa väestönsuojien rakentamisesta 2020

Väestönsuojia oli 2020 vuoden alussa 54 000 kappaletta ja niissä on yhteensä 4,4 miljoonaa suojapaikkaa. Niiden rahallinen arvo on 4,5 miljardia euroa. Tällä hetkellä väestönsuojia rakennetaan 800 kpl vuodessa ja niiden aiheuttama lisäkustannus vuodessa on 50 miljoonaa euroa. Tällä hetkellä väestönsuojista 43 prosenttia rakennetaan asuinrakennuksiin ja 33 prosenttia teollisuus-, varasto- ja liikerakennuksiin. Loput suojista rakennetaan muun muassa liike-, toimisto-, sairaala- ja opetusalan rakennuksiin.

Väestönsuojalla ei ole yhtä ainoaa neliöhintaa, vaan väestönsuojan koko vaikuttaa oleellisesti suojan neliöhintaan. Pienen 20 m² suojan neliöhinta on kaksinkertainen suurimpaan 135 m² väestönsuojaan nähden. Kun puhutaan väestönsuojan rakentamisen hinnasta, tulee käyttää kes-

kikokoisen 66 m² suojan hintaa 1 946 €/m², josta puolet on väestönsuojavaatimusten tuomia lisäkustannuksia. Toinen tärkeä asia on, puhutaanko väestönsuojan kustannuksista asuntoneliölle vai kerrosalaa kohti. Väestönsuojan lisäkustannukset ovat 20 euroa kerrosneliometriä kohti ja 25 euroa asuntoneliometrille. Rakennuspaikkakunta vaikuttaa 0–25 % väestönsuojan hintaan.

Väestönsuojien rakentaminen on alusta asti (1958) noudattanut suurin piirtein samaa kaavaa. Väestönsuojat ovat merkittävä osa rakennuskantaamme, oikein ja oikea-aikaisesti tehdyillä huoltotoimenpiteillä sekä kymmenen vuoden välein tehdyillä määräaikaistarkastuksilla voidaan säästää merkittäviä ylläpidollisia säästöjä. Ammattitaitoinen tarkastaja voi antaa arvokkaita vinkkejä väestönsuojan normaaliajan käyttömahdollisuuksiin, kuten erilaisiin harrastetoimintoihin.

Väestönsuojista uudistuksen tarpeessa ovat erityisesti vuosina 1959–1971 rakennetut, hiekkasuodattimilla varustetut väestönsuojat, joissa on yhteensä miljoonaa suojapaikkaa (10 000 väestönsuojaa). Väestönsuojien kunnostamisen arvioidaan toteutuvan 40 vuoden kuluessa ja vuotuisiksi kustannuksiksi arvioidaan noin 2 miljoonaa euroa. Vuosina 1954–1959 rakennusluvan saaneita väestönsuojia ei voida vaatia kunnostettavaksi nykyisten määräysten mukaisiksi, koska niistä puuttuvat ilmanvaihtolaitteet.

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön (SPEK) tutkimuksen mukaan 66 % suomalaisista on sitä mieltä, että väestönsuojia pitäisi jatkossakin rakentaa, 11 % oli kielteisellä kannalla. Väestönsuojien rakentamisella on ollut koko niiden rakentamisen ajan kansan tuki.

21 Ympäristöministeriön toimet väestönsuojien rakentamisessa

21.1 Väestön suojaamisen strategia lausunto 2005

Sisäasiainministeriön pelastusosaston asettama työryhmä laati ehdotuksen väestön suojaamisen strategiaksi. Ehdotus valmistui 16.12.2005, jonka jälkeen ehdotus oli laajalla lausuntokierroksella. Ympäristöministeriö ilmoitti lausunnossaan väestönsuojien rakentamisesta seuraavaa ”Ehdotuksesta ilmenee, että väestönsuojelun suunnittelu on perinteisesti painottunut poikkeusolojen väestönsuojeluun. Myös väestönsuojia koskevat määräykset perustuvat poikkeustilanteisiin varautumiseen. Edellä esitetyn johdosta emme katso aiheelliseksi puuttua väestönsuojia koskevan ehdotuksen sisältöön.” Näin vastasi ympäristöministeriö 2005.

21.2 Normitalkoot ja Jan Vapaavuori

Asuntoministeri Jan Vapaavuoren jälkeen (2011) kaikki asuntoministerit vastustivat väestönsuojien rakentamista, Krista Kiuru, Piia Viitanen sekä Tiilikainen. Tähän löytyy syy ympäristöministeriön virkamiehistä, Hannele Pokka vastusti väestönsuojien rakentamista sekä Teppo Lehtinen.

22 RAKLI vastusti väestönsuojien rakentamista

Asunto-, toimitila- ja rakennuttajaliitto RAKLI ry muodostuu seuraavista toimijoista:

- RAKLI - Jäseniä: ~ 400
- Asunto-omistajat: 40
- Toimitilojen omistajat ja käyttäjät: 50
- Infraomistajat: 5
- Kaupungit ja kunnat: 10
- Sijoittajat: 40
- Rakennuttamis- ja toimitilajohdon palveluntoimittajat: 30
- Asunto- ja kiinteistöosakeyhtiöt: 200

Jäsenten omistuksessa 36 milj. m² tiloja ja noin 100 mrd. euron arvosta infraa.

22.1 VSS-rakentaminen kuulemistilaisuus 28.1.2009

Yleisestä VSS rakentamisvelvollisuudesta luovutaan

- Tarpeettomia
- VSS kustannukset verovaroin
- Riskit yhteiskunnan toiminnasta
- Riskien hallinnan kansallinen optimointi
- Yleiset väestönsuojat kalliosuojiksi
- Maanalaisten tilojen monipuolinen käyttö.

22.2 Lausunto 14.1.2013 työryhmän kuulemistilaisuus SM

RAKLI:n näkemyksen mukaan nykyinen väestönsuojakanta on riittävä sotilaallisiin uhkakuviin verrattuna. Perustetta jatkaa nykyistä väestönsuojien rakentamisvelvoitetta ei sotilaallisiin uhiin perustuen enää ole.

Väestönsuojien rakentamisvelvoite pohjautuu ainoastaan sotilaallisiin uhkakuviin, eikä normaaliolojen vaaratilanteissa väestönsuojia pääsääntöisesti edes ehdittäisi riittävän nopeasti ottaa käyttöön esimerkiksi kemiallisiin aineisiin tai ydinlaskeumaan liittyvissä vaaratilanteissa.

Väestönsuojien rakentamisesta luopuminen on nykytilanteessa perusteltua ja se olisi tärkeä ensiaskel normitalkoiden työn viemisessä käytäntöön. Jos väestönsuojien rakentamiselle vielä tule-

vaisuudessa on tarvetta, tulisi tämä toteuttaa verovaroin suurempina ja tehokkaasti yhteiskäytön soveltuvina kokonaisuuksina, ei kiinteistökohtaisesti.

22.3 18.1.2013, 10:13 "Väestönsuojien rakentaminen on vanhanaikaista"

Väestönsuojien rakentamisesta luopuminen on nykytilanteessa perusteltua. Tätä mieltä on asunto-, toimitila- ja rakennuttajaliitto Raklin tekninen johtaja Ilpo Peltonen, joka oli sisäasianministeriön väestönsuojien rakentamista koskevia strategisia linjauksia käsittelevän työryhmän kuultavana tällä viikolla.

Peltosen mukaan väestönsuojien rakentamisen lopettaminen olisi tärkeä ensiaskel normitalkoiden työn viemisessä käytäntöön. Normaaliolojen kriisitilanteessa väestönsuojelu perustuu sisätiloihin suojautumiseen sekä evakointeihin. Sotilaallisen uhkan sattuessa nykyisten väestönsuojien kapasiteetti on aivan riittävä, järkevämpää olisi tarkastella rakennusten ilmanvaihtojärjestelmiä suojautumisen näkökulmasta.

22.4 Väestönsuojan kustannus RAKLI Raimo Seppälä 29.1.2009

Ensinnäkin väestönsuojan kustannuksista emme ole mitään erityisen perusteellisia tutkimuksia tehneet. Vanhan "peukalosäännön" mukaan väestönsuojan määrä on noin 2,4 kertaa huoneistoala ja yksikkökustannus 1,6 kertaa huoneistoalan hinta. Tästä saadaan yksinkertaisesti $1,6 \times 2,4 = 3,84$ % kustannuslisä.

Esimerkkirakennuksena käyttämäni kaksipiportainen 5-kerroksinen asuintalo voidaan laskea seuraavasti. Huoneistoala on $2 \times 5 \times 250 = 2500 \text{ m}^2 \Rightarrow$ kerrosala on $1,2 \times 2500 = 3000 \text{ m}^2$. Väestönsuojan määrä $2 \% \times 3000 \text{ m}^2 = 60 \text{ m}^2$. Väestönsuojan kustannus Engelin laskelmien mukaan on n. $60 \times 1500 = 90\,000 \text{ €}$. Vastaavasti huoneistoalan kustannus on $2500 \times 920 = 2\,300\,000 \text{ €}$. Hintataso Talonrakennuksen kustannustieto 2002 eli lähes saman ajankohdan taso kuin Engelin laskelmasa. Tästä $90000/2300000 \% = 3,91 \%$.

22.5 Ympäristövaliokunta 11.10.2017 / HE 85/2017 vp / asiantuntijapyyntö

RAKLI edellyttää, että pelastuslain uudistamisen yhteydessä väestönsuojien rakennusvelvoitteesta luovutaan, tai vaihtoehtoisesti tuodaan esiin ne konkreettiset ja realistiset uhkakuvat, joihin väestönsuojien rakentamisella varaudutaan. Koska väestönsuojia rakennetaan Suomen ohella vain Sveitsissä, Albaniassa ja Israelissa, tulisi samalla perustella, miksi Suomen tilanne poikkeaa niin ratkaisevalla tavalla muista maista, että väestönsuojien rakentamisvelvoite olisi edelleen perusteltu.

23 Loppusanat

Osaammeko varautua pahan päivän varalle?

Ukrainan sota muutti väestönsuojien rakentamisajattelun ihan uusiksi. Ensinnä media on ollut kovasti kiinnostunut, missä kunnossa ja paljonko väestönsuojia on, mutta poliitikot ovat olleet hiljaa.

Tämän otsikon sanoma on ollut koetuksella tänä vuonna ja tulee arvioitavaksi historiankirjoituksissa vielä moneen kertaan. Olin 40 vuoden aikana rakennuttamassa maahamme jokaiseen läänin johtokeskuksen, joissa harjoittelimme poikkeusoloja viikon kerrallaan.

Haluan nähdä omin silmin sen poliitikon, joka tuhoaa isiemme aloittaman väestönsuojelutyön. Haluan keskustella kasvokkain sen poliitikon kanssa, joka vie kansalaisilta sen omilla rahoilla rakennetun turvan ja antaa rahat rakennuttajille. Haluan nähdä sen ministerin, joka esittelee 4,4 miljardin edestä tehtyjen suojien hävittämisen – toivottavasti ei kukaan.

Voisi kansalaisten suojien rakentamisenkin lopettaa, voisi eduskunnan, presidentin, valtioneuvoston, ministeriöiden ja kuntatason johtokeskukset hävittää, niitä on käytetty vain harjoituksissa, ei tositilanteissa. Samalla periaatteella voisin sanoa irti palovakuutukset, samoin autovakuutukseni, kotivakuutukseni... Onneksi vuonna 1992 sisäministeriöllä oli valtiokonttori vakuutuslaitoksena, kun kolarini sattui. Olisin tarvinnut perheelle syöpävakuutuksen, sitä ei taida olla tarjolla. Tätä sanotaan yksilön ja yhteiskunnan varautumiseksi.

Hyvinvointiyhteiskunnissa, joihin Suomi lukeutuu, perheille on itsestään selvää varautua pahan päivän varalle ottamalla sairaskuutukset lapsille, kotivakuutukset perheille niiden tuomista kustannuksista huolimatta. Yksilölle väestönsuojien rakentaminen voi tuntua kaukaiselta ja kalliilta ajatukselta, mutta kuten sairaskuutuksen ottaminen lapselle, on väestönsuojien rakentaminen valtion taholta vastaavanlaista varautumista. Esimerkiksi Thaimaassa rahankäyttö tsunamien aiheuttamiin vaaroihin varautumiseen on itsestään selvyys nykyään, tai ydinvoimaturvallisuus Fukushimaa.

Mutta kysymys kuuluukin, vaaditaanko ensin suuronnettomuuksia, ennen kuin varautuminen pahan päivän varalle on hyväksyttävää? Korona kaikkine ongelmineen on näyttänyt todeksi, mikä merkitys varautumisella on.

24 Kirjallisuusluettelo

Pekka Rajajärven kirjallisuusluettelo

1. Väestönsuojien rakentamisen historia ja käsikirja 1927–2016
2. S1-luokan väestönsuojien rakentamiskustannukset 2020 tutkimustyö, osa 1
3. S1-luokan väestönsuojan kustannusten Excel-pohjainen laskentaohjelma 2020
4. S1-luokan väestönsuojien rakentamiskustannukset 2020 tutkimustyö, osa 2
5. Väestönsuojien rakentaminen veitsenterällä

Väestönsuojien rakentaminen veitsenterällä

Suomessa oli vuoden 2020 alussa 54 000 väestönsuojaa, joissa on lähes 4,4 miljoonaa väestönsuojapaikkaa. Niiden rahallinen arvo on 4,5 miljardia euroa. Tällä hetkellä väestönsuojia rakennetaan noin 800 vuodessa ja niiden aiheuttamat lisäkustannukset ovat vuodessa 50 miljoonaa euroa.

Suomalaisessa yhteiskunnassa väestönsuojelusta ja väestönsuojien rakentamisesta on tullut asuntopolitiikan ja rakentamisen halventamisen keppihevonen kansalaisten turvallisuuden kustannuksella.

Pääministereiden Vanhasen, Kataisen, Sipilän ja Rinteen hallitukset pyrkivät vaikuttamaan väestönsuojeluun ja väestönsuojien linjauksiin vuosina 2007–2019 niin, että jokaisella suomalaisella ei olisi tulevaisuudessa väestönsuojapaikan suoma turvaa sitä tarvittaessa. Turvallisuustarkastelun pohjalta ovat asuinrakennukset niitä, joissa viimeksi pitää luopua väestönsuojien rakentamisesta.

